

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Μετάφραση και μεταφραστικός σχολιασμός
αποσπάσματος*

από το βιβλίο της Ayşe Kulın "Füreya" σελ 229 -257.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ Δ. ΛΥΓΙΖΟΥ

Επιβλέπουσες:

Καθηγήτρια κα. Ελένη Σελλά

Επίκουρος Καθηγήτρια κα. Μάρω Μαυροπούλου

Αθήνα, Μάιος, 2017

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Μετάφραση και μεταφραστικός σχολιασμός αποσπάσματος
από το βιβλίο της Ayşe Kulin "Füreya" σελ 229 -257.*

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ Δ. ΛΥΓΙΖΟΥ

ΑΜ: 1570200800026

E-mail: konstantina.lygizou@gmail.com

Επιβλέπουσες:

ΕΛΕΝΗ ΣΕΛΛΑ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Βιογραφικό σημείωμα της συγγραφέως Ayşe Kulin.....	Error! Bookmark not defined.
Περίληψη μυθιστορήματος	6
Α' Μέρος: Μετάφραση κειμένου	
1.1. Πρωτότυπο κείμενο	Error! Bookmark not defined.
1.2. Μεταφρασμένο κείμενο	37
Β' Μέρος: Μεταφραστική διαδικασία/μεταφραστικός σχολιασμός του μεταφράσματος	
2.1. Περί μετάφρασης	67
2.2. Περί θεωριών της μετάφρασης.....	69
2.3. Η θεωρία του Jean Delisle	74
2.4. Εφαρμογή της θεωρίας του Jean Delisle στο μετάφρασμα	77
2.5. Η συμβολή του Jean Delisle στη θεωρία,πράξη και διδακτική της μετάφρασης	84
2.6 Συμπεράσματα	85
Επίλογος..	86
Βιβλιογραφία	87

Εισαγωγή

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αφορά την μετάφραση ενός αποσπάσματος του έργου της συγγραφέως Ayşe Kulin, *Füreya* (Everest yayınlari, İstanbul, 2000). Ο λόγος που επέλεξα να ασχοληθώ με την μετάφραση ενός αποσπάσματος είναι η δυναμική σχέση που αναπτύσσει ο μεταφραστής με το μετάφρασμά του. Πιο συγκεκριμένα, η μετάφραση δεν είναι απλά μεταφορά μιας γλώσσας σε μια άλλη, είναι μια δυναμική σχέση εννοιών, ιδεών και συναισθημάτων που καλείται ο μεταφραστής να γίνει το μέσο μεταφοράς χωρίς να αλλοιώσει τις αρχικές ιδέες του συγγραφέα αλλά μεταφέροντας τις ιδέες και τα συναισθήματα. Αρχίζοντας την προσπάθεια της μετάφρασης συνειδητοποίησα την μαγεία της τουρκικής γλώσσας αλλά και την δυσκολία να βρω τις κατάλληλες λέξεις ώστε να μεταφέρω τα συναισθήματα στην ελληνική γλώσσα.

Επιπλέον, διαβάζοντας το κείμενο και αρχίζοντας να εμπλέκομαι όλο και περισσότερο συναισθηματικά άρχισα να θαυμάζω την πρωταγωνίστρια του μυθιστορήματος Füreya όχι μόνο γιατί ήταν η πρώτη κεραμίστρια της Τουρκίας αλλά γιατί πέρασε μέσα από πολύ μεγάλες δυσκολίες τόσο με την ασθένειά της, φυματίωση, όσο και με την απώλεια του παιδιού της. Το μυθιστόρημα εξιστορείται κατά την περίοδο της Δημοκρατίας όπου συνέβαιναν τεράστιες αλλαγές στην Τουρκία και η πρωταγωνίστρια συνομιλεί με μεγάλες φυσιογνωμίες της εποχής. Πέραν του μυθιστορηματικού χαρακτήρα του έργου δίνονται πολλές πληροφορίες για την εποχή εξίσου.

Στη συνέχεια, αφού τελείωσα την μετάφραση του έργου προχώρησα στην ανάλυση της μεταφραστικής θεωρίας και πράξης αλλά και στην καταγραφή των δυσκολιών που ανέκυψαν κατά την διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφεται η θεωρία του Jean Delisle, σύμφωνα με τον οποίο η μετάφραση πραγματολογικών κειμένων συνιστά τέχνη επανέκφρασης, βασιζόμενη στις τεχνικές σύνταξης ενός κειμένου και στην προϋποτιθέμενη γνώση των δύο γλωσσών”.¹

---

¹ Φ. Μπατσαλιά, Ε. Σελλά, 2010, σελ. 16

Βιογραφικό σημείωμα της συγγραφέως Ayşe Kulin

Η Ayşe Kulin γεννήθηκε στην Τουρκία το 1941. Ο πατέρας, Muhittin Kulin, βοσνιακής καταγωγής, ήταν ένας από τους πρώτους Πολιτικούς Μηχανικούς στην Τουρκία που ίδρυσαν το State Hydraulic Works (DSİ) και σύντομα αναδείχθηκε στον πρώτο διευθυντή του εν λόγω ιδρύματος. Η μητέρα της, Sitare Hanım, κιρκασιανής καταγωγής, ήταν εγγονή ενός από τους υπουργούς οικονομικών

της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η Kulin απεφοίτησε από το τμήμα Λογοτεχνίας του Αμερικανικού Κολλεγίου Θηλέων στο Arnavutköy στην Κωνσταντινούπολη. Το έτος 1984 εξέδωσε μια σειρά διηγημάτων τιτλοφορούμενα Güneşe Dön Yüzünü. Αργότερα, το 1986 ένα από τα διηγήματά της με τίτλο *Kirik Bebek* κινηματογραφήθηκε όπου και κέρδισε το βραβείο σεναρίου από το Υπουργείο Κουλτούρας και Τουρισμού. Η Kulin εργάστηκε ως σεναριογράφος, κινηματογραφίστρια και παραγωγός σε πολλά κινηματογραφικά έργα, τηλεοπτικές σειρές και διαφημίσεις. Το 1986 κέρδισε το Βραβείο Καλύτερου Κινηματογραφιστή από το Σύνδεσμο Θεατρικών Συγγραφέων για το σενάριο στην τηλεοπτική σειρά *Ayaşlı ve Kiracıları*.

Το 1996 έγραψε τη βιογραφία του Münir Nurettin Selçuk με τίτλο *Bir Tatlı Huzur*. Με το διήγημα *Foto Sabah Resimleri* κέρδισε το Βραβείο Διηγημάτων Haldun Taner το ίδιο έτος και το επόμενο έτος το Βραβείο Διηγημάτων *Sait Faik*. Το 1997 τιμήθηκε με το βραβείο Συγγραφέας της Χρονιάς από το Πανεπιστήμιο Μέσων Επικοινωνίας της Κωνσταντινούπολης για την βιογραφική νουβέλα *Adı Aylın* και την επόμενη χρονιά τιμήθηκε με το ίδιο βραβείο για το διήγημα *Geniş Zamanlar*. Το Νοέμβριο του 1999 έγραψε μια νουβέλα με τίτλο *Sevda Linka* αναφορικά στον βοσνιακό πόλεμο και το 2000 μια βιογραφική νουβέλα με τίτλο *Füreya*. Τον Ιούνιο του 2001 εξέδωσε μια νουβέλα με τίτλο *Körpü* αναφερόμενη στις κακουχίες των ανατολικών τουρκικών επαρχιών και πώς συνέβαλλαν στη διαμόρφωση της νεότερης ιστορίας της Τουρκίας.

Το Μάιο του 2002 η Kulin γράφει μια νουβέλα με τίτλο *Nefes Nefes'e* αναφορικά με τους Τούρκους διπλωμάτες οι οποίοι έσωσαν τις ζωές των Εβραίων κατά τη διάρκεια του ολοκαυτώματος στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Εκτός αυτού, της έχουν απονεμηθεί πολλά βραβεία μεταξύ των οποίων και αυτό του καλλιτεχνικού διευθυντή που της απένειμε η Ένωση Θεατρικών Συγγραφέων το 1989.

Επιπροσθέτως, το βιβλίο της *İstanbul'a Son Tren*, (Το τελευταίο τρένο για την Κωνσταντινούπολη), το οποίο αναφέρεται σε αληθινή ιστορία έχει γνωρίσει μεγάλη επιτυχία και έχει μεταφραστεί σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες.

Έχει παντρευτεί δύο φορές και η τελευταία της νουβέλα με τίτλο *Hayat ve Hüzün* περιγράφει τον έγγαμο βίο με τους συζύγους της, Mehmet Sarper και Eren Kemahli. Και οι δύο γάμοι της κατέληξαν σε διαζύγιο αλλά έχει τέσσερεις γιούς και από τους δύο γάμους της.

Βιβλιογραφία της Ayşe Kulin

- *Güneşe Dön Yüzünü*, 1984, Everest yayınları İstanbul
- *Bir Tatlı Huzur*, 1996, Sel yayınları İstanbul
- *Adı: Aylin*, 1997, Everest yayınları İstanbul
- *Geniş Zamanlar*, 1998, Remzi kitabevi İstanbul
- *Foto Sabah Resimleri*, 1998, Everest yayınları İstanbul
- *Sevdalinka*, 1999, Everest yayınları İstanbul
- *Füreyâ*, 2000, Everest yayınları İstanbul
- *Köprü*, 2001, Everest yayınları İstanbul
- *Nefes Nefese*, 2002, Everest yayınları İstanbul
- *İçimde Kızıl Bir Gül Gibi*, 2002, Everest yayınları İstanbul
- *Babama*, 2002, Everest yayınları İstanbul
- *Kardelenler*, 2004, Remzi kitabevi İstanbul
- *Gece Sesleri*, 2004, Remzi kitabevi İstanbul
- *Bir Gün*, 2005, Everest yayınları İstanbul
- *Bir Varmış Bir Yokmuş*, 2007, Everest yayınları İstanbul
- *Veda*, 2008 Everest yayınları İstanbul
- *Sit Nene'nin Masalları*, 2008, Artemis yayınları İstanbul
- *Umut*, 2008, Everest yayınları İstanbul
- *Taş Duvar Açık Pencere*, 2009, Everest yayınları İstanbul
- *Türkan*, 2009, Everest yayınları İstanbul
- *Hayat – Dürbünümde Kırk Sene (1941–1964)*, 2011, Everest yayınları İstanbul
- *Hüzün – Dürbünümde Kırk Sene (1964–1983)*, 2011, Everest yayınları İstanbul
- *Gizli Anların Yolcusu*, 2011, Everest yayınları İstanbul
- *Hayal*, 2014, Remzi kitabevi İstanbul
- *Handan*, 2014, Everest yayınları İstanbul
- *Bora'nın Kitabı*, 2015, Everest yayınları İstanbul
- *Dönüş*, 2015, Remzi kitabevi İstanbul
- *Tutsak Güneş*, 2015, Everest yayınları İstanbul

Περίληψη του μυθιστορήματος Füreya της Ayşe Kulin

Το μυθιστόρημα της Ayşe Kulin πραγματεύεται τη ζωή της Füreya. Μιας από τις πρώτες κεραμίστρες της Τουρκίας που προσβλήθηκε από φυματίωση και που έζησε την ίδια περίοδο των μεγάλων αλλαγών της Τουρκίας από τον Κεμάλ Αττατούρκ,την περίοδο της Δημοκρατίας. Γυναίκα με ανήσυχο πνεύμα,κάνοντας δύσκολα συμβιβασμούς και παντρεμένη με τον στρατιωτικό Κιλίς Ali υπέρμαχο στο πλευρό του Κεμάλ Αττατούρκ. Στο απόσπασμα που κλήθηκα να μεταφράσω έγινα μάρτυρας της αέναης προσπάθειάς της να θεραπευτεί ολοκληρωτικά από την ασθένειά της φτάνοντας στο σημείο να ζητήσει να υποβληθεί σε ακραίες ιατρικές μεθόδους. Μοναδικός της συμπαραστάτης και πυγμαλίων ο κύριος Σεβκί ο οποίος βρισκόταν πάντα στο πλευρό της θαυμάζοντάς την ως καλλιτέχνη αλλά και ως γυναίκα. Γινόμαστε μάρτυρες όμορφων και γλαφυρών εικόνων όσων αφορά τα καλλιτεχνήματά της αλλά και εικόνων ανησυχίας και απελπισίας σε ότι αφορά την ασθένειά της. Γυρνώντας στην Κωνσταντινούπολη, μετά την παραμονή της στο σανατόριο του Λεϊσίν,επισκέπτεται την ανηψιά της η οποία μόλις έχει γεννηθεί και εκεί νιώθουμε την σύγχυση στην οποία έχει επέλθει η πρωταγωνίστρια καθώς κάποια χρόνια πριν έχασε την μονάκριβη κόρη της. Η συγγραφέας πλάθει εικόνες συναισθημάτων και πραγματικών γεγονότων ενώ έκδηλη είναι η μελαγχολία που αποπνέει στον αναγνώστη ενώ στο τέλος η ηρωίδα του μυθιστορήματος εκπνέει.

Α' Μέρος: Μετάφραση κειμένου

1.1. Πρωτότυπο κείμενο

III.BÖLÜM

Toprak ve Su

Ateş ve Sır

Kuşlar Füreya'nın özgür ruhunu,

Ağaçlar dengeli yalnızlığını,

Figürleri ise her zaman inandığı

İnsanca değerleri yansıtmaktadır.

Yeni Hayat

(1951)

“Çok büyük bir imza attın Füreya,” dedi Şevki Bey, “Fransa’da eleştirmenlerden böylesine övgüler alabilmiş olmak her Türk’e nasip olmuyor.”

“Onlara başka bir ülkenin sanatından izler görmek ilginç geldi,” dedi Füreya.

“Çevren sana hayran insanlarla dolu. Sende pek az insanda olan özel bir...bir...nasıl desem,bir karizma var. Dikkat ettim,etrafındaki bütün erkekleri büyülemişsin.”

“Onlar benim dostlarım Şevki.”

“Dostlarının çoğu sana aşık!”

“Kıskandınız mı?”

“Endişelendim.Benden çok daha genç ve yakışıklı olan bu adamların, bana ayırdığın vakitten çalmalarından korkuyorum. Mesela şu eleştirmen,neydi adı?”

“Jacques mı?”

“Adı Jacques mı o uzun boylu adamın.Tüm sergi boyunca gözünü senden ayırmadı ve peşini bırakmadı.”

“Bu sergiyi onun yardımları olmadan gerçekleştiremezdim.”

“Pabucun dama atılıyor,öyle mi?”

“Şevki,benim hayatımda siziin yerinizi kimse tutamaz.Leysin günlerimde tek dostum sizdiniz. Beni hiç yalnız bırakmadınız. Verem zor bir hastalıktır. Kimse yanınıza yaklaşmak istemez. Benimle aynı kaderi paylaşanlarla bindiğim gemide, çevremdeki kalabalığa rağmen tek başıma bir yolculuğa çıkmış gibiydim. Dilimi konuşmayan bir genç kadın, hiçbir ortak noktam olmayan faşist kılıklı bir adam, Türkiye’nin haritada bile yerini bilmeyen bir genç... Bütün bu bana çok uzak insanların arasında yaşarken, tek dostum siz oldunuz aylar boyunca. Benim dünyaya açılan penceremdiniz. Geleceğiniz, benimle sohbet edeceğiniz saatleri ipe çekerdim.” Füreya sustu. Duygularını belli etmekten hiç hoşlanmazdı. Oysa, boğazına bir yumru oturmuştu konuşurken. Elini uzatıp, Şevki Bey’in masanın üstünde duran elini tutup sıktı.

“Evet hayranlarım var. Sizden daha gençler. Yakışıklılar. Ama onların hiçbiri sizin yerinizi dolduramaz. Siz benim has dostumsunuz. Doğrudur, seramiğe ilk adımımı Fahrünissa teyzemin ve Aliye’nin sayesinde attım ama, bu başarımın arkasında, sizin de desteğiniz, bana yolladığınız kitaplar,hastane odasına kadar getirttiğiniz çamur var. Baksanıza bugün de en büyük sevincimi sizinle paylaşıyorum. Minik yeğenimin doğumunu birlikte kutluyoruz.”

“Doğru Füreya,” dedi Şevki Bey. “Sara’nın doğumu çifte sevinç oldu senin için.”

“Biliyor musunuz, serginin başarısına mı, Sara’ya mı daha çok sevindin, diye sorsanız, size cevap veremem. Bu çocuğu o kadar büyük bir heyecanla bekliyordum ki... dokuz aydan beri sanki doğuracak olan benmişim gibi, tuhaf bir duygu içindeyim. Ailemize nihayet yeni bir hayat geldi. Annemin ve babamın adına da çok seviniyorum. Canlarından bezmiş gibiydiler. Her ikisini de yaşama bağlayacak bu bebek.”

Yemek boyunca Füreya sürekli yeğeninden söz etti.

“Bana benziyormuş.Öyle dediler.Annem,‘seni yeniden kucağıma alıyor gibi oldum Füreya,’ diye yazıyor, Benim bütün mücevherlerim çalınmıştı ya, Ada’daki evden, tek bir broşum kalmıştı Rus işi. Onu, gardropta tayyörümün yakasında unuttuğum için sadece o kurtulabildi, hırsızdan.O broşu Sara’ya yollamak istiyorum.Halasının anneanne yadigarı ,yegane mücevheri onun olsun da onu ne çok sevdiğimi bilsin . İstanbul’a gidecek birini duyarsanız ,bana verin olur mu ?”

Şevki Bey ,yemek boyunca Füreya’nın kuş gibi cıvıldamasını dinledi.Yemeğin sonuna doğru,“ Füreya ,sana söylemek istediğim bazı şeyler var.Biliyorsun, İstanbul’a gidip bir süre orada kalmam icap etti, “dedi düşünceli bir ifadeyle.

“Ailenizi görmeye gittiniz”.

“Aslında ailemi görmeye değil, ailemle konuşmaya gittim.”

İrkildi Füreya.

“İşler istediğim gibi gitmedi.”

“Hayrola, biraksilik mi var?”

“Emine Hanım’ı boşanmaya razı edemedim.”

“Boşanmak istediğınızı bilmiyordum,” dedi Füreya.

“Elbette istiyordum.Berberliğimizi saygın bir hale getirmek istiyordum.”

Füreya dondu kaldı. Şevki Bey’le evlenmek aklının ucundan bile geçmemişti.Onun kendine hayran bir dost olarak düşünmüştü hep.

“Şevki Bey, ben de evliyim.”

“Benim eşimle olan düzenin kabul edilebilir. Her ikimizde yaşımızı almış insanlarız. Ama sen genç bir kadınsın Füreya.Kocan neden yanında değil?”

“Çünkü onun İstanbul’da bulunması gerekiyor.Tedavimin masraflarını karşılamak kolay değil.Yanımda olmadığı için onu suçlayamam.”

“Sıkıntılarınıza ben yardımcı olabilirdim.”

“Kılıç Ali’nin böyle bir yardımı kabul edebileceğini nasıl düşünebiliyorsunuz?”

Yanıtlamadı Şevki Bey.

“Ondan hoşlanmaya bilirsiniz.İstiklal mahkemelerinin çok kimseye antipatik geldiğini öğrendim artık.Ama kocam onuruna düşkündür.”

“Seni gücendirmek istemedim Füreya.Sadece seni korumak ve mutlu etmek istiyorum.Boşanabilseydim, tamamen korumam altında olurum.Hepsi bu.”

“Teşekkür ederim.Dostluğunuz beni yeterince mutlu ediyor Şevki.”

“Gerçekten mutlu musun Füreya?Yalnızlık çekmiyor musun ?

Paris’in dışına çıkmak, seyahat etmek istemez miydin? Mesela Amerika’ya gitmek?Ya da İstanbul’a dönmek ?”

“Hayır. Olduğum yerde iyiyim.”

“Gerçekleşmesini istediğin bir arzun yok mu?Mutlaka vardır.Dünyada en çok istediğin nedir? Çalınan mücevherleri yerine koymak olabilir mi,mesela.”

“Hayır. Mücevherler umurumda değil.”

“Peki, ne isterdin?”

Hiç duralamadan yanıtladı Füreyâ, "Kendime ait bir seramil fırını ve bu fırını içine yerleştirebileceğim bir stüdyo."

"Gerçekten, istediğin bu mu?"

"Tek istediğim bu."

Bir hafta sonra,ŞevkiBey,Füreyâ'yı,bir süprizi olduğunu söyleyerek taksiyle otelinde nalsı ve Rive Gauche'a götürdü.Taksi,dar sokakların birinde durdu.Şevki Bey,taksinin parasını ödedi,cebinden çıkardığı anahtarla kapıyı açtı,koridorun sonuna yürüyüp bir iki basamak indiler.

"Bana otelden çıkıp bu daireye yerleştiğinizi söylemeyin,sakın,"dedi Füreyâ.Açılan kapıdan girdi,hole açılan az eşya ile döşeli iki odayı şaşkın gözlerle dolaştı.Mutfakta bir seramik fırını vardı.

"Nasıl,beğendin mi?" diye sordu Şevki Bey.

"Nedir bu?"

"Bu,dünyada en çok istediğin iki sey.Bir daire ve bir seramik fırını."

"Delisiniz siz! Asla böyle bir şeyi kabul edemem,"dedi Füreyâ.

"Altı aylık kirası peşin ödendi.Boş mu dursun?" diye sordu Şevki Bey.

"Neden yaptınız bunu?"

"Seni mutlu etmek için.Mutluluğunda benim de katkım olsun istedim."

"Bu eve geçemem.Mümkün değil bu."

"Yaşlı bir dostunu çok üzersin.Sana istediklerimi yeterince veremediğim ve boşanamadığım için zaten çok üzülmekteyim."

Füreyâ,"Boşanabilseydiniz,sizinle evlenmezdim,"diyemedi.

Adam o kadar sevgi ve şefkat yüklüydü ki,onu kırmak istemiyordu.

"Füreyâ,gece kalmasan bile,eve fırını kullanmak için gel bari ara sıra,"dedi Şevki Bey.

Füreyanın nutku tutulmuştu.Büyülenmiş gibi fırına yürüdü ve elini uzatıp kapağına dokundu.Soğuk demirden bir sıcaklık yayıldı parmak uçlarına.Sanki genç kadına güç,enerji ve ilham veriyordu fırın.

“Atölyeye kadar gidip,çamurlarımı,malzemelerimi getireyim,”dedi Füreyaya.Bir an evvel çalışmaya başlamak istiyordu,kendi fırınında.

Füreyaya Paris’te iken,İstanbul da nihayet bir galeriye kavuşmuştu.Maya Galerisini Adalet Cimcoz,Avrupa’daki galerileri aratmayan bir işletmecilik zihniyetiyle yönetiyordu.Maya’nın Sabahattin Eyüboğlu gibi sanat danışmanları vardı.O güne kadar,İstanbul’da ressamın işlerini genellikle Fransız Konsoloshanesi’nin salonunda sergilerlerdi.Ülkenin tek özel galerisi,Ankara’daki Helikon Galerisi’ydi.Füreyanın Paris Sergisi Türk basınında da yer alınca,Adalet Cimcoz,Füreyayı sonbaharda Maya’da sergi açmaya davet etti.Fahrünissa ile Aliye de sergisini bu galeride tekrarlaması için ısrar ediyorlardı.Füreyaya,Fransız basınında hakkında çıkan olumlu eleştirileri ve yapıtlarının fotoğraflarını Maya’ya yolladı.

“Sonbahar sezonunu sizinle açalım,”diye ısrar ediyordu Adalet Cimcoz.

Füreyaya,Paris’teki sergide satılan yapıtların yerine yenilerini koymak düşüncesindeydi.Ayrıca Jacques ona,

“Anadolu’dan yansıyan mistik hava,Parislileri büyüledi Füreyaya,ama Türklere değişik şeyler götürmen lazım,”demişti.Deliler gibi,sabah akşam çalışmaya başlamıştı yine.Üstelik yorgunluktan tükendiğinde yatağına da atamıyordu kendini eskisi gibi.Şimdi artık meşhurdu.Yeni sergileri,galerileri,müzeleri sürekli gezmek,değişik yaklaşımları yakında görmek,yenilikleri izlemek zorundaydı.Galerilerde rastladığı çoğu sanatçı tarafından tanınıyordu.Bakımlı ve iyi giyimli olmaya da mecburdu.

“Füreyaya,iyileştin iyileşmesine ama,kendini bu kadar yorarsan,hastalığın nüksedebilir.Yara her an açılabilir,”diyordu Doktoru.Doktor Tibauz ile,çarşamba akşamları birlikte konsere gidiyorlardı.Konserden sonra,hafif bir şeyler atıştırıp,ayrılıyorlardı.

Jacques Lassaigne ise,çok yakından takip ediyordu çalışmalarını.Sık sık atölyeye geliyor,akşam saatlerinde Füreyâ'yı alıp yeni açılan resim ve heykel sergilerine götürüyordu.Ara sıra da seramikçiler ve heykeltıraşlarla işbirliği yapan mimarların binalarını görmek için turluyorlardı Paris'in içinde.Moro'nun seramikçi Artigas'la işbirliği yaptığı o ünlü sergi,seramikle çok şeyin,hafta her şeyin yapılabileceğini sermişti gözler önüne.Avrupa'nın fuarlar yoluyla tanıştığı Doğu seramiklerinin sırları sanatçılar tarafından incelenmiş ve meraklıları uygulamalara çoktan geçmişlerdi.Seramik teknolojisi hızla gelişmeye başlamıştı.Seramik üstüne yayınlar da öyle.1886 yılında,Gauguin'in bir çömlekçinin atölyesinde kil kullanarak yaptığı heykellerin yadırganmış ve itilmiş olmasının üstünden çok sular akmıştı.Gauguin'in yapıtlarındaki derinliği değeri,zaman sanatçıları ve sanatseverleri tarafından anlaşılırmaktaydı artık.

Miro'dan sonra,Picasso'nun da Madoura atölyelerinde ürettiği işler,seramik alanında bir devrimdi başlıbaşına.

Avrupa,seramiği sevmiş ve onu da bir sanat dalı olarak kabul etmişti.

Füreyâ bir kurt gibi koklaya iz sürüyor,seramiğin serüvenin yakından takip ediyordu.Yol göstericisi,Lassaigne'ydi.

Ama,en yakını,her gün görmese bile mutlaka telefonda uzun uzun konuştuğu,içini döktüğü,Şevki Bey'di Füreyâ'nın.Şevki Bey,kendini hangi konuma koyarsa koysun,Füreyâ onu,bir babaya beslenebilecek sevgi ve saygıyla seviyor,aynı zamanda çok yakın arkadaşymış gibi de,duygularını,sevinçlerini,korkularını hep onunla paylaşıyordu.

Otelinden çıkıp,Şevki Bey'in tuttuğu küçük daireye yerleşmişti.Parası ödenmiş apartmanda,fırın onu bekliyorken,fırından uzakta kalamamıştı.Böylece gece yaralarına kadar çalışabilme fırsatı doğmuştu ona.Bu eve taşınmasının bir nedeni de Şeytan'dı.Köpek bahçeye açılan balkondan dışarı çıkabiliyor,işini görüp,evin etrafından dolanarak kapıya gelip havlıyordu.Her allahın sabahı erkenden üstüne bir şey geçirip,Şeytan'ı sokağa çıkartmaktan kurtulmuştu.Evinin her köşesine yeni bebeğin resimlerini yerleştirmişti.Hemen hemen her hafta bir başka resmini yolluyorlardı İstanbul'dan.Sara gerçekten de gün geçtikçe daha çok benziyordu Füreyâ'ya.O da çamurlarından ve malzemelerinden arttığı para ile sürekli bebek eşyaları alıyordu.Paris'e gelip gidenlerle İstanbul'a yollamaya çalışıyordu aldıklarını.

Bir Mevlevi dervişini daha pişmeye koymak üzereydi,gece yarısına doğru telefon çaldığında.İşini yarıda bırakmak istemediği için,aldırmadı telefona.Arayan bir daha arar diye düşündü.Ama telefon susmuyordu.Söylene söylene gitti açtı.

Önce anlayamadı karşı hattaki adamın sözlerini.Tekrar sordu.

“Neden bahsediyorsunuz,kuzum?Kim ölmüş?”

Mevlevi dervışı elinden düştü.Bir an sonra,kendi de yanına çöktü dervişin,aynı onun gibi,kolu kanadı kırık kalakaldı yerde.

Şevki Bey'in ölümü,hiç kimsenin kaybına benzemiyordu.Kendini koşulsuz seven ve karşılıksız veren dostu,babası,ağabeyi,âşığı,arkadaşı yoktu artık.Hamisi yoktu.Şimarabileceği,omzunda ağlayabileceği,sonsuz kadar güvenilebileceği tek dostu,yoktu.Füreyaya tüm acısının yanı sıra,otel odasında yatan bir cesetle baş başa kalmıştı.

“Kimin yanında öldüyse,o kaldırsın cenazeyi,”diye haber yollatmıştı karısı.Kim bilir ne zannediordu aralarındaki ilişkiyi.

Cenazenin İstanbul'a yollanabilmesi için gerekli her işi tamamlayıp,sevgili dostumu yolcu ettikten sonra evine geldi.Şeytan,mahzun gözlerini yerden kaldırıp yüzüne dikti ve uzun uzun baktı Füreyaya.

“Gel buraya,”dedi Füreyaya.Köpek yattığı yerden kalktı,tembel tembel yürüdü sahibesine.

“Şeytan,burada yaşayamayız artık.Yapayalnız kaldık Şeytan.Yapayalnız kaldık.Paris'i tek başıma sırtlayamam.Gitme vaktimiz geldi.Evimize döneceğiz.Orada yeni doğmuş bir bebeğimiz var.Sara bizi bekliyor,”dedi.Hayvan şaşkın şaşkın bakıyordu yüzüne.Başını Şeytan'ın kıvrıkcık tüylerine gömüp hıçkırma hıçkırma ağlamaya başladı Füreyaya.

Lassaigne,”Dönmeye karar vermen,delilikten başka bir şey değil,”diyordu Füreyaya.”Burada müthiş bir atılım yapmak üzeresin.İlk serginle başarıya ulaştın Füreyaya.Burada kal,arkasını

getir.Teknik açıdan bin bir yetersizliğin elini kolunu bağlayacağı bir kente dönmek istememi anlayamıyorum.Orada çalışabileceğim fırın bile yok,demiyor muydun?Neden gidiyorsun öyleyse,hem de seramik Avrupa'da bir patlama yaşarken?Picasso,Miro,Chagal,seramik ateşini hazır burada tutuşturmuşlarken,neden gidiyorsun?"

"Orası benim memleketin,Jacques.Çini geleneğinin doğduğu,yeşerdiği ülke.Hamam kubbelerinin,cami ve saray duvarlarının,çeşmelerin,türbelerin çiniyle kaplandığı yer.Yurduma dönüp,bu geleneği yeniden yeşertmek istiyorum.Sapsız üzüm gibi ortada kalmaktan bıktım.Kendi yerime,kendi toprağıma ait olmak istiyorum.Ayrıca,bir de yeni bir hayat var,orada beni bekleyen.Yeni bir can,minicik bir bebek.Benim yıllardır beklediğim,kızım."Füreya'nın sesi öylesine kesindi ki,sustu Lassaigne.

Gökyüzünde parlamakta olan yaşlı bir yıldız,sanki yol gösteriyordu,genç kadına.Füreya,kendine işaret edilen istikamete doğru fitti.Uçakta yerini ayırtıp,evini toplamaya başladı.

Ateşin Kızı

Füreyâ İstanbul'a sergisinin açılmasına ancak üç hafta kala dönebildi.

Havaalanında onu karşılayan Kılıç Ali ile birlikte, evlerine giderlerken,

"Herhalde eve gitmeden önce bebeği görmek istersin Füreyâ," dedi Kılıç Ali, "Annenlerde duralım mı?"

"Ah, Kılıç bebeği görmek istemez miyim? İnan bana, doğduğu günden beri, beş aydır başka şey düşünemiyorum," dedi Füreyâ, "Ama bebeği bu yolculuk kıyafetimle kucağıma alamam. Önce eve gidelim, bir banyo yapayım, elbiselerimi değiştireyim, hediyelerimi çıkartayım valizden, sonra, hemen gidelim."

Ön koltukta şoförün yanında oturan Şeytan, koltuğun üstünden atlayarak, Füreyâ'nın kucağına geldi.

"Hoşşt," dedi Kılıç Ali. "Yerine dön bakayım. Hanımının elbisesini buruşturuyorsun."

Köpek dişlerini göstererek hırladı. "Kusuruna bakma," dedi Füreyâ, "Yolculuk yordu zavallıyı. Huysuzlanıyor. Zamanla alışır sana da." Kılıç Ali köpeği sevmek üzere elini uzatınca yine hırladı köpek.

"Sus Şeytan," dedi Füreyâ, "Terbiyesizlik etme."

"Adı kendine çok uymuş," dedi Kılıç Ali. "Pek sevimsiz bir şey."

Füreyâ sesini çıkartmadı. Karı koca El Irak Apartmanı'na geldiler. Füreyâ Erenköy'deki evin eşyalarının bu apartmana taşınmasına yardımcı olmuştu ama, tedavisi yüzünden içinde uzun süre yaşayamamıştı. Yine de arkadaşlarını davet edecek zamanı bulmuştu. Ahmet Emin ve Rezzan Yalman, Nanaka ve Fahri Arel, Kâmuran Cemal, Cimcoz'lar gibi yakın dostları, on iki kişilik mumlu çiçekli sofralarında, leziz akşam yemekleri yemişlerdi.

Şimdi, keyfini çıkaracaktı bu ferah, güzel apartmanın. Çabucak banyosunu yaptı, üstünü değiştirdi, bebek için aldığı eşyaları bir çantaya doldurdu.

"Bir taksiye bineyim," dedi. Ev çok yakındı ama, hem heyecandan ayakları birbirine dolaşıyordu hem de yükü ağırdı.

Şakir, karısı ve bebeği, Emin Paşa ve Hakkiye Hanım'la birlikte oturuyorlardı. Füreya annesinin kapısını çalarken, yüreği ağzına gelmek üzereydi. Kapıyı evde çalışan kız açtı. Annesi kızının sesini duyunca koşarak geldi. Sımsıkı sarıldı annesine. Ne kadar çok özlemişti onu.

"Babam nerede?" diye sordu.

"Oturma odasında, seni bekliyor."

Kızını görünce güçlkle ayağa kalktı Emin Paşa.

"Babacığım, rahatsız olmayın, oturun." Koştı yanına, babasına da sarıldı.

"Nerede o?" diye sordu heyecanla.

"Afife onu uyutuyor. Bugün biraz huysuzluk yaptı," dedi babası.

"Tıpkı sana benziyor Füreya, sanki senin kızın."

"Ama o benim kızım." Şakir kapıda belirdi. Füreya sevgiyle öptü kardeşini.

"Şakir, aferin sana. Benim bir türlü beceremediğimi sen başardın. Bu aileye bir sevinç kaynağı oldu Sara. Şu babamın haline bak, gözleri pırıl pırıl bakıyor," dedi Füreya. "Bu çocuk ne zaman uyanır?"

"Yeni uyudu Füreya abla," dedi Afife. Kapının yanında durmuş, Füreya'nın onu da kucaklayıp öpmesini bekliyordu.

"Uyutacak zamanı ne güzel seçmiş," diye düşündü Füreya, "Tam ben çocuğu görmeye gelirken."

"Ne kadar uyur?"

"Belli olmuyor. Bir iki saat."

"Aman tanrım. O kadar bekleyemem."

"Gelin, uyurken görün," dedi Afife. Afife'nin peşinden yürüdü Füreya.

"Sizin odanızda mı yatıyor bebek?"

"Evet. Bazen gece ağlıyor. Ev halkını uyandırır istemiyorum, hemen yanıma alıyorum."

Çocukluğunda ümitsizce şımarık olan Aliye'nin dışında,her bebek kendi odasında uyumuştur Şakir Paşa ailesinde.Bir tek Aliye'ye söz geçirememişlerdi.Bağırmaaya başlar,annesinin koynuna girene kadar susmazdı.Öyle garip davranışları vardı ki Aliye'nin,babası onu beş yaşındayken bir doktora götürmüştü,zekâsı normal,aklı tam mı diye.Aklından biraz zoru olabilirdi ama,zekâsı normaldi.Sadece aşırı hırçın bir çocuktur.Şimdi Sara da Aliye gibi,annesinin yanında mı uyuyacaktı? Canı sıkıldı ama belli etmedi.

Sara küçük yatağında pembe bir battaniyenin altında yatıyordu.Saçları terden alnının üstünde kıvrılmıştı.Minik yumruğu battaniyenin üzerinde duruyordu.Elini uzatıp dokunmak istedi,uyanır korkusuyla geri çekti elini.Gözleri kapalıyken kimseye benzemiyordu.Ama mis gibi bir bebek kokusu geliyordu burnuna.Sabunun,talk pudrası ve masumiyetin birbirine karıştığı,sadece bebeklere mahsus o koku...Fürey'a,kokuyu içine çekti,

"Ponpon," dedi yavaşça,"minik bir ponpon bu."

Parmaklarının ucuna basa basa uzaklaştı.Çay servisi bitene kadar,nasıl uyanırdı.O zaman görecekti yüzünü.

Annesi ve babası arkası gelmeyen sorular soruyorlardı.Sergi hakkında bir şeyi duymuşlardı ama bir kere de ondan dinlemek istiyorlardı.Sağlığı tamamen düzelmiş miydi,tedavi tamamlanmış mıydı yoksa yine geri dönmeyi düşünüyor muydu? Kılıç Ali'yi bir yıl daha tek başına bırakması ne kadar doğru olurdu? Ne de olsa onun da bakıma,ilgiye ve sevgiye ihtiyacı vardı.Zavallı Şevki Bey,bir otel odasında tek başına mı ölmüştü kalp krizinden? Acı çekmiş miydi? Neden ailesinden biri meşgul olmamıştı da kızlarının üstüne kalmıştı yurda nakledilmesi? İstanbul'daki sergi için hazır mıydı?

Fürey'a'nın kulağına bir ara ince bir çocuk ağlaması çarptı. Fırladı yerinden. Afife ile aynı kapıdan çıkmaya çalışıp,çarptılar.

"Müsaade edin," dedi Afife,önden koştu.Fürey'a ağır ağır yürüdü bebeğin odasına doğru.

"Bebeğim,güzelim,bir tanem,uyandın mı sen?Bak halan seni görmeye gelmiş",diyordu Afife'nin sesi.Fürey'a odanın kapısında durdu.Diğerleri de bu hala-yeğen karşılaşmasını kaçırmamak için,peşinden gelmişlerdi.Yavaş yavaş yürüdü yatağa.Gözleri açtı Sara'nın.Aman Tanrım! Uçları aşağı doğru inen,kocaman kara gözler,ortası bitişik uzun

kaşlar,belirgin bir burun,ince,biçimli dudaklar.Bu çocuk o kadar çok benziyordu ki Füreya'ya,kesinlikle onun kızıydı.Yirmi yıl önce,Bursa'da tahta masanın üzerinde içinden aldıkları,ona göstermeden gömdükleri minik kızıydı.Elini bebeğe doğru uzattı,ve tam o anda belki de heyecandan,bir öksürük takıldı boğazına.Eliyle ağzını kapayıp öksürdü.Babası,annesi,Şakir ve Afife göz kesilmiş ona bakıyorlardı.Çıt çıkmıyordu kimseden.O veremdi.Öksürüyordu. Yüzüne bakanlar,onun en yakınları,bebeğin başından çekilmesini istiyorlardı herhalde.

"Bebek,önce mamasını yeseydi,"diyordu babası.Yer Füreya'nın altından kayıyordu.Başı dönüyordu.Kulakları zonkluyordu.Şuraya yığılıp kalsa,hiç anlatamayacaktı neden fenalık geçirdiğini.Hastalığının tezahürü sanacaklardı."Tanrım,bana güç ver," diye yalvarıyordu içinden.

"Bebegi kucağınıza almak istemez misiniz Füreya abla?"

Başını kaldırdı.Afife,Sara'yı yatağından çıkarmış ona uzattıyordu.Diğerlerinin yüzündeki endişeyi gördü.

"Sonra alırım Afife,"dedi."Babamın hakkı var.Önce mamasını yesin."Arkasını döndü,çıktı odadan.Kulaklarındaki uğultu sürüyor,ateşten bir el yüreğini sıkıştırıyordu.Banyoya girdi,kapıyı kilitledi,başını kapının arkasında asılı duran bornoza gömdü.Çocuğu kucaklayamamıştı.Sel gibi akmaya başladı gözyaşları.

Füreya'nın seramik fırını İstanbul'a serginin açılmasından birkaç gün önce ulaştı.Füreya seramik fırınının ne işe yaracağını gümrükçülere anlatmakta zorluk çekeceği için,ekmek fırını olarak soktu gümrükten.

Yemek fırınının yanına zar zor yerleştiği için,adım atacak yer kalmadı mutfağında.

"Bakalım bana bu fırında neler pişireceksin?" diye dalga geçti Kılıç Ali.

"Sergiye katmak istediğim bir iki parça var,önce onlar pişecek.Ama sergi sonrasında düşünürüz,"dedi Füreya.

Üç gün boyunca hiç uyumadan çalıştı.Kılıç Ali sabaha karşı uyanıp evin içinde dolandığında,karısını elleri kolları çamur içinde,yüzü harlı ateşten dolayı kızarmış,fırının başında buluyordu.

“Füreyya,yine hastalanacaksın.Nedir bu halin.Nefes aldinlen.”

“Sergiden sonra,” diye yanıtlıyordu Füreyya.

Sergi Ekim sonunda açıldı.Açılış muhteşem oldu.İstanbul’da yaşayan sanatçıların yanı sıra,İstanbul sosyetesinin tamamı ve şehirde aileyi tanıyan herkes renklendirdi açılışı.Bütün yapıtlar daha ilk gününden kapışıldı.Seramikleri kimileri,beğendiği,ilginç bulduğu için alırken kimileride Füreyya’nın hatırı için satın aldı.Ama Paris’teki eleştirmenlerin aksine,İstanbul’un sanatçı çevreleri,Füreyya’nın üç boyutlu çalışmayıp,sadece panoların üzerini bir tual gibi işlemesini sorguladılar.Şaşırmıştı Füreyya.Yüzyıllar boyu,çinilerle yaşamış bir toplumdaki beklememişti böyle bir tepkiyi.Ama o günlerde Füreyya da sorgulamaktaydı sanatını.Geleneksel çiniyi yine duvarlarda çağdaş yorumlarla mı işlemeliydi,yoksa yaşamın içine mi taşımalıydı işlevsel olarak?

“Sergi bittiğine göre,normal yaşamımıza dönecek miyiz,yoksa yine fırının başında sabahlamaya devam mı,ateşin kızı?” diye sordu bir gün Kılıç Ali.

“Ateşin kızı mı?”

“Sürekli ateşin önündesin.”

“Benim işim bu.”

“İşin değil karıcığım,hevesin bu.”

“Seramiğe benim hevesim olarak mı bakıyorsun Kılıç?”

“Ne yani?Para kazanmak için yapmıyorsun ya bunu.Eğlenmek,vakit geçirmek için yapıyorsun.”

“Sergiden çok para kazandım ama.”

“Her zaman aynı satışı bekleme,” dedi Kılıç Ali. “Değişik bir şey diye aldılar seramikleri. Dostlar da hatırın için aldı. Hep böyle gitmez.”

“Peki, ne yapmamı istiyorsun? Bu işi bırakmamı mı?”

“Eskisi gibi, evinin kadını olmanı, benimle meşgul olmanı, birlikte gezmemizi, aynı odada yatmamızı. Seramiği bırakman elbette şart değil, oyalanmak için yaparsın,” dedi kocası. “Sergin kapandığında fırında yemek pişirmeye söz vermiştin, hani?”

Füreyâ yanıtlanmadı kocasını. Kılıç Ali’nin söylediklerinde haklı olduğunu düşünüyordu. Ama artık eski hayatına dönemezdi. Oyun masaları, gece eğlenceleri, içki sofraları ve sabun köpüğü gibi konuşmalar... Asla dönemezdi bunlara. Dönemeyecekti.

İlk gün sonra mutfağa girdi ve kocasıyla dostlarına, kile sarıp sarmaladığı bir iskorpit pişirdi fırınında. Yanına karışık bir yeşil salata yaptı. Rakı sofrasının mezelerini hazırladı ve eski günlerdeki gibi, mükemmel ev sahibesi rolünü oynadı baştan sona. Konukları, balığı yiyebilmek için kilin küçük bir çekiçle kırılmasını şaşkınlık ve hayranlıkla seyrettiler, iskorpitin lezzetini anlata anlata bitiremediler. Kocasının ağzını kulaklarındaydı. Kadehler hep Füreyâ’nın şerefine kalkıyordu. En iyi aşçı, en şık, en güzel sofraların mimarı ve üstelik de seramiğin kraliçesi Füreyâ’nın şerefine. Hiçbiri bunun bir veda yemeği olduğunun farkında değildi. İstanbul’un gezen, eğlenen, oyun oynayan ve dans eden şık insanlarına verilmiş bir son yemek!

Füreyâ Paris’ten döndüğünden beri Kılıç Ali ile ayrı odalarda yatıyorlardı. Aslında, verem teşhisi konduğu gün ayırmışlardı odalarını. Bunu ısrarla Füreyâ istemişti. “Uykularım çok kötü, ateşliyken uyuyamıyorum, seni de rahatsız ederim Kılıç, ayrı odalarda yatalım,” demişti. Ama şimdi bir de köpek çıkmıştı Kılıç Ali’nin başına. Şeytan Füreyâ’nın odasında kalıyor, Kılıç Ali içeri girmek istediği zaman hırlıyor, hırçınlaşıyordu.

Füreyâ, bütün gün atölye olarak kullandığı odaya koydurduğu kocaman masanın üzerinde elleri çamur içinde çalışıp duruyordu. Akşama doğru, Sara’yı görmeye annesine uğruyor, çocuğu kucağına almadan, uzaktan seviyor, sonra da Maya Galerisine gidiyordu. Galeri, sanatçıların uğrak ve sohbet yeri idi. Galerinin üst katında oturan Sabahattin Eyüboğlu, Bedri Rahmi, artık kendini yazar olarak kanıtlamış Yaşar Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Aloş (*), Ferruh Başağa, Oktay Gün day, Kuzgun Acar, bürokrat ressam İhsan Cemal Karaburçak gibi

Maya'da sergi açan sanatçılar hemen hemen her akşam orada buluşuyor, sonra birlikte yemeğe çıkıyorlardı. Ara sıra Nurullah Ataç da geliyordu Ankara'dan. Füreya, evi bu kalabalığı kaldıracak kadar büyük olduğundan, sık sık onları eve davet ediyordu yemek için.

Kılıç Ali evine döndüğünde, tanımadığı sürü insanı salonunda, ellerinde tabaklar, sağa sola çökmüş yemek yerken, içki içerken buluyordu.

"Füreya, bana haber vermedin, misafir geleceğini," diyordu karısına.

"Önceden planlanmış değildi Kılıç. Galeriden hep birlikte çıkıp geliverdik işte. Sen de katılsana bize," diyordu Füreya. Kılıç Ali sıkılıyordu bu insanlarla. Konuşacak şey bulamıyordu. Apayrı dünyalardan, bambaşka insanlardı. Konuları onu hiç ama hiç ilgilendirmiyordu. Suratını asıp, odasına çekiliyordu.

Çoğu akşam da zaten geç geliyordu eve. Füreya'nın Paris'te tedavine olduğu yıllarda, yeğeni Berrin İnsel, yalnız kalmaması için, onu kendi muhitine almıştı. Gerçi yaşı, birlikte gezdiği insanlardan çok fazlaydı ama, özellikle genç kadınlar onu hoş tutuyor, gençlik ve Çankaya anılarını anlattırıyorlar, sevgi saygı gösteriyorlardı. Gezmeyi, eğlenmeyi fıkra anlatmayı ve dans etmeyi çok severdi Kılıç Ali. Atatürk'lü yıllarda sabahlamaya alışmıştı. Bu genç insanlarla hiç gocunmadan sabahlara kadar gezip tozuyor, eğleniyordu. Bu nedenle, eve gidip, hoşlanmadığı adamlarla, anlamadığı sanat konularında konuşacağına ya da asla inanmadığı politik söylemlere katılacağına, Berrin'in çevresinde kalmayı tercih ediyordu. Füreya'nın da çok yakında bu az paralı, çok laflı, komünist eğilimleri olan arkadaşlarından bıkağını ve normal yaşama döneceğini düşünüyordu.

Normal yaşamda sanat, alaturka şarkılar olarak icra edilirdi, onun gözünde. Haydi, karısının hatırı için, bir de kayınvalidesi Hakkıyanım'ın yemeklerden sonra verdiği Chopin'li, List'li piyano konserlerini de sineye çekiversin.

Hem Füreya hem de Kılıç Ali, Füreya yaşam tarzını değiştirmeyecek olursa, bu evliliğin yürüyemeyeceğinin bilincindeydiler ama, kimse ilk adımı atmıyordu.

Füreya, 1951'in sonlarına doğru, atölyesini, seramik yapmak isteyen kimselere açarak, seramikseverlere bir fırsat tanımak istedi. Kendisi gibi bu sanata gönül vermiş bir sürü genç vardı. Çamurla çok güzel işler yapıyorlar ama fırınları olmadığı için, işlerini pişiremiyorlardı.

Ankara'da, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Hakkı İzzet adında bir hoca, kendi özel fırını kurmuş ve öğrencileriyle bu işin meraklılarına fırınının kapağını ardına kadar açmıştı. Abidin Dino bile kullanmaktaydı ara sıra fırını. O niye bu işi İstanbul'da denemesindi?

Harbiye'deki El Irak Apartmanı'nı geceleri sanatçı çevre doldururken, gündüzleri de öğrenciler ve amatör seramikçiler doldurmaya başladı.

Kılıç Ali'nin, evinde hiç rahatı kalmamıştı. Evinden el ayak çekildikten sonra bile, gece tuvalete gitmek üzere odasından çıktığı zaman da, kendine kötü kötü hırlayan Şeytan'ı sineye çekmek zorunda kalıyordu.

Füreya'nın Maya galerisi ve fırını arasında koşuştururken tek durağı, her gün uğradığı Şakir Paşa Apartmanı'ydı. Ponpon adını verdiği minik yeğeni Sara ile, hemen hemen her gün meşgul oluyordu. Paris'ten gelirken bebek bakımı hakkında bir sürü kitap getirmişti. Afife'nin bu kitapları okumasını ve bebeği kitapların doğrultusunda büyütmesini istiyordu.

"Ben Fransızca bilmiyorum," demişti Afife, "bu kitapları anlamam."

"Bir kursa yazılıp, öğrengene," demişti Füreya.

"Vaktim yok. Ponpon tüm vaktimi alıyor."

"Anneme bırakabilirsin."

"Çocuğumu kimseye bırakmak istemiyorum. Hem kaç kişi kitapla büyümüş ki, ne gerekirse yapıyoruz işte," demişti Afife.

"Bir şeyi bilerek yapmak, rasgele yapmaktan çok daha iyi netice verir. Hele bu bir çocukla ilgiliyse." Füreya esirgemiyordu lafını.

"Füreya abla beni neden sevmiyor? Ona karşı bir hata mı işledim?" diye sormuştu bir keresinde Afife kayınpederine.

"Sende onun çok çok istediği, ama bir türlü sahip olamadığı bir şey var kızım. Bir çocuk! Bu yüzden seni biraz kıskanmasını hoş görmeli, alttan almalısın," demişti Emin Paşa. Hakkiye Hanım, kocasının bu sözlerini duysa, kıyamet koparırdı. Annesi için Füreya, sadece ve hep doğru olanı yapardı. Kızını, kusurları ve hataları olabilecek bir insan gibi değil, asla yanlış

yapmayacak olağanüstü bir varlık olarak görmüştü ömür boyu. Bu nedenle, onun hoşlanmadığı kimselerden Hakkiye Hanım da hoşlanmazdı. Ama Emin Paşa, evde karısı kadar etkili olmasa da, daha tarafsız olabiliyordu. Afife, kayınpederini severdi. Emin Paşa'yı üzmemeye ve sözünü dinlemeye karar verdi.

Sara tek tük kelimeler söylemeye başlamıştı. Füreya'nın onu yine uzaktan sevmeye geldiği bir gün, kayınpederinin ricasını kırmayarak, "Füreya abla, siz Ponpon'a ikinci anne gibisiniz, ister misiniz size 'hala' yerine 'Füreya anne'desin?" diye sordu Afife.

Füreya sarsıldı. İstemez olur muydu hiç! Çocuk acaba onu gerçek annesi gibi de sevebilir miydi ilerde? Dünyada belki de tek istediği buydu artık... Sara'nın annesi olmak.

İstanbul yeni bir yıla girmenin heyecanlı hazırlığı içindeyken, Füreya, bir kere daha rahatsızlandı. Çocuğu görmeye gittiği bir öğleden sonra,

"Kızım yüzün bembeyaz, neyin var?" diye sordu annesi.

"Biraz ateşim var galiba anne," dedi Füreya. "Bir derece versene bana."

Hakkiye Hanım'ın getirdiği dereceyi Füreya, koltuğunun altına koyup bekledi. Biraz sonra dereceye baktı ve annesi görmeden hemen silkeleyip, dereceyi yıkamak üzere banyoya yürüdü.

"Ateşin kaçmış?" diye sordu annesi.

"Otuz yedi civarında," dedi Füreya.

"Sana bir aspirin vereyim mi?"

"Ben çıkıyorum anneciğim. Eve gidince alırım," dedi Füreya.

"Ponpon'u görmeden mi gidiyorsunuz Füreya abla?" dedi Afife. "Birazdan uyanacak."

"Yarın uğrarım."

Füreya, serin havada yavaş yavaş yürüdü evine kadar. Ateşi kırka yakındı. Demek hastalık yine nüksediyordu. Bıkmıştı bu hastalıktan, bıkmış usanmıştı. Önünde kendini bekleyen günleri düşündü. Çalışmak yok, gezmek yok, Maya'ya gitmek, seramik yapmak yok ve en

korkuncu da Sara'yı görmek yok! Çocuđu zaten kucađına almıyordu. Onunla aynı odada mümkün olduđu kadar az kalmaya gayret ediyordu. Ailesi ile sessiz bir dayanışma içinde gibiydiler. Kimse neden odasında bu kadar az kaldığını ve onu kucaklamadığını sormuyordu. Ama herkes nedenini biliyordu. Şimdi, verem nüksettiyse eđer, ona uzaktan bakması bile mümkün olamayacaktı. Yine bir sanatoryumda sırt üstü yatacak, sabahtan akşama kadar bal, tereyađ ve taze yumurta yiyerek şişko bir domuza dönecekti. Ne için? Birkaç ay normal bir yaşam sürüp, sonra yine sanatoryuma çekilmek için mi?

Evinde kocasını bulmayı umuyordu ama henüz gelmemişti Kılıç Ali. Berrin'lerde olabileceğini düşünerek, oraya telefon etti. Hizmetçi kadın, "Jale Hanım'a beziđe gittiler, akşam yemeğini orada yiyeceklermiş," dedi. Kapattı telefonu Füreya. Biriyle dertleşmek istiyordu. Onun dertlerini hiç sıkılmadan dinleyen sevgili dostu yoktu artık. Birden Şevki Bey'i müthiş özledi. Belki hakkı vardı Şevki'nin onu koruması altına almak istemekle. Yalnızdı, yapayalnızdı, tıpkı sevgili dostunun dediđi gibi.

Füreya, Kılıç Ali'nin evine dönmesinden umudunu kesince, Paris'e bir telefon yazdırdı. Telefonu akşamın geç saatlerinde bağlayabildiler.

"Hayrola Füreya," dedi Doktor Tibaux, "Beni özlediğın için mi arıyorsun, yoksa bir sorun mu var."

"Seni çok özledim ama bir de sorun var," dedi Füreya. "Ateşim kırka çıktı."

"Yarın hemen röntgen çektir ve nericeyi bana bildir, Füreya. Kendini de kızıđa çek lütfen. Çamurla filan uğraşma, hemen yatađına gir," dedi Tibaux, "Fransa'da bir doktor, vereme kesin çare bulduđunu söylüyor. Yarın onunla konuşacađım."

"Nasıl bir çare? Yeni bir ilaç mı?"

"Hayır. Kökünden halletmek de diyebiliriz. Hasta ciđerini kesip atıyor."

"Tek ciđerle yaşanır mı?"

"Sađlamsa, evet."

"Neden bunu bana uygulamadınız bunca zamandır."

“Çok yeni bir olay bu. Hastanın ameliyata dayanacak güçte olması lazım. Önce buraya gelip, testleri yaptırmalısın. Riskleri düşünmelisin.”

“Riski, hastalığın tekrarı mı?”

“Hayır Füreye. Bu ameliyatta tekrar riski yok. Ama ölüm riski var.”

“Yaşamayı becerebilirim, seramiğe devam edebilir miyim?”

“Elbette.”

“Küçük bir bebeği kucağıma alabilir miyim. Öpebilir miyim? Yatağımda yatırabilir miyim?”

“Ameliyata dayanabilirsen, veremle ilgin kalmayacak,” dedi Tibaux. “Bebeğe ne istersen yaparsın. Kendi bebeğini bile yapabilirsin”.

Füreye telefonu kapattı. Gözlerini de kapattı. Birkaç saat yattı öyle yatağın üstünde. Kör olmakla, verem olmanın arasında büyük bir fark olmadığını düşündü. Her iki durumda da yapmak istediklerini yapamıyor, sevdiklerini göremiyordu insan, ve hayat bir cehennem azabına dönüşüyordu. Hayır, hayır, hayır! Kör olmak bin kere daha iyiydi verem olmaktan. Kör olsaydı, ellerini çamura daldırarak çiçekler, kuşlar, balıklar yaratabilirdi. Kör olsaydı, o mis kokulu bebeği yüreğinin üstüne yatırabilir, burnunu boynuna gömebilirdi. Onu koklaya koklaya öpebilirdi. Yanağını yanağına dayabilirdi. Açtı gözlerini. Sabah olmak üzereydi. Kılıç Ali henüz dönmemişti. Ateşi vardı. Çok ateşi vardı. Alev alev yanıyordu elleri, alını. Kocasını söylemişti zaten; Ateşin kızıydı o, cehennemin kapısında sürekli beklemede duran.

Bir hafta sonra, Doktor Sami Pasa'ya yalvaran gözlerle bakıyordu Füreye.

“Olmaz kızım. Olmaz evladım. Bu ameliyattan sağ çıkan olmuyor. Ben asla kabul edemem. Onayımı veremem. Bakma yüzüme öyle.”

“Başka çarem yok efendim.”

“Ne demek başka çarem yok! Seni kaç kere sağlığına kavuşturduk klasik tedavilere. Kendi özel durumunu unutup, çılgınlıklar yapmasan, yorulmasan, uykuna, yediğine dikkat etsen, turp gibiydin. Yaşadığın hayat, verem olmayanı bile hasta eder Füreye.”

“Ot gibi yaşayamam.”

“Ot gibi yaşama. Müziğini dinle, kitabını oku. Ne bileyim ben...”

“Ponpon’u kucağıma almaya korkuyorum. Daha bir kere bile kucaklayamadım onu.”

“Kucaklamak şart mı. İngilizler gibi olsana. Onlar çocuklarını gözleriyle sever.”

“Paşa, lütfen, Paris’teki doktora bir kere daha konuşun.”

“Gereken her şeyi konuştuk, kızım. Ben senin bu ülkedeki doktorun ve baba dostum olarak bu tehlikeli ameliyata ‘hayır’ diyorum. Ucunda ölüm var. Bunu göze alamam.”

“Hepimiz için yaşamın ucunda ölüm var.”

“Sen ölümü düşünecek yaşta değilsin.”

“Veremli yaşamının ölümden farkı yok. Bu ciğer iflah etmiyor. Belli oldu artık. Ben ölümü göze alıyorum. Ya iyileşeyim ya da öleyim.”

“Benden medet umma. Ben hayatını tehlikeye sokacak bir ameliyata peki diyemem. O Fransız zibidileri, seni benim gibi taa çocukluğundan beri tanımıyorlar. Sen benim elime doğdun,” dedi Sami Paşa. Yatağa yaydığı röntgenleri topladı, zarfın içine soktu. Reçetesini yazmaya başladı.

“O halde, yine bana sanatoryum yolu gözüktü, demek ki,” dedi Füreya.

“İstersen burada Heybeli’de sana yer ayırtabilirim. Ama havası, Alp dağları gibi olamaz. Ne de olsa rutubet vardır. Önümüz kış. Git kışı geçir, yaza kadar iyileşir, turp gibi dönersin, kızım,” dedi Sami Paşa. Uzun uzun elini tuttu Füreya’nın avuçlarında. “Kocana söyleyeceğim. Bir an önce gidin.”

“Bu ameliyatı unut Füreya. Ben annenle babana sözünü bile etmeyeceğim, boşuna üzülmesinler,” dedi Kılıç Ali. Sami Paşa onun da kanına girmişti besbelli. “Geçen seferlerde olduğu gibi, tedavini olursun döneriz. Çok gerekliyse, yine bir dağa çıkarız belki.”

“Senin benimle Paris’e gelmene gerek yok, Kılıç,” dedi Füreya, “Bu sefer doktorumu, hastanemi, her şeyi biliyorum artık. Birkaç hafta müşahade altına alınacağım hastanede. Sen Paris’te yapayalnız kalacaksın kış günü. İstersen, hastaneden çıkışıma yakın bir tarihte gel. Birlikte döneriz İstanbul’a.”

Kılıç Ali, zaten Füreya ne derse onu yapmaktaydı genelde.

“Nasıl istersen karıcığım,” demekle yetindi. “Ay sonuna doğru gelirim.”

“Ben yokken Şeytan’a bakar mısın?”

“Annene yolla.”

“O evde bebek var.”

“Aliye baksın.”

“Aliye her sabah sonu sokağa çıkaramaz.”

La havle çekti Kılıç Ali, “Döndüğünde Şeytan’ı seramik fırınında pişmiş bulursan, bana kızma, sakın,” dedi.

Füreya Paris’te hastaneye yatmadan önce bir sürü kartpostal satın aldı, üstlerine önündeki haftaların değişik tarihlerini koydu. Annesiyle babasına, kardeşine, kocasına, Aliye’ye ve Ponpon’una mektuplar hazırladı. Ameliyattan sonra, yazı yazamayacak halde olursa, onu merak etmesinler istiyordu. İstanbul’dakiler onun tedaviye gittiğini sanıyorlardı. Hiç kimsenin, Füreya’nın bu sonu belli olmayan ameliyata gireceğinden haberi yoktu. Kararı kendi başına almıştı. İpi tek başına göğüsleyecekti.

İnceldiği yerden kopacaktı ip.

Pentimento

(Osmanođlu Kliniđi)

Ben demedim mi size, henüz vakit tamam değil diye. Bugün öğleden sonra Sara gelecek, Müşerref'le birlikte çıkartacaklar beni buradan. Evime döneceğim, yeniden başlamak için. Pencere pervazındaki kuş, boşuna bekleyecek beni yarın sabah. Sara halam da öyle. Kuş, selamımı iletse, "Bitirilecek işleri varmış Füreya'nın, evine döndü," dese ya, halama. Kuşlar bilir aslında benim öyle kolay kolay pes eden cinsten olmadığını. Ama sadece benim kuşlarım bilir bunu. Hiç vazgeçmem. Hiç üşenmem. Yeni baştan başlarım hep, yeni bir gayretle. Kaç kere fırından çıkardığım baykuşları, kumruları, bir yerlerinde renk fazla açılmış ya da kanatlarının ucuna bir taraz oturmuş diye hemen kırırvermişimdir, oracıkta. Yeniden başlamak için. Daha iyisini, daha mükemmelini yapmak için.

1951'de, ciğerimin alınacağı ameliyata girerken de böyle bir 'yeniden doğuş'un beklentisi içindeydim.Ölebilirdim.Göze almıştım ölümü.Ama ya yaşarsam! Yaşarsam, veremli olmayacaktım artık. Geceleri sabahlara kadar çamurumu şekillendirip , sıcak fırının önünde alnımdan akan terleri işlerime damlatarak, yeni kırlangıçlar, yeni balıklar, ağaçlar, çiçekler, dervişler üretecektim. Otuz yıl daha uğraşacaktım seramikle.Tam otuz yıl!Neden acaba bu otuz'a takılmıştım böyle. Kırk, elli değil, yirmi beş değil, illa da otuz yıl.Kimbilir, belki yeniden aşık olup, dolu dizgin sevişecektim. Kendimi veremli günlerimdeki gibi, esirgemeyecek, kana kana sunacaktım sevdiğime. Ama en önemlisi, en can alıcısı- ölüme böylesine korkusuzca sıçramamın arkasında kesinlikle bu vardı- o çocuđu, bana benzeyen, benim kanımdan gelen o küçük kızı doyasıya sevecek, büyütecek, yeşertecek, geliştirecek, şekillendirecektim.O benimdi.Benim kızımdı Sara.Bana yirmi yıl sonra dönen, Bursa'da kaybettiğim bebeđimdi. Onu yetiştireceksem sağlıklı olmam şarttı.

"Kurtulma şansım nedir?" diye sormuştum Tibaux'a. Odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürüyüp duruyordu. Pencerenin önüne gitmiş, arkası bana dönük konuşmuştu.

"Az."

“Yüzüme baksana Tibaux,” demiştim. Kıpırdamamıştı.

“Dön ve bana bak,” dönmüştü. Göz pınarlarında yaşlar mı parlıyordu, bana mı öyle gelmişti?

“Şansım az ama yine de bu riski almamı söylüyorsun.”

“Hayır. Söylemiyorum. Ağzıma laf koyma Füreya.”

“Bu ameliyatı göze alayım mı? Cevap ver!”

“Kararını kendin verdin, zaten.”

“Kararımı onaylıyor musun?”

“Seni iyi tanıdığım için evet. Hayat dolusun.İçinden enerji fışkırıyor. Hasta ciğerle günde iki saat gidiş, iki saat dönüş yolu yapıyordun, elinde kilolarca malzemeyle. Sağlam insan yapsa, yorgunluktan hastalanırdı. Bu yaşam sevincinle, ancak sağlıklı yaşarsan mutlu olursun, sen. Çalışarak, üreterek, sevişerek, coşkuyla yaşarsan. Rüzgardan korkarak, güneşten sakınarak yaşamak sana göre değil.”

“Beni anladığın için teşekkür ederim,” demiştim, usulca.

“Benim de bir sorum var. Kurtulursan, dudaklarını verem bahanesinin arkasına saklanarak esirgemeye devam etmeyeceksin benden, değil mi?”

“Küstah! Başka bir bahane bulurum.”

“Neden?”

“Tibaux, doktorların hastaları ile duygusal ilişki kurmaları tıp ahlakına aykırıdır.”

“Sen artık benim hastam değilsin ki.Seni başka biri ameliyat edecek,” demişti Tibaux.

“Yüz kişide bir kişi kurtulabiliyormuş bu ameliyatta.O bir kişi ben olursam, düşünürüz,” demiştim. Ne kalleşçe bir davranıştı benimki.Ölüm benimki.Ölüm yolculuğumda, elimi tutacak tek dostumu, küçük bir ümitle başucuma bağlamak istiyordum.Yalnızlık korkunçtu.

O yüz kişideki bir kişi, ben olacaktım. Hayat beni bekliyordu.İşim vardı, sevgimi vereceğim bebeğim vardı.Yaşama azmim vardı.Dört saat kırk beş dakika süren ameliyata girdim. Sürekli kan varmışlerdi bana ameliyat boyunca.Her türlü tedaviye direnen inatçı, huysuz, hasta ciğerimin yarısını söküp almışlardı bedenimden.Bir buçuk ciğerle kalmıştım.

“Kalanlara gözünüz gibi bakın,Madam Kılıç,” demişti doktorum, “Dikkat ederseniz, yüz yaşına kadar yaşarsınız.”

Bembeyaz bir odadaydım.Her tarafından sondalar, ince hortumlar çıkıyordu. Başucumda armut gibi sallanan serum ve kan şişelerini görüyordum göz ucuyla.

“Füreyä, başardın... başardın...” Tibaux olmalıydı konuşan. “Artık haber verelim mi ailene?”

Gözlerimle ‘hayır’ demeye çalışıyordum.

Kaç gündür yatıyordum acaba?Kaç gün daha yatacaktım?Bir süre sonra arkamdaki yastıkları kabartıp, oturtulardı beni yatakta.

“Görmek istediğın biri var mı?” diye sormuştu, her gün ziyaretime gelen Tibaux.

“Yok.”

“Lassaigne’yi görmek istersin diye düşündüm.”

“Neden?”

“Çünkü...”

“Çünkü, ne?”

“Çünkü sezgilerim kuvvetlidir.”

“O zaman neden soruyorsun bana?”

Lassaigne ertesi gün gelmişti.Elleri kolları çiçekler ve kitaplarla doluydu.Gözlerim pembe uzun koncaları, sesini bir daha asla duyamayacağım sadık dostumu aramıştı.

“Hayatımda gördüğüm en güçlü kadınsın sen Füreyä,” demişti Lassaigne.“Seni tanıdığım için şanslıyım.Çok özel birisin sen.”

En güçlü kadın!Böylece, kendime biçtiğim rolün karakteri biçimlenmişti kafamda. Güçlü kadını oynamak bana yakışacaktı.Siyah saçlarıma, keskin bakışlarıma, uzun boyuma yakışacaktı.Çamuru avuçlayan, şekillendiren ellerime, yirmi yaşımdan beri iştiğim sigaradan kalınlaşmış sesime de yakışacaktı.Oysa ailede oynamak,Aliye’nin işiydi.Belki biraz da Fahrünissa’nın,ama Aliye’nin çapında değil. Küçük teyzemin kandi kişiliğini değil de olmak

istediđi başka birini oynadığını fark ettiđimde, henüz çocukluktan çıkmamıştım.On dört-on beş yaşlarındaki Aliye, karasar, içine kapanık hatta az biraz da melankolikti. Benim yanımda bu niteliklerini hiç saklamazken, kalabalığın içine girdi miydi, kendini neşeli, eğlenceli göstermek için yırtınırdı. Sormuştum bir keresinde,

“Neden çok neşeliymişsin gibi rol yapıyorsun, özellikle Suat dayımın ve arkadaşlarının yanında?” demiştim.

“Beni sevsinler diye,” demişti.

Bir şey daha fark etmiştim ona dair. Büyük kardeşlerine kendini ezdirmemek için, onların yanında aptal, aciz ve onlara muhtaç rolü yapardı. Ablaları ve Suat ağabeyi onu sevsinler, ona acısınlar isterdi.Ama kişiliğinden çok fazla taviz vermeden oynardı tüm bu rolleri. Şimdi ben de bana yakıştırılan ve çok da hoşuma giden ‘güçlü kadın’ı oynarken, onun tutturabildiği o ince dengeyi tutturabilecek miydim acaba? Sevimsiz olmadan güçlü olmak mümkün müydü?

Zor da olsa başaracaktım.Ben ki yüz kişide bir kişinin kurtulabildiği ameliyatı atlamıştım...

Sara Hala,söyledim size o kadar,beklemeyin pencere önlerinde boşuna, diye.Şimdi gidiyorum işte, diğer Sara ile birlikte.Bunu da atlattım.Evime dönüyorum yine.

Evimde fırınım yok artık.Birkaç yıl önce sattımdı fırınımı,söyleyecek bir şeyim kalmadı diye.Kendimi tekrar edip duruyordum.Yeni bir şey çıkaramıyordum. Bitmiştim.Tükenmiştim.Ama yanılmışım.Fırınımın ayrıldıktan sonra, içimde ve etrafımda büyüyeduran boşluğu yine çamurla yorumlamak varmış kaderde. Terakotadan insancıklarımı yaparken,bir de ne göreyim,međer söyleyeceklerim bitmemiş.Ben, bitmemişim.Böylece seksen yaşından sonra bir şey daha öğrenmiş oldum, can çıkmadıkça, söz bitmiyor.İşte halacıđım, bunun için gelmek istemedim sizinle. Sanki son bir sözüm daha var söylenecek...Hissediyorum bunu,Paris’te ameliyata girerken olduğu gibi.O zaman da söylenecek sözüm, yapılacak işim vardı. Hazır değildim ölüme.Nitekim hastaneden çıkar çıkmaz, hemen İstanbul’a dönmek istemiştim.Bir kez daha yalvarmıştı Lassaigne, “Burada kal Füreya,” demişti önce, “Paris’te sanat ortamının göbeğindedi n.Her köşesinden sanat fıskıran bu kenti bırakma.İstanbul’da yeşeremezsin.” Kararımın değişmediğini görünce de,

“Sıfırdan başlayacaksın.Biliryorum, güç, dayanılmaz bir şeydir bu.Ama başaracaksın,” demişti.

“Belki sıfırdan, ama Fahrenheir sıfırdan başlayacağım,” demiştim.

Çünkü,İstanbul’da da güzel şeyler oluyordu.Maya Galerisi açıldığı gün, sanarçıların buluşma odağı haline gelmişti.Çeşitli sanat dalları,bugün olduğu gibi birbirinden ayrı ve kopuk değildi.Şairi, yazarı, ressamı,tiyatrocusu hepsi bir aradaydılar ve birbirlerinin işlerine duyarlıydılar.Halk ise, sanatın her türüne aç ve açıktı.Seramik yapmak isteyen İstanbullular fırınım için beni bekliyordu.Ben ise Sara’yı bağrıma basacağım günü bekliyordum.Son bir kez sormuştum doktoruma,“Sigaraya başlayabilir miyim?”

“Sizin yerinizde olsam, başlamazdım.”

“Minik yeğenimi öpebilir miyim?”

“Öpmek mi!Tabağınızdan yemek bile verebilirsiniz.Veremle ilişkiniz kalmadı Madam Kılıç.”

Döndüm.El Irak Apartmanı’nda yeniden bir hareket başladı.Seramik meraklıları hemen hemen her gün fırınımın çevresindeydi.Kılıç Ali’nin bu işlerden hoşlanmadığını biliyordum.Ölüme meydan okuyup,bu dünyada kalmayı başardıktan sonra, hiç kimse umurumda değildi artık.Kendimi, her zaman yaptığım gibi şartların hazırladığı durumlara, tesadüflere teslim etmeyecek, hayatımın dizginlerini sımsıkı tutacaktım avuçlarımda.Yaşadığım sürece canım ne istiyorsa onu yapacaktım. Canım,seramik yapmak istiyordu.Canım,Maya’da bulduğum sanatçı dostlarımla birlikte olmak istiyordu.Canım sigara içmek istiyordu.Ve en çok sa Sara’ya annelik etmek!

“Annelik etmek mi?” diye sormuştu Suat dayı.

“Evet.”

“Ama sen halasin,Füreyya.Ponpon’a,annelik değil,halalık et!”

“Bu başka bir durum.Sizler anlayamazsınız.”

Benim annelik saatlerim, akşamüstüne rastlardı.Günümün en değerli, en duygu yüklü anlarıydı.Maya'yı giderken uğradım Sara'ya.Onu yedirir,banyosunu yaptırırdım.

Sabahın erken saatlerinde sırlı topraklaydı işim.Bu toprağı kullanır ama sorgulamazdım.Sorgulamadığım için de zorlamazdım.Sırlarımı Almanya'dan getirtiyordum o yıllarda.Kili Göksu'daki Hasan Usta'dan alıyordum.Sonraları Hasan Usta toprağı benim için karmaya ve tornaya çekmeye de başladı. Ben de denemiştim tornayı.Ameliyattan yeni çıkmış bedenimle,yarım saat torna yapınca, dört saat sırt üstü yatmak zorunda kalıyordum.Çabucak yoruluyordum.Oysa Hasan Usta ben bir sigarayı yakıp, bitirene kadar, çıkarıveriyordu istediğim formu.İş bölümünü hemen yapmıştık.Ben çiziyordum, o yapıyordu.

Öğleden sonra,seramik meraklıları doldurmaya başlardı evi.Çalışmalarımı seyreder, yardımcı olur, ya da kendi yapıtlarını yardımcı olmak için oradaydım.

Akşam saat dokuzdan sonra, dostlarım doluşurdu eve.Ressam, şair, yazar, mimar, eleştirmen, heykeltıraş ve seramikçi dostlarım.Dolu dolu geçen günün sonunda, yatağa yattığımda, ertesi gün toprağın sırla nasıl buluşacağını düşünürdüm, bu kez. Kılıç Ali'ye yer kalmamıştı hayatımda.O da farkındaydı bunun.

"Bizi ayırırsa,bu çamur ayıracak," diyordu sık sık.

Son sergisinde büyük başarı kazanan bir ressam arkadaşımın kutlamasına hazırlanıyordum evde.Yetmişe yakın konuk davet etmiştim.Eşyalar oradan oraya taşınıyordu, kalabalığa yer açmak için.Kılıç Ali eve erken gelmiş, bu koşuşturmanın içine düşmüştü.

"Ne oluyor kuzum?Neden oynatıyorsunuz eşyaları yerinden?" diye sormuştu çalışanlara.

"Akşama hanımın daveti var."

Beni mutfakta yemek hazırlarken buldu.

"Gelir misin bir dakika odama Füreya," dedi.

"Ellerim soğanlı,Kılıç.Ne var?"

"Ellerini yıka ve gel lütfen."Tersti sesi.Ellerimi yıkadım, odasına gittim.

"Akşam davet mi var bu evde?"

“Evet.”

“Neden benim haberim yok?”

“Anlayamadım.”

“Sen bana bu davetten söz ettin mi? Bu hoşlanmadığım insanları çağırırken bana sordum mu?”

“Yoo.”

“Neden?”

“Sen,ben Kirazlı Yayla’da da yurtdışında tedavideyken bu evde bir sürü akşam yemeği yaptın. Bana haber verdin mi Kılıç?Koraltanları,Mederesleri davet ederken bana sordun mu?Yemekleri,sofraları da Afife’ye hazırlattın üstelik.”

“Sen burada yokken misafirlerimi kardeşinin karısı değil de kim ağırlasaydı,peki?”

“Mesele o değil.Sen de benim hoşlanmadığım insanları evime çağırmakta,onlarla sıkı fıkı olmakla hiçbir mahzur görmedin,şimdi bana niye kızılıyorsun?”

“Kimmiş onlar?”

“İhsan Doruk,Tütüncü Selman,Şükran Özer,diğerleri...Koraltanlar vesaire.Ekabir dostların.”

“Kirazlı Yayla Sanatoryum’daki müdürlüğümü,banka’daki yönetim kurulu üyeliğimi onlara borçlu olduğumu unutma.Bir kere bile çıkmadın yanlarına.Evimize davet etmekten vazgeçtim,kaç kere yalvardım sana,çağırdıklarında birlikte gidelim diye.”

“Kimseye bir şey borcu değilsin,Kılıç.Senden daha iyisini bulsalar,bu işlerin başına seni getirmezlerdi.”

“Konumuz bu değildi.”

“Tamam, konumuza dönelim.Eğer istemiyorsan,sen de benim misafirlerimin yanına çıkma bu akşam.”

“Bir anlaşmaya varmalıyız Füreya.Eve birilerini çağıracağın zaman, bana bildirmen şart.Zaten bütün gün eve giren çıkan belli olmuyor.Akşamları da bana kalsın bari.”

“Kılıç,burası benim de evim.Küçük çocuk gibi sürekli izin alarak yaşayamam.”

“Son sözün bu mu?”

“Evet.”

“Anlaşıldı,” dedi kocam.

Ertesi gün Kılıç Ali, birkaç bavula doldurduğu şahsi eşyalarını yanıma alarak, gitti. Koskocaman daireden bir çöp bile almamıştı.

Leysen’de günler boyu, saatlerce düşündüğümde, hep evliliğimi bitirmek istemiştim. Seramğe bulaştığım andan beri ise çamurla arama girebilecek her şeyden ve herkesten nefret etmeye hazırdım. Uzun zamandır beklemekteydim bu ayrılığı. Oysa, Kılıç Ali’nin arkasından kapıyı kapadığımda, hüzün doluydu içim. Gönlüm kırktı. Karşımda kuyruğunu sallayıp duran Şeytan’a, ona hiç rahat vermemiş olduğu için, “İçeri git! Çabuk! Gözüm görmesin seni,” diye bağırdım. Köpek, kös kös gitti.

Büyük salonun ortasında kollarımı yanlara açarak durdum ve kendi etrafımda dönerek kapladığım alana baktım. Kollarımın eriştiği yere kadar benim kaplama alanımdı. Sadece benim! İkinci evliliğin de bitmişti. Avazım çıktığı kadar bağırdım, pek de inanmayarak.

“Yaşasın Özgürlük! Yaşasın Özgürlük!”

Üçüncü evliliğimi yapmaya hazırdım artık. Toprak ve sırla, sır ve ateşle, kısacası seramikle ömür boyu sürecek son evliliğimi.

1.2. Μεταφρασμένο κείμενο

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΖΩΗ

(1951)

“Έκανες πολύ μεγάλη επιτυχία Φουρεγιά, ” είπε ο κύριος Σεβκί, “Δεν είναι το πεπρωμένο κάθε Τούρκου να μπορεί να απολαμβάνει τέτοιους επαίνους από τους κριτικούς στη Γαλλία ” .

“ Τους ενδιέφερε να δούν σημάδια από την Τέχνη μιας άλλης χώρας ” είπε η Φουρεγιά.

“ Το περιβάλλον σου είναι γεμάτο με ανθρώπους που σε θαυμάζουν. Έχεις κάτι ξεχωριστό που έχουν πολύ λίγοι άνθρωποι, πώς να το πώ... ένα...ένα χάρισμα. Πρόσεξα ότι μάγεψες όλους τους άνδρες που είναι γύρω σου. ”

“Αυτοί είναι φίλοι μου, Σεβκί. ”

“Οι περισσότεροι φίλοι σου είναι ερωτευμένοι μαζί σου ! ”

“Ζηλεύετε ; ”

“Ανησύχησα. Φοβάμαι οτι θα κλέψουν από τον χρόνο που διαθέτεις σε εμένα. Για παράδειγμα, εκείνος ο κριτικός, ποιά ήταν το όνομά του; ”

“Ο Τζάκ ; ”

“Τζάκ ήταν το όνομα εκείνου του ψηλού άνδρα; Καθ'όλη τη διάρκεια της έκθεσης δεν πήρε τα μάτια του απο πάνω σου και σε πήρε στο κατόπι. ”

“ Δεν θα μπορούσα να είχα πραγματοποιήσει αυτή την έκθεση χωρίς την βοήθειά του. ”

“Δεν περνάει πια η μπογιά μου, έτσι δεν είναι; ”

“Σεβκί, κανείς δεν θα καταλάβει την δική σας θέση στη ζωή μου. Κατά την παραμονή μου στο Λειψίν² ο μοναδικός μου φίλος ήσασταν εσείς. Κανείς δεν θέλει να σε πλησιάσει. Η φυματίωση³ είναι μια δύσκολη ασθένεια. Δεν θέλει να πλησιάζεις στο πλευρό κανενός.

² Το Λειψίν βρίσκεται στις Άλπεις της Ελβετίας και παλαιότερα θεωρούνταν ένα από τα καλύτερα μέρη όπου υπήρχαν σανατόρια. Τώρα λειτουργεί κυρίως ως τουριστικό θέρετρο.

³ Η φυματίωση είναι είναι μια κοινή και σε πολλές περιπτώσεις, θανατηφόρα, μολυσματική νόσος. Η νόσος αυτή προκαλείται από διάφορα στελέχη μυκοβακτηρίων, συνήθως το μυκοβακτήριο της φυματίωσης. Η φυματίωση προσβάλλει συνήθως τον πνεύμονα, αλλά μπορεί να επηρεάσει και άλλα μέρη του σώματος. Μεταδίδεται όταν οι άνθρωποι που νοσούν από φυματίωση βήχουν, φταρνίζονται ή μεταδίδουν το σάλιο τους, μέσω του αέρα. Οι περισσότερες λοιμώξεις είναι ασυμπτωματικές και λανθάνουσες.

Επιβιβάστηκα στο πλοίο με ανθρώπους που μοιράζονταν την ίδια μοίρα με εμένα και παρά το πλήθος γύρω μου ήταν σα να είχα πάει ταξίδι ολομόναχη. Μια νεαρή γυναίκα που δεν μιλούσε τη γλώσσα μου, ένας άνδρας που έμοιαζε φασίστας με τον οποίο δεν είχα κανένα κοινό σημείο κι ένας νεαρός που δεν ήξερε που βρίσκεται η Τουρκία στο χάρτη... Καθώς ζούσα ανάμεσα σ'αυτούς τους απόμακρους ανθρώπους εσείς ήσασταν ο μοναδικός μου φίλος επί μήνες. Ήσασταν το παράθυρό μου στον κόσμο. Περίμενα με ανυπομονησία τις ώρες που θα ερχόσασταν και θα κουβεντιάζατε μαζί μου “.

Η Φουρεγιά σώπασε. Δεν της άρεσε καθόλου να φανερώνει τα συναισθήματά της. Καθώς μιλούσε αισθανόταν έναν κόμπο στο λαιμό της. Άπλωσε το χέρι της και κράτησε το χέρι του κυρίου Σεβκί που ήταν πάνω στο τραπέζι και το έσφιξε.

“Ναι, έχω θαυμαστές. Είναι πιο νέοι απο εσάς. Είναι γοητευτικοί. Κανείς τους όμως δεν μπορεί να πάρει τη θέση σας. Εσείς είστε πραγματικός φίλος. Είναι σωστό, το πρώτο μου βήμα στην κεραμική το έκανα χάρη στη θεία Φαχρουνισά και την Αλιγιέ. Πίσω, όμως, απ'αυτή την επιτυχία υπάρχει και η δική σας υποστήριξη, τα βιβλία που μου στείλατε και ο πηλός που φέρατε μέχρι το δωμάτιο του νοσοκομείου. Κοιτάξτε, σήμερα μοιράζομαι μαζί σας την πιο μεγάλη μου χαρά. Γιορτάζουμε μαζί τη γέννηση της μικρής μου ανηψιάς!

“Σωστά, Φουρεγιά, η γέννηση της Σάρα σου έφερε χαρά. “ είπε ο Σεβκί.

“Ξέρετε, αν ρωτάτε τι χάρηκα πιο πολύ για την επιτυχία της έκθεσης ή τη Σάρα δεν μπορώ να σας απαντήσω. Αυτό το παιδί το περίμενα με τόσο μεγάλο ενθουσιασμό εδώ και εννιά μήνες λες και εγώ θα ήμουν αυτή που θα γεννούσα. Είχα ένα περίεργο συναίσθημα. Επιτέλους, μια καινούργια ζωή ήρθε στην οικογένειά μας. Χαίρομαι και για την μητέρα μου και για τον πατέρα μου. Ήταν σα να βαριούνταν τη ζωή τους. Αυτό το μωρό θα τους δέσει και τους δύο στη ζωή. “

Κατά τη διάρκεια του φαγητού η Φουρεγιά ανέφερε την ανηψιά της.

“Μου μοιάζει. Έτσι είπαν. Η μαμά μου γράφει: “Φουρεγιά είναι σα να σε παίρνω ξανά στην αγκαλιά μου. Όλα μου τα κοσμήματα είχαν κλαπεί από το σπίτι στο νησί. Είχε μείνει μόνο η καρφίτσα από τη Ρωσία επειδή την είχα ξεχάσει στο γιακά του ταγιέρ μου στη ντουλάπα, μόνο αυτή σώθηκε από τον κλέφτη. Θέλω να στείλω αυτή την καρφίτσα στη Σάρα. Ας γίνει δικό της το μοναδικό κόσμημα της θείας το οποίο είναι κειμήλιο από τη γιαγιά και να ξέρει πόσο την αγαπώ. Αν ακούσετε κάποιον που θα πάει στην Πόλη, ενημερώστε με, εντάξει; “

Ο κύριος Σεβκί κατά τη διάρκεια του φαγητού άκουγε την Φουρεγιά που κελαηδούσε σαν πουλί. Προς το τέλος του φαγητού με μία σκεπτική έκφραση είπε, “Φουρεγιά υπάρχουν κάποια πράγματα τα οποία θέλω να σου πω. Όπως ξέρεις, χρειάστηκε να πάω στην Κωνσταντινούπολη και να μείνω κάποιο διάστημα εκεί, “ είπε με μια σκεπτική διάθεση.

“Πήγατε να δείτε την οικογένειά σας εκεί . “

“Στην ουσία δεν πήγα να δω την οικογένειά μου αλλά πήγα να συζητήσω με την οικογένειά μου.”

Η Φουρεγιά ξαφνιάστηκε.

“Τα πράγματα δεν πήγαν όπως ήθελα.”

“Τι γίνεται, υπάρχει κάποια αναποδιά;”

“Δεν μπόρεσα να πείσω την κυρία Εμινέ για διαζύγιο.”

“Δεν γνώριζα ότι θέλατε να χωρίσετε”, είπε η Φουρεγιά.

“Σαφώς ήθελα. Επιθυμούσα η σχέση μας να έχει μια αξιοπρεπή βάση.”

Η Φουρεγιά πάγωσε. Δεν είχε περάσει ούτε καν από το μυαλό της να παντρευτεί με τον κύριο Σεβκί. Τον σκεφτόταν πάντα ως ένα φίλο που την θαύμαζε.

“Κύριε Σεβκί, είμαι κι εγώ παντρεμένη.”

“Μπορεί να είναι αποδεκτή η κατάσταση που έχω με τη γυναίκα μου. Και οι δύο μας είμαστε άνθρωποι κάποιας ηλικίας αλλά εσύ είσαι μια νέα γυναίκα Φουρεγιά. Γιατί δεν βρίσκεται στο πλευρό σου ο άνδρας σου;”

“Διότι εκείνος χρειάζεται να βρίσκεται στην Κωνσταντινούπολη. Δεν είναι εύκολο να καλυφθούν τα έξοδα της θεραπείας μου. Δεν μπορώ να τον κατηγορήσω επειδή δεν βρίσκεται κοντά μου.”

“Θα μπορούσα να βοηθήσω στα προβλήματά σας.”

“ Πώς μπορείτε να σκεφτείτε ότι ο Κιλίτς Αλί θα μπορούσε να αποδεχτεί μια τέτοιου είδους βοήθεια ;”

Ο κύριος Σεβκί δεν απάντησε.

“Μπορεί να μην τον συμπαθείτε. Πλέον, γνωρίζω ότι αρκετά άτομα αντιπαθούν τα “Δικαστήρια της Ανεξαρτησίας”⁴ αλλά ο άνδρας μου έχει αδυναμία στην τιμή του.”

“Δεν ήθελα να σε θίξω Φουρεγιά. Θέλω μονάχα να σε προστατέψω και να σε κάνω ευτυχισμένη. Αν μπορούσα να πάρω διαζύγιο, οπωσδήποτε θα ήσουν υπό την προστασία μου. Αυτό είναι όλο.”

---

⁴ Τα Δικαστήρια Ανεξαρτησίας της Αμάσειας ήταν ειδικά (ad hoc) δικαστήρια που οργανώθηκαν από το τουρκικό εθνικιστικό κίνημα του Μουσταφά Κεμάλ μετέπειτα Ατατούρκ, το 1921. Αυτά στόχευαν στην μαζική εξόντωση των Ελλήνων εκπροσώπων του Πόντου, κάτω από ένα νομιμοφανές πλαίσιο.^[1] Πραγματοποιήθηκαν στην Αμάσεια, στη σημερινή Τουρκία, κατά το τελευταίο στάδιο της Γενοκτονίας των Ελλήνων της Ανατολής. Ο συνολικός αριθμός των εκτελεσθέντων πιστεύεται ότι ανήλθε σε 400-450 περίπου άτομα, από τους οποίους 155 υπήρξαν εξέχουσες προσωπικότητες του Ποντιακού Ελληνισμού.

“Σας ευχαριστώ, κύριε Σεβκί. Με κάνει αρκετά ευτυχισμένη η φιλία σας. ”

“Είσαι πραγματικά ευτυχισμένη Φουρεγιά; Δεν υποφέρεις από μοναξιά; Δεν θα ήθελες να βγείς έξω από το Παρίσι; Δεν θα ήθελες να ταξιδέψεις; Για παράδειγμα, να πας στην Αμερική ή να γυρίσεις στην Κωνσταντινούπολη; ”

“Όχι, είμαι καλά εδώ που βρίσκομαι. ”

“Δεν έχεις κάποια επιθυμία που να θέλεις να πραγματοποιηθεί; Οπωσδήποτε θα υπάρχει. Τι είναι αυτό που θέλεις περισσότερο στον κόσμο; Για παράδειγμα, μπορεί να είναι να αντικαταστήσεις τα κοσμήματα που κλάπηκαν. ”

“Όχι, τα κοσμήματα δεν με ενδιαφέρουν. ”

“Ωραία, τι θα ήθελες; ”

Η Φουρεγιά απάντησε δίχως να το σκεφτεί.

“Ένα φούρνο για κεραμικά που να μου ανήκει κι ένα στούντιο που να μπορώ να εγκατασταθώ. ”

“Αλήθεια, αυτό είναι που θέλεις; ”

“Αυτό είναι το μόνο που θέλω. ”

Μια εβδομάδα αργότερα, ο κύριος Σεβκί λέγοντας ότι έχει μια έκπληξη στη Φουρεγιά την πήρε με ταξί από το ξενοδοχείο της και την πήγε στο Ριβ Γκος⁵. Το ταξί σταμάτησε σε ένα από τα στενά δρομάκια. Ο κύριος Σεβκί πλήρωσε το αντίτιμο της κούρσας, άνοιξε την πόρτα με το κλειδί που έβγαλε από την τσέπη του, περπάτησε προς το τέλος του διαδρόμου και κατέβηκαν κανά δυό σκαλοπάτια.

“ Μην τυχόν μου πείτε ότι φεύγετε από το ξενοδοχείο και θα εγκατασταθείτε σε αυτό το διαμέρισμα. ” Είπε η Φουρεγιά. Μπήκε από την πόρτα που άνοιξε και περιηγήθηκε με σαστισμένα μάτια στα δύο δωμάτια που οδηγούσαν στο χώλ τα οποία ήταν επιπλωμένα με λιγоста έπιπλα. Στην κουζίνα βρισκόταν ένας φούρνος για κεραμικά.

“Πώς είναι, σου αρέσει; ” Ρώτησε ο κύριος Σεβκί.

“Τι είναι αυτό; ”

“Αυτά είναι τα δύο πράγματα που θέλεις περισσότερο στον κόσμο. Ένα διαμέρισμα κι ένα φούρνο για κεραμικά. ”

“Είστε τρελός! Ποτέ δε θα μπορούσα να δεχτώ κάτι τέτοιο! ” Είπε η Φουρεγιά.

---

⁵ Το Ριβ Γκος ή αλλιώς η αριστερή πλευρά του ποταμού Σηκουάνα στο Παρίσι όπου γινόταν σημείο συνάθροισης των καλλιτεχνών της εποχής.

“ Πληρώθηκε μετρητοίς το ενοίκιό του για έξι μήνες, να μείνει άδειο; ” Ρώτησε ο κύριος Σεβκί.

“ Γιατί το κάνετε αυτό; ”

“ Για να σε κάνω ευτυχισμένη. Ήθελα να συμβάλω κι εγώ στην ευτυχία σου. ”

“ Δεν μπορώ να εγκατασταθώ σε αυτό το σπίτι. Δεν είναι δυνατόν. ”

“Θα στεναχωρήσεις πολύ έναν ηλικιωμένο φίλο σου. Στεναχωριέμαι ήδη πολύ επειδή δεν μπόρεσα να σου δώσω αρκετά απ’αυτά που θέλω και δεν μπόρεσα να πάρω διαζύγιο. ”

Η Φουρεγιά δε μπόρεσε να πεί ...

“Αν μπορούσατε να είχατε πάρει διαζύγιο, δεν θα παντρευόμουν μαζί σας. ”

Ο άνδρας ήταν τόσο γεμάτος αγάπη και θαλπωρή που δεν ήθελε να τον στεναχωρήσει.

“Φουρεγιά, ακόμα και αν δεν μένεις το βράδυ, να έρχεσαι τουλάχιστον που και που στο σπίτι για να χρησιμοποιείς τον φούρνο. ” Είπε ο κύριος Σεβκί.

Η Φουρεγιά τ’αχασε. Βάδισε προς τον φούρνο σαν μαγεμένη, άπλωσε το χέρι της και ακούμπησε το καπάκι του. Από το κρύο σίδερο απλώθηκε στα ακροδάχτυλά της μια ζεστασιά, λες και ο φούρνος έδινε στη νέα γυναίκα δύναμη, ενέργεια και έμπνευση.

“Ας πάω μέχρι το ατελιέ να φέρω τους πηλούς και τα υλικά μου. ” Είπε η Φουρεγιά.

Ήθελε να αρχίσει να δουλεύει όσο συντομότερα γίνεται, στον δικό της φούρνο.

Όταν η Φουρεγιά ήταν στο Παρίσι, η Κωνσταντινούπολη απέκτησε επιτέλους μια γκαλερί.

Την γκαλερί *Μάγια* διήθυne η Ανταλέτ Τζιμτζόζ⁶ με μια νοοτροπία διοίκησης που δεν είχε τίποτα να ζηλέψει από τις γκαλερί της Ευρώπης. Είχε ως σύμβουλο Τέχνης τον Σαμπαχατίν Εγιούμπογλου⁷. Μέχρι εκείνη τη μέρα, οι ζωγράφοι στην Κωνσταντινούπολη εξέθεταν τα έργα τους κυρίως στις αίθουσες του γαλλικού προξενείου. Η μοναδική ιδιωτική γκαλερί της χώρας ήταν η *Γκαλερί Χελικόν*⁸ που βρίσκονταν στην Άγκυρα. Όταν η έκθεση του Παρισιού της Φουρεγιά ανεφέρθηκε στον τουρκικό Τύπο, η Ανταλέτ Τζιμτζόζ προσκάλεσε τη Φουρεγιά να ανοίξει μια έκθεση στη γκαλερί *Μάγια* το Φθινόπωρο. Η Φαχρουνισά και η Αλιγιέ επέμειναν να επαναλάβει την έκθεσή της σε αυτή την γκαλερί. Η Φαχρουνισά έστειλε στη *Μάγια* τις θετικές κριτικές σχετικά με αυτή την έκθεση στο γαλλικό Τύπο και τις

⁶ Η Ανταλέτ Τζιμτζόζ γεννήθηκε στις 25/7/1910 και πέθανε στις 13/3/1970. Ήταν μεταφράστρια, μεταγλωττίστρια συγγραφέας, κριτικός και ιδιοκτήτρια γκαλερί.

⁷ Ο Σαμπαχατίν Εγιούμπογλου γεννήθηκε το 1908 και πέθανε στην Κωνσταντινούπολη το 1973. Ήταν ακαδημαϊκός καθηγητής, συγγραφέας και μεταφραστής.

⁸ Η γκαλερί *Χελικόν* βρίσκεται στην περιοχή Τσάνκαγια της Άγκυρας της Τουρκίας.

φωτογραφίες των έργων της. “Ας ανοίξουμε με εσάς τη σεζόν του Φθινοπώρου,” επέμεινε η Ανταλέτ Τσιμτσόζ.

Η Φουρεγιά, σκεφτόταν να αντικαταστήσει τα έργα που πωλούνταν στην έκθεση του Παρισιού με νέα. Επιπλέον ο Ζακ της είπε:

“Φουρεγιά η μυστικιστική ατμόσφαιρα που αντανακλάται από την Ανατολή μάγεψε τους Παριζιάνους αλλά στους Τούρκους πρέπει να δώσεις διαφορετικά πράγματα. “Πάλι είχε ξεκινήσει να δουλεύει πρωί βράδυ σαν τρελή. Εξάλλου, όταν εξαντλούνταν από την κούραση δεν μπορούσε να ριχτεί στο κρεβάτι της όπως παλιά. Τώρα πλέον ήταν διάσημη. Ήταν υποχρεωμένη να παρακολουθεί τις καινοτομίες να παρακολουθεί από κοντά τις διαφορετικές προσεγγίσεις, να περιηγείται διαρκώς στα μουσεία, στις γκαλερί και στις καινούργιες εκθέσεις. Την γνώριζαν περισσότεροι καλλιτέχνες που συναντούσε στις γκαλερί. Ήταν υποχρεωμένη να είναι φροντισμένη και καλοντυμένη.

“Φουρεγιά, ναι μεν θεραπεύτηκες αλλά αν κουράζεις τόσο τον εαυτό σου η αρρώστια σου μπορεί να ξανακυλήσει. Η πληγή ανά πάσα στιγμή μπορεί να ανοίξει. “ Της έλεγε ο γιατρός. Μαζί με το γιατρό Τιμπώ τα απογεύματα της Τετάρτης πήγαιναν σε συναυλίες και μετά τις συναυλίες έτρωγαν κάτι ελαφρύ και χώριζαν.

Ο Ζάκ Λασαίν, παρακολουθούσε από πολύ κοντά τις δουλειές της. Συχνά πυκνά ερχόταν στο ατελιέ τις απογευματινές ώρες έπαιρνε τη Φουρεγιά και την πήγαινε σε εκθέσεις γλυπτικής και ζωγραφικής που μόλις άνοιγαν. Που και που έκαναν βόλτα μέσα στο Παρίσι για να δούν τα κτήρια των αρχιτεκτόνων που συνεργαζόντουσαν με γλύπτες και κεραμίστες. Η διάσημη έκθεση όπου ο Μιρώ σε συνεργασία με τον κεραμίστα Αρτιγκάς⁹ είχε δείξει ότι με τον πηλό μπορούν να γίνουν πολλά πράγματα σχεδόν τα πάντα. Μελετήθηκαν από τη μεριά των καλλιτεχνών τα μυστικά των ανατολικών κεραμικών που γνώρισε η Ευρώπη με τις εκθέσεις και αυτοί που είχαν μεράκι πέρασαν στις εφαρμογές. Είχε αρχίσει να αναπτύσσεται με ταχύτητα η τεχνολογία της κεραμικής, το ίδιο και οι εκδόσεις σχετικά με την κεραμική. Το έτος 1880, είχε περάσει πολύς καιρός από τότε που ξαφνιάστηκαν και κατηγόρησαν τα αγάλματα τα οποία έκανε ο Γκωγκέν¹⁰ χρησιμοποιώντας πηλό στο εργαστήρι ενός αγγειοπλάστη . Πλέον, η αξία του βάθους των έργων του Γκωγκέν ήταν κατανοητή από την πλευρά των φιλότεχνων και των καλλιτεχνών της εποχής,.

---

⁹ Ο Καταλανός Ζουάν Μιρώ μαζί με τον Ισπανό κεραμίστα Ζουάν Γκάρντυ Αρτιγκάς συνεργάστηκαν για να βγάλουν μια σειρά κεραμικών έργων. (<http://catalogue.successiomiro.com/catalogues/ceramics.html>)

¹⁰ Ο Πωλ Γκωγκέν (γαλλικά: *Eugène Henri Paul Gauguin*, Παρίσι, 7 Ιουνίου 1848 – Νήσοι Μαρκέζας, 8 Μαΐου 1903) ήταν σημαντικός Γάλλος ζωγράφος, εκπρόσωπος του ρεύματος του μεταϊμπρεσιονισμού και έντονα πειραματικός καλλιτέχνης που επηρέασε τα ρεύματα της μοντέρνας τέχνης. Θεωρείται σήμερα ένας από τους μείζονες ζωγράφους όλων των εποχών.

Επίσης, τα έργα που παρήγαγε και ο Πικάσο μετά τον Μιρώ στα ατελιέ της Μαδέιρα ήταν μια επανάσταση από μόνα τους στον τομέα της κεραμικής.

Στην Ευρώπη άρεσε η κεραμική, την είχε αποδεχτεί ως κλάδο της Τέχνης.

Η Φουρεγιά ακολούθησε τα ίχνη μυρίζοντας σαν τον λύκο και παρακολουθούσε από κοντά την περιπέτεια της κεραμικής· οδηγός της ήταν ο Λασαίν.

Αλλά αυτός που βρισκόταν πιο κοντά στην Φουρεγιά ήταν ο κύριος Σεβκί στον οποίο άνοιγε την ψυχή της, με τον οποίο μιλούσαν στο τηλέφωνο επί μακρόν ακόμα και αν δεν τον έβλεπε κάθε μέρα.

Σε όποια θέση και να έβαζε τον εαυτό του ο κύριος Σεβκί, η Φουρεγιά τον αγαπούσε με σεβασμό και αγάπη που αρμόζει σε έναν πατέρα. Ταυτόχρονα, ως ένας πολύ κοντινός της φίλος μοιράζονταν τα συναισθήματά της, τις χαρές και τους φόβους της.

Είχε φύγει από το ξενοδοχείο της και είχε εγκατασταθεί στο μικρό διαμέρισμα που το είχε νοικιάσει ο κύριος Σεβκί. Τη στιγμή που το διαμέρισμα είχε αποπληρωθεί και ο φούρνος την περίμενε, δεν μπόρεσε να μείνει μακριά από το φούρνο. Έτσι, της δόθηκε η ευκαιρία να μπορεί να δουλεύει μέχρι τα μεσάνυχτα. Ο Σεϊτάν ήταν, επίσης, μια αιτία να μετακομίσει σ' αυτό το σπίτι. Ο σκύλος μπορούσε να βγεί έξω απ' τη βεράντα που οδηγούσε στον κήπο, τριγυρνούσε γύρω γύρω από το σπίτι και μετά ερχόταν στην πόρτα και γάβγιζε. Είχε σωθεί από το να ντύνεται από νωρίς κάθε πρωί και να βγάζει βόλτα τον Σεϊτάν έξω στο δρόμο. Είχε γεμίσει κάθε γωνία του σπιτιού της με τις φωτογραφίες του νεογέννητου μωρού. Σχεδόν κάθε εβδομάδα έστελναν κι άλλη φωτογραφία από την Πόλη. Πραγματικά, όσο περνούσαν οι μέρες η Σάρα έμοιαζε όλο και περισσότερο στη Φουρεγιά και αυτή αγόραζε διαρκώς μωρουδιακά πράγματα με τα λεφτά που κέρδιζε από τα υλικά και τον πηλό. Προσπαθούσε να στείλει στην Πόλη τα πράγματα που είχε πάρει με αυτούς που πηγαινοερχόντουσαν στο Παρίσι.

Ήταν έτοιμη να βάλει να "ψήσει" ακόμα ένα ομοίωμα Δερβίση Μεβλεβί όταν χτύπησε το τηλέφωνο· ήταν περίπου μεσάνυχτα. Δεν έδωσε σημασία στο τηλεφώνημα επειδή δεν ήθελε να αφήσει στη μέση τη δουλειά της. Σκέφτηκε ότι θα ξαναπάρει τηλέφωνο αυτός που την είχε καλέσει αλλά το τηλέφωνο δεν σώπαινε. Μουρμουρίζοντας πήγε και το σήκωσε. Στην αρχή, δεν μπόρεσε να καταλάβει τα λόγια του άνδρα που ήταν στην άλλη άκρη της γραμμής. Ρώτησε ξανά.

" Σε τι αναφέρεστε καλέ μου; Ποιός πέθανε; "

Ο Δερβίσης έπεσε από τα χέρια της κι αμέσως μετά κατέρρευσε και η ίδια δίπλα στο δερβίση ακριβώς όπως αυτός. Έμεινε στο πάτωμα με σπασμένα τα φτερά της.

Ο θάνατος του Σεβκί δεν έμοιαζε με την απώλεια κανενός. Δεν υπήρχε πλέον ο φίλος της, ο εραστής, ο αδερφός, ο πατέρας, ο καρδιακός φίλος που έδινε χωρίς αντάλλαγμα και την αγαπούσε χωρίς όρια. Πλέον δεν είχε προστάτη, δεν είχε τον μοναδικό της φίλο που μπορούσε να εμπιστευτεί μέχρι την αιωνιότητα, να κλάψει στον ώμο του και που την

κακομάθαινε. Η Φουρεγιά είχε μείνει μόνη της με μια σωρό ξαπλωμένη στο δωμάτιο του ξενοδοχείου.

Η γυναίκα του είχε στείλει μήνυμα λέγοντας, “ Σε όποια δίπλα πέθανε , να τελέσει αυτή την κηδεία. ” Ποιός ξέρει τί σχέση νόμιζε ότι είχαν μεταξύ τους.

Έκανε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για να αποσταλεί η σωρός στην Πόλη και αφού ξεπροβόδισε τον αγαπημένο της φίλο επέστρεψε σπίτι της. Ο Σεϊτάν σήκωσε τα θλιμμένα μάτια του, κάρφωσε τα μάτια του στο πρόσωπο της Φουρεγιά και την κοίταζε για πολύ ώρα.

“ Έλα εδώ! ” Είπε η Φουρεγιά. Το σκυλί σηκώθηκε από εκεί που ήταν ξαπλωμένο και ράθυμα περπάτησε προς την κυρά του.

“ Σεϊτάν, δεν μπορούμε πια να ζήσουμε εδώ. Μείναμε ολομόναχοι. Δεν μπορώ πια μόνη μου να αντέξω το Παρίσι, ήρθε η στιγμή της επιστροφής μας. Θα επιστρέψουμε σπίτι μας. Εκεί είναι το νεογέννητο μωρό μας, η Σάρα. Μας περιμένει .” Είπε. Το ζώο κοιτούσε το πρόσωπό της σασιτισμένα. Η Φουρεγιά έχωσε το κεφάλι της στο κατσαρό τρίχωμά του και άρχισε να κλαίει με λυγμούς.

Ο Λασαίν έλεγε στη Φουρεγιά “ Η απόφασή σου να επιστρέψεις είναι μια σκέτη τρέλα.”

“ Εδώ είσαι έτοιμη να κάνεις ένα φοβερό άνοιγμα. Φουρεγιά, η πρώτη σου έκθεση στέφθηκε με επιτυχία, μείνε εδώ, είπε. Δε μπορώ να καταλάβω την επιθυμία σου να επιστρέψεις σε μία πόλη όπου από τεχνικής απόψεως θα είναι δεμένα τα χέρια σου με χίλιους τρόπους. Εκεί δεν υπάρχει ούτε φούρνος που να μπορώ να δουλέψω, έτσι δεν έλεγες; Για ποιό λογο φεύγεις λοιπόν, τη στιγμή μάλιστα που η Ευρώπη βιώνει μια έκρηξη στην κεραμική; Τη στιγμή που εδώ άναψαν τη φωτιά της κεραμικής ο Πικάσο, ο Μιρό και ο Σαγκάλ. Για ποιό λόγο φεύγεις; ”

“ Εκεί είναι η πατρίδα μου Ζακ. Είναι η χώρα όπου γεννήθηκε και αναπτύχθηκε η παράδοση της κεραμικής. Είναι το μέρος που είναι καλυμμένοι με κεραμική οι θόλοι των Χαμάμ, οι τοίχοι των Τζαμιών και των Παλατιών, οι κρήνες και τα μαυσωλεία. Θέλω να επιστρέψω στην πατρίδα μου και να βοηθήσω να ανθίσει ξανά αυτή η παράδοση. Βαρέθηκα να μένω σύξυλη σαν καλαμιά στον κάμπο, ολομόναχη . Θέλω να εγκατασταθώ σε δική μου πατρίδα, σε δικό μου μέρος. Επιπλέον, εκεί υπάρχει μια καινούργια ζωή η οποία με περιμένει. Μια καινούργια ψυχή, ένα τόσο δα μωρό. Η κόρη που περίμενα για χρόνια. ”

Η φωνή της Φουρεγιά ήταν τόσο αποφασιστική που ο Λασαίν σώπασε.

Ένα γηραιό αστέρι που φεγγοβλούσε στο ουράνιο στερέωμα λες και έδειχνε τον δρόμο στη νεαρή γυναίκα. Η Φουρεγιά κατευθύνθηκε προς την κατεύθυνση που της έδειχνε, έκλεισε θέση στο αεροπλάνο και άρχισε να μαζεύει το σπίτι.

Η ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΦΩΤΙΑΣ

Η Φουρεγιά μπόρεσε να επιστρέψει στην Πόλη μόλις 3 εβδομάδες πριν απ'τα εγκαίνια της έκθεσής της.

Ο Κιλίτς Αλί που την καλοσώρισε στο αεροδρόμιο την πήρε για να πάνε μαζί στο σπίτι τους. " Μάλλον πριν πας στο σπίτι θα θες να δείς το μωρό, Φουρεγιά, " είπε ο Κιλίτς Αλί, " να σταματήσουμε στους γονείς σου; "

"Αχ Κιλίτς, πώς να μη θέλω να δώ το μωρό; Πίστεψέ με από τη μέρα της γέννησης, πέντε μήνες τώρα δεν μπορούσα να σκεφτώ άλλο πράγμα." Είπε η Φουρεγιά. "Αλλά δε μπορώ να πάρω στην αγκαλιά μου το μωρό με τα ρούχα από το ταξίδι. Ας πάμε πρώτα στο σπίτι, να κάνω ένα μπάνιο, να αλλάξω τα ρούχα μου, να βγάλω από τη βαλίτσα τα δώρα και αμέσως μετά πάμε. "

Ο Σεϊτάν που καθόταν στην μπροστινή θέση δίπλα στον οδηγό, πήδησε πάνω από το κάθισμα και πήγε στην αγκαλιά της Φουρεγιά.

" Ουστ! " Είπε ο Κιλίτς Αλί. " Άντε γύρνα στη θέση σου. Τσαλακώνεις τα ρούχα της κυρίας σου . "

Ο σκύλος γρίλησε δείχνοντας τα δόντια του.

" Το ταξίδι τον κούρασε τον καημένο!" Είπε η Φουρεγιά, " Γίνεται στριμμένος. Θα σε συνηθίσει κι εσένα με τον καιρό. " Ο Κιλίτς Αλί άπλωσε το χέρι του για να τον χαιδέψει και ο σκύλος γρίλησε πάλι.

" Σταμάτα Σεϊτάν! "Είπε η Φουρεγιά. " Μη συμπεριφέρεσαι αγενώς. "

" Το όνομά σου είναι πολύ ταιριαστό. " Είπε ο Κιλίτς Αλί. " Είσαι πολύ αντιπαθητικός. "

Η Φουρεγιά δεν έβγαλε άχνα. Το ανδρόγυνο έφτασε στην πολυκατοικία με το όνομα Ελ Ιράκ. Η Φουρεγιά είχε κανονίσει να μεταφερθούν στην πολυκατοικία αυτή τα πράγματα του σπιτιού που βρίσκονταν στο Ερένκιοϊ αλλά εξαιτίας της θεραπείας της δεν μπόρεσε να ζήσει σ'αυτό για μεγάλο χρονικό διάστημα. Είχε και πάλι βρεί χρόνο να προσκαλέσει τους φίλους της, όπως ο Αχμέτ Εμίν και η Ρεζάν Γαλμάν, η Νανάκα και ο Φαχρί Αρέλ, ο Κιαμουράν Τζεμάλ και η οικογένεια Τζιμτζόζ. Οι κοντινοί της φίλοι, έτρωγαν πεντανόστιμα βραδινά φαγητά σ'ένα δωδεκαθέσιο τραπέζι γεμάτο με κεριά και λουλούδια.

Τώρα θα απολάμβανε αυτό το όμορφο και ευρύχωρο διαμέρισμα.

Έκανε το μπάνιο της βιαστικά, άλλαξε ρούχα και γέμισε μια τσάντα με τα πράγματά που είχε αγοράσει για το μωρό.

"Ας πάρω ένα ταξί. " Είπε. Το σπίτι ήταν πολύ κοντά όμως τα πόδια της μπερδεύονταν από τον ενθουσιασμό και επιπλέον κουβαλούσε πολύ βάρος.

Ο Σακίρ, η γυναίκα του και το μωρό έμεναν μαζί με τον Εμίν Πασά και την κυρία Χακιγιέ. Ενώ η Φουρεγιά χτυπούσε την πόρτα της μητέρας της ήταν γεμάτη λαχτάρα. Άνοιξε την πόρτα ένα κορίτσι που δούλευε στο σπίτι. Όταν άκουσε η μητέρα τη φωνή της κόρης της ήρθε τρέχοντας. Η Φουρεγιά σφιχταγκάλιασε τη μητέρα της γιατί της είχε λείψει τόσο πολύ.

“ Πού είναι ο μπαμπάς μου; ” ρώτησε.

“ Στο καθιστικό, σε περιμένει. ”

Ο Εμίν Πασάς όταν είδε την κόρη του σηκώθηκε με δυσκολία όρθιος.

“ Πατερούλη μου, μην ξεβολεύεστε, καθίστε. ” Έτρεξε κοντά του και αγκάλιασε και τον πατέρα της.

“ Πού είναι; ” Ρώτησε με ενθουσιασμό.

“ Η Αφιφέ το κοιμίζει. Σήμερα ήταν λιγάκι δύστροπο. ” Είπε ο πατέρας της.

“ Μα ακριβώς σ’εμένα μοιάζει Φουρεγιά, λες και είναι κόρη σου. ”

“ Είναι κόρη μου. ” Ο Σακίρ εμφανίστηκε στην πόρτα. Η Φουρεγιά φίλησε με αγάπη τον αδερφό της.

“ Σακίρ, μπράβο σου. Πέτυχε αυτό που δεν μπόρεσα να καταφέρω με τίποτα εγώ. Η Σάρα έγινε η πηγή της χαράς σ’αυτή την οικογένεια. Κοίτα την κατάσταση αυτού του πατέρα. Τα μάτια του κοιτούν και λαμποκοπούν. ” Είπε η Φουρεγιά. “ Το παιδί τι ώρα ξυπνά; ”

“ Μόλις κοιμήθηκε, κυρία Φουρεγιά. ” Είπε η Αφιφέ. Στεκόταν κοντά στην πόρτα και περίμενε να αγκαλιάσει τη Φουρεγιά και να την φιλήσει.

“ Τι ακατάλληλη ώρα επέλεξε να το κοιμήσει! ” Σκέφτηκε η Φουρεγιά. “ Ακριβώς την ώρα που ερχόμουν να δώ το παιδί. ”

“ Πόσην ώρα κοιμάται; ”

“ Δεν είναι συγκεκριμένο. Μια δυό ώρες. ”

“ Ωχ Θεέ μου. Δε μπορώ να περιμένω τόσο. ”

“ Ελάτε, δείτε το ενώ κοιμάται. ” Είπε η Αφιφέ. Η Φουρεγιά πήγε πίσω απο την Αφιφέ.

“ Το μωρό κοιμάται στο δικό σας δωμάτιο; ”

“ Ναι γιατί μερικές φορές κλαίει τα βράδια. Δεν θέλω να ξυπνήσει το σπίτι και το παίρνω αμέσως κοντά μου. ”

Στην οικογένεια του Σακίρ Πασά είχαν κοιμηθεί στα δικά τους δωμάτια όλα τα μωρά εκτός από την Αλιγιέ η οποία ήταν απελπισμένα κακομαθημένη στην παιδική της ηλικία. Μόνο την Αλιγιέ δεν μπόρεσαν να κάνουν να τους υπακούσει. Άρχιζε να φωνάζει και δεν σώπαινε μέχρι να πάει στην αγκαλιά της μητέρας της. Η συμπεριφορά της Αλιγιέ ήταν τόσο

περίεργη που ο πατέρας της όταν ήταν πέντε χρονών την πήγε στο γιατρό για να μάθει αν η νοημοσύνη της ήταν φυσιολογική και το ίδιο και το μυαλό της. Θα μπορούσε να είναι λίγο διαταραγμένη, όμως, η νοημοσύνη της ήταν φυσιολογική. Μόνο που ήταν υπερβολικά δύστροπο παιδί και η Σάρα τώρα σαν την Αλιγιέ, θα κοιμόταν κοντά στη μητέρα της; Συγχύστηκε αλλά δεν το φανέρωσε.

Η Σάρα κοιμόταν κάτω από μια ροζ κουβέρτα στο μικρό της κρεβατάκι. Τα μαλλιά της είχαν κατσαρώσει από τον ιδρώτα πάνω στο μέτωπό της. Η μικρούλα γροθιά της ήταν πάνω από την κουβέρτα. Ήθελε να απλώσει το χέρι της και να την αγγίξει, αλλά από φόβο μήπως ξυπνήσει τράβηξε πίσω το χέρι της. Όσο ήταν κλειστά τα μάτια της δεν έμοιαζε σε κανέναν αλλά ερχόταν στην μύτη της μια μυρωδιά από ένα μοσχομυριστό μωράκι. Αυτή η μυρωδιά είναι χαρακτηριστική στα μωρά, είναι μπλεγμένη με το σαπούνι, το τάλκ και την αθωότητα. Η Φουρεγιά εισέπνευσε βαθειά ώστε να πάρει τη μυρωδιά μέσα της, “ Πον πον.” Είπε ράθυμα. “Είναι ένα τόσο δα μικρούλι πον πον. ”

Απομακρύνθηκε ακροπατώντας πάλι από το κρεβάτι που είχε πλησιάσει πατώντας στις μύτες των ποδιών της. Ούτως ή αλλιώς θα ξυπνούσε μέχρι να τελειώσει το σερβίρισμα του τσαγιού. Τότε θα έβλεπε το πρόσωπό της.

Η μητέρα και ο πατέρας της έκαναν ερωτήσεις χωρίς τελειωμό. Είχαν ακούσει τα πάντα σχετικά με την έκθεση αλλά ήθελαν να τα ακούσουν ακόμα μια φορά κι από εκείνη. Είχε αποκατασταθεί εντελώς η υγεία της; Είχε ολοκληρωθεί η θεραπεία της ή σκεφτόταν να επιστρέψει πίσω πάλι; Πόσο πρόπον ήταν να αφήσει μόνο του για ακόμα ένα χρόνο τον Κιλίτς Αλί; Όπως και να έχει χρειαζόταν κι εκείνος φροντίδα, ενδιαφέρον και αγάπη. Ο δυστυχής ο κύριος Σεβκί εξαιτίας της καρδιακής προσβολής πέθανε μόνος του σε ένα δωμάτιο ξενοδοχείου; Πονούσε; Γιατί κανείς από την οικογένειά του δεν ασχολήθηκε και έπεσε το βάρος στο κορίτσι τους να τον μεταφέρει στην πατρίδα; Ήταν έτοιμη για την έκθεση στην Κωνσταντινούπολη;

Η Φουρεγιά άκουσε κάποια στιγμή ένα αδύναμο κλάμμα μωρού και πετάχτηκε από τη θέση της. Προσπάθησαν με την Αφιφέ να βγούν από την πόρτα την ίδια στιγμή και συγκρούστηκαν.

“Με την άδειά σας! ” Είπε η Αφιφέ και έτρεξε μπροστά. Η Φουρεγιά περπάτησε με βαρύ βηματισμό προς το δωμάτιο του μωρού.

“Μωράκι μου, ομορφούλα μου, μονάκριβή μου, ξύπνησες εσύ; Κοίτα η θεία σου ήρθε να σε δει! ” Έλεγε η φωνή της Αφιφέ. Η Φουρεγιά σταμάτησε στην πόρτα του δωματίου. Για να μην χάσουν τη συνάντηση αυτή θείας ανηψιάς και οι άλλοι την πήραν στο κατώπι. Περπάτησε πολύ αργά προς το κρεβάτι. Τα μάτια της Σάρα ήταν ανοιχτά. Αχ Θεούλη μου! Είχε τραβηχτά, πελώρια, μαύρα μάτια, μεγάλο μεσόφρυδο, μια έντονη μύτη, λεπτά και καλοσχηματισμένα χείλη. Αυτό το παιδί έμοιαζε τόσο πολύ στη Φουρεγιά που ήταν οπωσδήποτε κόρη της. Πήραν την κορούλα της, είκοσι χρόνια πριν, στην Προύσσα από ένα ξύλινο τραπέζι και την έθαψαν χωρίς να της την δείξουν. Άπλωσε το χέρι της στο μωρό και

ακριβώς εκείνη τη στιγμή, ίσως κι από τον ενθουσιασμό της, την έπιασε βήχας. Έβαλε το χέρι στο στόμα της και έβηξε . Ο πατέρας της, η μητέρα της, ο Σακίρ και η Αφιφέ την κάρφωσαν με τα μάτια τους. Δεν έβγαλε κανείς άχνα. Ήταν φιματική, έβηχε. Την κοιτούσαν στα μάτια, οι πιο κοντινοί της μάλλον ήθελαν να αποτραβηχτεί από το προσκέφαλο του μωρού.

“Ας φάει πρώτα το μωρό. ” είπε ο πατέρας της. Έχανε τη γη κάτω από τα πόδια της, ζαλιζόταν και τα αυτιά της κουδούνιζαν. Αν λύγιζε εκεί δε θα μπορούσε ποτέ να εξηγήσει γιατί λιποθύμησε. Θα νόμιζαν πώς ήταν σημάδι της ασθένειάς της. “ Θεούλη μου, δώσε μου δύναμη. ” Εκλιπαρούσε μέσα της.

“Δεν θέλετε να πάρετε στην αγκαλιά σας το μωρό κυρία Φουρεγιά; ”

Σήκωσε το κεφάλι της. Η Αφιφέ έβγαλε τη Σάρα από το κρεβάτι της και της πρότεινε το μωρό όμως είδε την ανησυχία στα μάτια των άλλων.

“Θα την κρατήσω αργότερα Αφιφέ. ” Είπε. “ Ο πατέρας μου έχει δίκαιο ας φάει πρώτα. ”

Γύρισε την πλάτη της και έφυγε από το δωμάτιο. Το βουητό στα αυτιά της συνέχιζε, ένα πύρινο χέρι πίεζε την καρδιά της. Μπήκε στο μπάνιο, κλείδωσε την πόρτα και έχωσε το κεφάλι της στο μπουρνούζι που έστεκε κρεμασμένο πίσω από την πόρτα. Δεν μπορούσε να αγκαλιάσει το παιδί. Τα δάκρυα άρχισαν να πλημμυρίζουν τα μάτια της σαν χείμαρος.

Ο φούρνος της Φουρεγιά για τα κεραμικά έφτασε στην Κωνσταντινούπολη λίγες μέρες πριν τα εγκαίνια της έκθεσης. Επειδή θα δυσκολευόταν να εξηγήσει στους τελωνειακούς σε τί θα χρησιμεύσει ο φούρνος για τα κεραμικά, το πέρασε από το τελωνείο σαν φούρνο για το ψωμί.

Μόλις και χώρεσε δίπλα στον κανονικό φούρνο και δεν έμεινε χώρος στην κουζίνα της για να κινηθεί.

“Ας δούμε, λοιπόν σε αυτόν τον φούρνο τί πράγματα θα ψήσεις. ” Είπε περιπαιχτικά ο Κιλίτς Αλί.

“ Υπάρχουν κανά δυό κομμάτια που θέλω να συμπεριλάβω στην έκθεση. Θα ψηθούν πρώτα αυτά και θα σκεφτούμε αργότερα την έκθεση. ” Είπε η Φουρεγιά.

Δούλευε τρεις μέρες συνεχόμενα χωρίς να κοιμηθεί. Όταν ο Κιλίτς Αλί ξυπνούσε κατά το πρωί και έκανε βόλτα μέσα στο σπίτι, την έβρισκε μπροστά από το φούρνο με τα χέρια και τα μπράτσα μέσα στη λάσπη και το πρόσωπό της αναψοκοκκινισμένο.

“ Φουρεγιά θα αρρωστήσεις πάλι. Τι χάλια είναι αυτά; Πάρε ανάσα, ξεκουράσου. ”

“ Μετά την έκθεση. ” Αποκρινόταν η Φουρεγιά.

Στο τέλος Οκτωβρίου έγιναν και τα εγκαίνια της έκθεσης. Τα εγκαίνια ήταν μεγαλοπρεπή, συμμετείχαν όλοι οι γνωστοί της οικογένειας, η υψηλή κοινωνία της Κωνσταντινούπολης και οι καλλιτέχνες που ζούσαν στην Κωνσταντινούπολη. Όλα τα εκθέματα είχαν κρατηθεί από τις πρώτες μέρες, κάποιοι αγόρασαν τα κεραμικά γιατί τους άρεσαν ή τα βρήκαν ενδιαφέροντα και κάποιοι άλλοι για χατίρι της Φουρεγιά. Αντίθετα με τους κριτικούς του Παρισιού, το καλλιτεχνικό περιβάλλον της Κωνσταντινούπολης έκρινε ότι η Φουρεγιά δεν δούλεψε σε τρεις διαστάσεις λες και κέντησε σε καμβά μόνο το πάνω μέρος του υφάσματος. Η Φουρεγιά τα έχασε, δεν περίμενε τέτοια αντίδραση από μια τέτοια κοινωνία που έχει ζήσει επί αιώνες με την πορσελάνη αλλά εκείνες τις μέρες και η Φουρεγιά εξέταζε την Τέχνη. Έπρεπε να κεντήσει την παραδοσιακή πορσελάνη πάλι στους τοίχους με σύγχρονη ματιά ή έπρεπε να την φέρει στην καθημερινότητα για λειτουργικούς σκοπούς;

“ Εφόσον τελείωσε η έκθεση, θα επιστρέψουμε στους ρυθμούς της κανονικής μας ζωής ή θα συνεχίσεις να ξημεροβραδιάζεσαι μπροστά στο φούρνο, κόρη της φωτιάς; ” Ρώτησε μια μέρα ο Κιλίτς Αλί.

“ Κόρη της φωτιάς; ”

“Είσαι συνεχώς μπροστά από τη φωτιά. ”

“Μα είναι η δουλειά μου. ”

“Δεν είναι η δουλειά σου αγάπη μου, είναι το χόμπι σου. ”

“Κιλίτς βλέπεις την κεραμική σα να είναι το χόμπι μου; ”

“Δηλαδή τί; Δεν το κάνεις για να κερδίσεις χρήματα, το κάνεις για διασκέδαση και για να περάσεις το χρόνο σου. ”

“ Ναι αλλά από την έκθεση έβγαλα αρκετά χρήματα. ”

“ Μη περιμένεις κάθε φορά τις ίδιες πωλήσεις. ” Είπε ο Κιλίτς Αλί. “ Αγόρασαν τα κεραμικά σου επειδή είναι κάτι διαφορετικό. Οι φίλοι τα πήραν για χάρη σου και δεν θα είναι πάντα έτσι. ”

“Λοιπόν, τι θέλεις να κάνω; Να παρατήσω αυτή τη δουλειά; ”

“Να ζούμε όπως παλιά, να είσαι η κυρία του σπιτιού, να ασχολείσαι μαζί μου, να κάνουμε βόλτα, να κοιμόμαστε στο ίδιο δωμάτιο. ” Είπε ο άνδρας της. “ Φυσικά δεν είναι υποχρεωτικό να εγκαταλήψεις την κεραμική, θα το κάνεις σαν χόμπι. Υποσχέθηκες να μαγειρεύεις φαγητά στο φούρνο μετά το τέλος της έκθεσης, πού είναι τώρα; ”

Η Φουρεγιά δεν αποκρίθηκε στο σύζυγό της. Σκεφτόταν ότι ο Κιλίτς Αλί είχε δίκαιο σε αυτά που έλεγε αλλά δεν μπορούσε πια να επιστρέψει στην παλιά της ζωή. Χαρτοπαίγνια,βραδινά γλέντια, τραπέζια με αλκοόλ, συζητήσεις περί ανέμων και υδάτων... Δεν ήθελε με τίποτα να επιστρέψει σε αυτά και δεν θα επέστρεφε.

Δύο μέρες αργότερα μπήκε στην κουζίνα τύλιξε σε πηλό και έψησε στο φούρνο μια σκορπίνα για τον σύζυγό της και για τους φίλους τους. Έφτιαξε μια ανάμεικτη πράσινη σαλάτα, ετοίμασε μεζέδες και ρακί για το τραπέζι και όπως τον παλιό καιρό, έπαιξε από την αρχή το ρόλο της καλής οικοδέσποινας. Οι επισκέπτες παρακολουθούσαν με έκπληξη και θαυμασμό το σπάσιμο του πηλού με το μικρό σφυράκι και μιλούσαν συνέχεια για τη γεύση της σκορπίνας. Ο σύζυγός της χαμογελούσε μέχρι τα αυτιά. Τσούγγριζαν συνεχώς τα ποτήρια στην υγεία της Φουρεγιά, στην υγεία της καλύτερης μαγείρισσας, της πιο σικάτης αρχιτέκτονα, του πιο σικάτου και καλύτερα στρωμένου τραπεζιού και πάνω από όλα στην υγεία της βασίλισσας της κεραμικής. Κανείς δεν αντιλήφθηκε ότι αυτό ήταν ένα αποχαιρετιστήριο γεύμα. Ένα τελευταίο γεύμα που δόθηκε στους περιπλανητές, στους γλεντζέδες, στους ανθρώπους που παίζουν χαρτιά και που χορεύουν και είναι σικάτοι, στους ανθρώπους της Κωνσταντινούπολης!

Από τότε που επέστρεψε η Φουρεγιά από το Παρίσι κοιμόταν σε ξεχωριστά δωμάτια με τον Κιλίτς Αλί. Στην πραγματικότητα, χώρισαν τα δωμάτιά τους την ημέρα που διαγνώστηκε η Φουρεγιά με φυματίωση και επέμενε για αυτό. “ Ο ύπνος που κάνω είναι άστατος, όταν έχω πυρετό δεν μπορώ να κοιμηθώ και θα σε ενοχλήσω. Κιλίτς,ας κοιμηθούμε σε διαφορετικά δωμάτια. ” Είπε. Τώρα όμως προστέθηκε κι ένας σκύλος στις έννοιες του Κιλίτς Αλί. Ο Σεϊτάν έμενε στο δωμάτιο της Φουρεγιά και κάθε φορά που ήθελε να μπει ο Κιλίτς Αλί γρίλιζε και αγρίευε λιγάκι.

Η Φουρεγιά δούλευε ασταμάτητα όλη τη μέρα πάνω στο τεράστιο τραπέζι που είχε βάλει στο δωμάτιο που χρησιμοποιούνταν ως ατελιέ και τα χέρια της ήταν βουτηγμένα στη λάσπη. Το απογευματάκι πήγαινε στη μητέρα της να δει τη Σάρα και έδειχνε την αγάπη της στο παιδί από μακριά χωρίς να το πάρει στην αγκαλιά της, μετά πήγαινε στην Γκαλερί Μαγα. Η Γκαλερί ήταν ένα μέρος όπου πήγαιναν οι καλλιτέχνες και συζητούσαν. Στον επάνω όροφο της Γκαλερί βρισκόνταν σχεδόν κάθε απόγευμα οι καλλιτέχνες που έκαναν έκθεση στη Μαγα, όπως ο Σαμπαχετίν Εγιούμπογλου, ο Μπεντρί Ραχμί, όπως επίσης ο Γιασάρ Κεμάλ που αποδεδειγμένα πια ήταν συγγραφέας, ο Αχμέτ Χαμντί Τανπινάρ, ο Αλός, ο Φερούχ Μπασαγά, ο Οκτάι Γκιουνντέι, ο Κουζγκούν Ατσάρ, ο τεχνοκράτης ζωγράφος Τζεμάλ Καραμπουρτσάκ. Όλοι μαζί μετά πήγαιναν για φαγητό και που και που ερχόταν και ο Νουρουλάχ Ατάτς από την Άγκυρα. Επειδή το σπίτι της Φουρεγιά ήταν μεγάλο και μπορούσε να τους φιλοξενήσει,πολύ συχνά τους καλούσε σπίτι για δείπνο.

Ο Κιλίτς Αλί γυρνώντας έβρισκε στο σπίτι του ένα σωρό άγνωστους ανθρώπους στο σαλόνι που κρατούσαν γεμάτα πιάτα,έτρωγαν καθισμένοι δεξιά αριστερά και έπιναν ποτά.

“Φουρεγιά, δεν με ειδοποίησες ότι θα έρθουν επισκέπτες. ” Έλεγε στη γυναίκα του.

“Κιλίτς δεν ήταν προσχεδιασμένο. Φύγαμε όλοι μαζί από την γκαλερί και ήρθαμε εδώ. Έλα κι εσύ μαζί μας.” Έλεγε η Φουρεγιά. Ο Κιλίτς Αλί βαριόταν αυτούς τους ανθρώπους δεν μπορούσε να βρεί κάτι να συζητήσει. Ήταν από εντελώς διαφορετικό κόσμο, ήταν εντελώς

διαφορετικοί άνθρωποι. Τα θέματά τους δεν τον ενδιέφεραν παντελώς. Κρεμούσε τα μούτρα του και πήγαινε στο δωμάτιό του.

Αρκετά βράδια γυρνούσε αργά στο σπίτι. Τα χρόνια που η Φουρεγιά έκανε στο Παρίσι θεραπεία, η ανηψιά της Μπερίν Ινσέλ, για να μην μένει μόνος του ο Κιλίτς Αλί, τον πήρε στη δική της γειτονιά. Παρά την ηλικία του, είχε μεγάλη διαφορά από τους ανθρώπους που συναναστρεφόταν ειδικά, όμως, οι νεαρές γυναίκες τον περιποιούνταν και τον έβαζαν να διηγηθεί τις αναμνήσεις από το Τσάνκαγια¹¹ και από τα νιάτα του, του έδειχναν αγάπη και σεβασμό. Του Κιλίτς Αλί του άρεσε πολύ να διασκεδάζει, να λέει αστεία και να χορεύει. Τα χρόνια του Ατατούρκ συνήθιζε να ξενυχτάει. Τριγυρνούσε και διασκεδάζε μέχρι το πρωί με αυτούς τους νέους ανθρώπους χωρίς να ενοχλούνται καθόλου. Για αυτό τον λόγο, αντί να πάει στο σπίτι να μιλήσει για Τέχνη που δεν καταλάβαινε, με ανθρώπους που δε συμπαθούσε ή αντί να συμμετέχει σε πολιτικές συζητήσεις που δεν πίστευε προτιμούσε να μείνει στο περιβάλλον της Μπερίν. Ο Κιλίτς σκεφτόταν ότι και η Φουρεγιά σύντομα θα βαριόταν τους φίλους που είχαν κομμουνιστικές τάσεις, πολλά λόγια και λίγα λεφτά και θα επέστρεφε στην κανονική ζωή.

Για χάρη της θα μπορούσε να αντέξει την καθημερινή τους ζωή σαν τραγούδι εκτελεσμένο αλά τούρκα. Άντε, ας αντέξει για το χατίρι της γυναίκας του, τα κονσέρτα του πιάνου με Λίστ και Σοπέν που έδινε μετά το φαγητό η πεθερά του η Χακιγιέ Χανίμ.

Τόσο η Φουρεγιά όσο και ο Κιλίτς Αλί γνώριζαν ότι εάν δεν άλλαζε τον τρόπο ζωής της η Φουρεγιά αυτός ο γάμος δε θα μπορούσε να προχωρήσει αλλά κανείς δεν έκανε το πρώτο βήμα.

Στα τέλη του 1951 η Φουρεγιά ήθελε να ανοίξει το ατελιέ της σε αυτούς που ήθελαν να κάνουν κεραμικά και να δώσει μια ευκαιρία στους λάτρεις της κεραμικής. Υπήρχαν ένα σωρό νέοι που είχαν δώσει και την καρδιά τους σε αυτή την Τέχνη, όπως η ίδια. Έφτιαχναν με τη λάσπη πολύ ωραία πράγματα αλλά δεν μπορούσαν να τα ψήσουν επειδή δεν είχαν φούρνο. Στην Άγκυρα, στο Ινστιτούτο Γκαζί Εγιτίμ¹² υπήρχε ένας δάσκαλος με το όνομα Χακί Ιζέτ που κατασκεύασε τον δικό του ιδιαίτερο φούρνο και άνοιξε πολύ πρόθυμα το καπάκι του φούρνου του στους μαθητές και σε αυτούς που είχαν μεράκι για αυτή τη δουλειά.

---

¹¹ Περιοχή της Άγκυρας της Τουρκίας, Çankaya.

¹² Είναι η Παιδαγωγική Σχολή Γκάζι (πρώην Ινστιτούτο Εκπαίδευσης), ιδρύθηκε στην Άγκυρα στα πρώτα χρόνια της δημοκρατίας του Κεμάλ Αττατούρκ όπου τα ιδρύματα διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Είναι ένα από τα σημαντικότερα ινστιτούτα εκπαίδευσης της Τουρκίας. Αποτελεί τη βάση του Πανεπιστημίου Γκάζι. (πρώην Ινστιτούτο Εκπαίδευσης) και ιδρύθηκε στην Άγκυρα.

Ακόμα και ο Αμπιντίν Ντίνο¹³ χρησιμοποιούσε που και που το φούρνο. Αυτή γιατί να μη δοκιμάσει αυτή τη δουλειά στην Κωνσταντινούπολη; Η πολυκατοικία Ελ Ιράκ στο Χάρμπιγιε γέμιζε τα βράδια με καλλιτέχνες, τώρα άρχιζαν και τα πρωινά να την γεμίζουν οι ερασιτέχνες κεραμίστες και οι μαθητές.

Ο Κιλίτς Αλί δεν είχε πια ηρεμία στο σπίτι του. Ακόμα και όταν έφευγαν όλοι και έβγαινε από το δωμάτιο του για να πάει το βράδυ μέχρι την τουαλέτα έπρεπε να αντιμετωπίσει τον Σεϊτάν που του γρύλιζε επιθετικά.

Ενώ η Φουρεγιά έτρεχε ανάμεσα στο φούρνο της και στην Γκαλερί Μάγια η μόνη στάση που έκανε ήταν η πολυκατοικία Σακίρ Πασά που περνούσε κάθε μέρα. Σχεδόν κάθε μέρα απασχολούνταν με τη Σάρα, την τόση δα ανηψιά της που της είχε δώσει το όνομα “πονπόν”. Γυρίζοντας από το Παρίσι είχε φέρει ένα σωρό βιβλία σχετικά με την φροντίδα του μωρού. Ήθελε να διαβάσει αυτά τα βιβλία η Αφιφέ και ήθελε να μεγαλώσει το μωρό με την καθοδήγηση των βιβλίων.

“Δεν ξέρω γαλλικά, ” είχε πεί η Αφιφέ, “αυτά τα βιβλία δεν τα καταλαβαίνω. ”

“Να γραφτείς σε ένα φροντιστήριο και να μάθεις. ” Είχε πεί η Φουρεγιά.

“Δεν έχω χρόνο. Η Πονπον μου παίρνει όλο το χρόνο. ”

“ Μπορείς να την αφήσεις στη μητέρα μου. ”

“Δεν θέλω να αφήσω σε κανέναν το παιδί μου. Πόσα άτομα έχουν μεγαλώσει με βιβλία; Κάνουμε ότι χρειαστεί. ” Είπε η Αφιφέ. “ Το να κάνεις κάτι που γνωρίζεις φέρνει πολύ καλύτερα αποτελέσματα από το να κάνεις κάτι τυχαία ειδικά αν αυτό έχει σχέση με ένα παιδί.” Είπε η Φουρεγιά ευθαρσώς.

“Η κυρία Φουρεγιά γιατί δεν με αγαπάει; Έκανα κάποιο λάθος εις βάρος της; ” Ρώτησε μια φορά η Αφιφέ τον πεθερό της.

“Κορούλα μου, εσύ έχεις κάτι που το θέλει εκείνη πάρα πολύ αλλά δεν μπορεί να το αποκτήσει με κανένα τρόπο. Ένα παιδί! Γι’αυτό το λόγο πρέπει να ανεχτείς λιγάκι τη ζήλεια της και να κατεβάσεις τους τόνους. ” Είχε πεί ο Εμίν Πασά. Εάν η Χακιγιέ Χανίμ άκουγε αυτά τα λόγια του συζύγου της θα χαλούσε τον κόσμο. Για τη μητέρα της, η Φουρεγιά έκανε πάντα και μόνο το σωστό. Έβλεπε μια ζωή την κόρη της χωρίς κουσούρια και ελατώματα

---

¹³ Ο Αμπιντίν Ντίνι ήταν Τούρκος Ζωγράφος. Γεννημένος στην Κωνσταντινούπολη, έζησε τα παιδικά του χρόνια στη Γενεύη και στο Παρίσι, επιστρέφοντας στη γενέτειρά του το 1927, όπου για ένα διάστημα φοίτησε στο κολέγιο Ρόμπερτ. Υπήρξε ένας από τους ιδρυτές της καλλιτεχνικής ομάδας *Group D*, η οποία σχηματίστηκε το 1933 και αντλώντας από τις ιδέες που διαμορφώνονταν στην Ευρώπη μετέφερε τα κινήματα του κυβισμού, του κονστρουκτιβισμού και του εξπρεσιονισμού στην Τουρκία.

αλλά σαν ένα εξαιρετικό όν που δεν θα κάνει ποτέ λάθος. Για αυτόν, το λόγο όποιον δε συμπαθούσε αυτή, δεν τον συμπαθούσε και η Χακιγιέ Χανίμ. Ο Εμίν Πασάς, όμως, μπορούσε να είναι πιο αμερόληπτος ακόμα κι αν δεν ήταν τόσο αποτελεσματικός όσο η γυναίκα του στο σπίτι. Η Αφιφέ αγαπούσε τον πεθερό της και αποφάσισε να ακούσει τα λόγια του και να μην στεναχωρήσει τον Εμίν Πασά.

Η Σάρα ξεκίνησε να λέει μωρουδιακές λέξεις και μια μέρα που την κανάκευε πάλι από μακριά, η Αφιφέ αποδέχτηκε την παράκληση του πεθερού της και ρώτησε “ Κυρία Φουρεγιά, είστε σαν δεύτερη μαμά για την Πονπόν, θέλετε αντί για θεία να σας φωνάζει “μαμά Φουρεγιά;”.

Η Φουρεγιά ταρακουνήθηκε, είναι δυνατόν να μη θέλει! Άραγε στη συνέχεια το παιδί θα μπορούσε να την αγαπήσει σαν αληθινή του μητέρα; Ίσως αυτό να ήταν το μοναδικό που ήθελε πια...να είναι η “μαμά” της Σάρα.

Ενώ βρίσκονταν στον πυρετό των προετοιμασιών για τον ερχομό της νέας χρονιάς στην Κωνσταντινούπολη ένα μεσημέρι που πήγε να δει το παιδί, η Φουρεγιά αρρώστησε για ακόμα μια φορά.

“Κορούλα μου το πρόσωπό σου είναι κάτασπρο, τί έχεις;” Ρώτησε η μητέρα της.

“Ίσως να έχω λιγάκι πυρετό μαμά.” Είπε η Φουρεγιά. “Μου φέρνεις ένα θερμόμετρο;”

Η Φουρεγιά έβαλε στη μασχάλη της το θερμόμετρο που της έφερε η Χακιγιέ Χανίμ και περίμενε. Λίγο αργότερα κοίταξε το θερμόμετρο και χωρίς να κοιτάξει τη μητέρα της το τίναξε αμέσως, περπάτησε μέχρι το μπάνιο με σκοπό να το πλύνει.

“Πόσο πυρετό έχεις;” Ρώτησε η μητέρα της.

“37 βαθμούς πάνω κάτω.” Είπε η Φουρεγιά.

“Να σου δώσω μια ασπιρίνη;”

“Εγώ φεύγω μανούλα μου, θα σου τηλεφωνήσω μόλις πάω σπίτι.” Είπε η Φουρεγιά.

“Φεύγετε χωρίς να δείτε την πονπον κυρία Φουρεγιά;” είπε η Αφιφέ. “Θα ξυπνήσει σε λίγο.”

“Θα περάσω αύριο.”

Η Φουρεγιά περπάτησε σιγανά μέχρι το σπίτι της στον δροσερό καιρό. Είχε κοντά 40 πυρετό. Η ασθένειά της δηλαδή υποτροπίαζε ξανά. Είχε απηυδίσει από αυτήν την ασθένεια. Είχε φτάσει στα όριά της. Σκέφτηκε τις μέρες που την περίμεναν δεν θα μπορούσε πια να δουλέψει, να πάει βόλτα, να πάει στη γκαλερί Μάγια, να ασχολείται με την κεραμική και το πιο τρομακτικό από όλα δεν θα μπορούσε να δει τη Σάρα! Ήδη δεν έπαιρνε το παιδί στην αγκαλιά της και προσπαθούσε να μείνει το λιγότερο δυνατό στο ίδιο

δωμάτιο με εκείνη. Ήταν σαν να βρίσκεται μαζί με την οικογένειά της μέσα σε μια σιωπηλή αντίσταση. Κανείς δεν ρωτούσε γιατί κάθονταν τόσο λίγο στο δωμάτιο και γιατί δεν την αγκάλιαζε αλλά όλοι γνώριζαν το λόγο. Τώρα αν υποτροπίαζε η φιματίωση δεν θα ήταν εφικτό να την δει ούτε από μακριά. Πάλι θα κείτονταν σε ένα σανατόριο και θα μετατρεπόταν σε γουρούνι τρώγοντας από το πρωί μέχρι το βράδυ μέλι, βούτυρο και φρέσκα αυγά. Γιατί; Για να διαρκέσει η φυσιολογική της ζωή μερικούς μήνες και μετά να απομονωθεί πάλι στο σανατόριο;

Ήλπιζε να βρεί τον σύζυγό της στο σπίτι αλλά ο Κιλίτς Αλί δεν είχε επιστρέψει ακόμα. Σκεπτόμενη ότι μπορεί να είναι στο σπίτι της Μπερίν τηλεφώνησε εκεί. Η υπηρέτρια είπε: "Πήγαν να παίξουν χαρτιά στην Ζαλέ Χανίμ και θα δειπνήσαν εκεί." Η Φουρεγιά έκλεισε το τηλέφωνο. Ήθελε σε κάποιον να πεί τον πόνο της δεν είχε πια τον αγαπημένο της φίλο που άκουγε τους καημούς της χωρίς να βαριέται. Ξαφνικά της έλειψε τρομερά ο κύριος Σεβκί ίσως είχε δίκαιο που ο Σεβκί ήθελε να την προστατέψει. Ήταν μόνη, ολομόναχη, ακριβώς όπως έλεγε ο φίλος της.

Η Φουρεγιά έχασε την ελπίδα να γυρίσει ο Κιλίτς Αλί στο σπίτι τους. Έκανε ένα τηλεφώνημα στο Παρίσι. Μπόρεσαν να την συνδέσουν αργά το απόγευμα.

"Τι γίνεται Φουρεγιά;" είπε ο γιατρός Τιμπώ, "Με πήρες τηλέφωνο γιατί με πεθύμησες ή μήπως υπάρχει κάποιο πρόβλημα;"

"Σε πεθύμησα πολύ αλλά υπάρχει και κάποιο πρόβλημα. "Είπε η Φουρεγιά. "Ο πυρετός μου ανέβηκε στο 40. "

"Φουρεγιά, αύριο να κάνεις αμέσως ακτινογραφία και να μου πεις τα αποτελέσματα. Σε παρακαλώ, να προσέχεις τον εαυτό σου και να μην ασχολείσαι με λάσπες και τέτοια πράγματα, πήγαινε κατευθείαν στο κρεβάτι σου. " Είπε ο Τιμπώ. "Στην Γαλλία ένας γιατρός είπε ότι βρήκε τελική θεραπεία για τη φυματίωση αύριο θα μιλήσω μαζί του. "

"Τί θεραπεία, μήπως είναι ένα καινούργιο φάρμακο;"

"Όχι, μπορούμε να πούμε και ριζικό αποτέλεσμα. Κόβει τον άρρωστο πνεύμονα. "

"Ζεί ο άνθρωπος με ένα πνεύμονα;"

"Αν είναι υγιής, ναι. "

"Γιατί όλον αυτόν τον καιρό δεν το εφαρμόσατε σε εμένα;"

"Είναι ένα πολύ νέο επίτευγμα αυτό και πρέπει ο ασθενής να έχει τη δύναμη να αντέξει την εγχείρηση. Πρώτα πρέπει να έρθεις από εδώ, να κάνεις όλες τις εξετάσεις και πρέπει να σκεφτείς τους κινδύνους. "

"Ο κίνδυνος είναι επανεμφάνιση της ασθένειας;"

“Όχι Φουρεγιά, με αυτήν την επέμβαση δεν υπάρχει κίνδυνος επανεμφάνιση υπάρχει όμως κίνδυνος θανάτου. ”

“Αν μπορέσω να καταφέρω να ζήσω, θα μπορέσω να συνεχίσω την κεραμική; ”

“Σαφέστατα. ”

“Θα μπορέσω να πάρω στην αγκαλιά μου ένα μικρό μωρό; Θα μπορέσω να το φιλήσω; Θα μπορέσω να το κοιμήσω στο κρεβάτι μου; ”

“Αν μπορέσεις να επιβιώσεις από την εγχείρηση, δεν θα έχεις καμία σχέση με τη φυματίωση. ” Είπε ο Τιμπώ. “Θα μπορείς να κάνεις ότι θέλεις με το μωρό. Θα μπορέσεις να κάνεις ακόμα και δικό σου παιδί. ”

Η Φουρεγιά έκλεισε το τηλέφωνο, έκλεισε τα μάτια της και ξάπλωσε για μερικές ώρες έτσι πάνω στο κρεβάτι. Σκέφτηκε ότι δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ του να είσαι φυματικός και να είσαι τυφλός. Και στις δύο περιπτώσεις ο άνθρωπος δεν μπορεί να κάνει αυτά που θέλει, δεν μπορεί να δει όσους αγαπά και η ζωή μετατρέπεται σε ένα μαρτυρικό κολαστήριο. Όχι, όχι, όχι! Χίλιες φορές θα ήταν καλύτερα να ήμουν τυφλή παρά φυματική. Αν ήταν τυφλή χώνοντας τα χέρια της στη λάσπη θα μπορούσε να δημιουργήσει λουλούδια, πουλιά και ψάρια. Αν ήταν τυφλή θα μπορούσε να κοιμήσει πάνω στην καρδιά της αυτό το μοσχομυριστό μωρό, θα μπορούσε να χώσει τη μύτη της στο λαιμό του. Θα μπορούσε μυρίζοντάς το να το φιλήσει. Θα μπορούσε να το ακουμπήσει μάγουλο με μάγουλο. Άνοιξε τα μάτια της. Ξημέρωσε κι ο Κιλίτς Αλί δεν είχε πειστρέψει ακόμα. Είχε πολύ υψηλό πυρετό που έκαιγαν τα χέρια και το μέτωπό της. Το είχε πεί ήδη ο άντρας της, αυτή ήταν η “κόρη της φωτιάς” που περίμενε διαρκώς στην “πύλη της κολάσεως”.

Μια εβδομάδα αργότερα, η Φουρεγιά κοιτούσε με μάτια που εκλιπαρούσαν τον γιατρό Σαμί Πασά.

“Δεν γίνεται κορίτσι μου, δεν γίνεται παιδί μου, από αυτήν την εγχείρηση δεν βγαίνεις ζωντανή. Εγώ δε μπορώ να το δεχτώ καθόλου, δεν μπορώ να δώσω τη συναίνεσή μου, μη με κοιτάς έτσι. ”

“Δεν έχω άλλη επιλογή γιατρέ μου. ”

“Τι σημαίνει δεν έχω άλλη επιλογή! Πόσες φορές επαναφέραμε την υγεία σου με τις κλασικές θεραπείες. Αν δεν ξεχνούσες την ιδιαίτερή σου κατάσταση και δεν έκανες τρέλες, δεν θα είχες εξαντληθεί. Αν ακόμα πρόσεχες τον ύπνο και το φαγητό σου θα ήσουν υγιής. Φουρεγιά, η ζωή που κάνεις αρρωσταίνει κι αυτόν που δεν έχει φυματίωση. ”

“Δεν μπορώ να ζήσω σαν φυτό. ”

“Μη ζεις σαν φυτό αλλά άκουσε τη μουσική σου, διάβασε το βιβλίο σου. Τί να πώ κι εγώ... ”

“Φοβάμαι να πάρω στην αγκαλιά μου την Πονπόν ούτε μια φορά δεν μπόρεσα να την αγκαλιάσω.”

“Είναι ανάγκη να την αγκαλιάσεις; Γίνε σαν τους Άγγλους που αυτοί χαϊδεύουν τα παιδιά τους με τα μάτια τους.”

“Πασά, σας παρακαλώ, μιλήστε ακόμα μια φορά με τους γιατρούς του Παρισιού.”

“Για ό,τι χρειάζεται μιλήσαμε, παιδί μου. Εγώ λέω “όχι” σε μια επικίνδυνη εγχείρηση και ως δικός σου γιατρός αυτής της χώρας και ως φίλος του πατέρα σου. Είσαι στην άκρη του νήματος. Δεν μπορώ να το ρισκάρω.”

“Στην άκρη του νήματος για όλους μας παραμονεύει ο θάνατος.”

“Εσύ δεν είσαι στην ηλικία που σκέφτεται κανείς το θάνατο.”

“Δεν υπάρχει διαφορά από τον θάνατο με αυτή μιας ζωής φυματικής. Αυτός ο πνεύμονας δεν επανακάμπτει πλέον είναι βέβαιο. Ρισκάρω τον θάνατο· είτε θα αναρρώσω είτε θα πεθάνω.”

“Μην περιμένεις βοήθεια απόμένα. Λοιπόν, εγώ δεν μπορώ να συναινέσω σε μία εγχείρηση που θα βάλει τη ζωή σου σε κίνδυνο κι αυτοί οι αλήτες οι Γάλλοι δεν σε γνωρίζουν όπως εγώ από τα παιδικά σου χρόνια. Εσύ γεννήθηκες στα χέρια μου.” Είπε ο Σεμί Πασάς. Συγκέντρωσε τις ακτινογραφίες που είχε απλώσει στο κρεβάτι, τις έβαλε μέσα στο φάκελο κι άρχισε να γράφει τη συνταγή της.

“Τότε σημαίνει ότι πάλι διαφαίνεται για εμένα ο δρόμος για το σανατόριο.” Είπε η Φουρεγιά.

“Αν θέλεις μπορώ να κλείσω μέρος για εσένα στη Χάλκη αλλά ο καιρός δεν είναι σαν τα αλπικά βουνά όπως και να είναι έχει υγρασία. Ο χειμώνας είναι μπροστά μας. Πήγαινε να περάσεις το χειμώνα. Έως το καλοκαίρι θα αναρρώσεις και θα επιστρέψεις υγιής, κόρη μου.” Είπε ο Σαμί Πασάς. Κράτησε για πολύ ώρα το χέρι της Φουρεγιά στις χούφτες του.

“Θα το πώ στον άντρα σου να πάτε το συντομότερο δυνατό.”

“Φουρεγιά, ξέχνα αυτή την εγχείρηση. Δεν θα πω κουβέντα στη μητέρα και τον πατέρα σου, μην στεναχωρηθούν άδικα.” Είπε ο Κιλίτς Αλί. Ήταν ολοφάνερο ότι ο Σαμί Πασάς τον επηρέαζε. “Θα κάνεις τη θεραπεία σου όπως τις τελευταίες φορές και θα επιστρέψουμε. Εάν είναι απαραίτητο, ίσως να πάμε στα βουνά πάλι.”

“Δεν είναι απαραίτητο να έρθεις μαζί μου στο Παρίσι, Κιλίτς.” Είπε η Φουρεγιά. “Αυτή τη φορά πια ξέρω το γιατρό μου, το νοσοκομείο μου, ξέρω τα πάντα. Μερικές εβδομάδες θα είμαι υπό παρακολούθηση στο νοσοκομείο. Εσύ θα μείνεις ολομόναχος τις μέρες του χειμώνα στο Παρίσι. Εάν θέλεις, έλα λίγο πριν βγώ από το νοσοκομείο να επιστρέψουμε μαζί στην Κωνσταντινούπολη.”

Ο Κιλίτς Αλί έκανε συνήθως ότι έλεγε η Φουρεγιά.

“Όπως θέλεις γυναικούλα μου.” Είπε μονάχα. “Θα έρθω μέχρι το τέλος του μήνα. ”

“Όσο λείπω θα προσέχεις τον Σεϊτάν; ”

“Πήγαινε τον στη μητέρα σου. ”

“Έχουν μωρό εκεί. ”

“Θα τον φροντίζει η Αλιγιέ. ”

“Η Αλιγιέ δεν μπορεί να τον βγάξει βόλτα κάθε πρωί. ”

“Θεέ μου, δώσε μου δύναμη. ” είπε ο Κιλίτς Αλί. “Αν όταν επιστρέψεις βρεις μαγειρεμένο τον Σεϊτάν στο φούρνο των κεραμεικών, μην τολμήσεις να μου θυμώσεις. ”

Η Φουρεγιά, πριν εισαχθεί στο νοσοκομείο στο Παρίσι, αγόρασε κάμποσες καρτ-ποστάλ και έβαλε διαφορετικές ημερομηνίες για τις ερχόμενες εβδομάδες. Ετοίμασε τα γράμματα για τους γονείς της, για τον αδερφό της, για τον άντρα της, για την Αλιγιέ και την Πονπόν. Μετά την εγχείρηση, εάν ήταν σε κατάσταση που δεν θα μπορούσε να γράψει, ήθελε να μην ανησυχούν για εκείνη. Αυτοί που ήταν στην Κωνσταντινούπολη πίστευαν ότι πήγε για θεραπεία ενώ κανείς δεν ήξερε ότι η Φουρεγιά θα έκανε αυτή την εγχείρηση για την έκβαση της οποίας δεν ήταν σίγουρη. Πήρε μόνη της την απόφαση και θα αντιμετώπιζε μόνη το νήμα της ζωής της.

Ας γίνει το γραμμένο.

Pentimento

(Κλινική Οσμάνογλου)

Δεν σας το 'πα; Δεν είναι ακόμα ο σωστός καιρός. Σήμερα, μετά το μεσημέρι, θα έρθει η Σάρα μαζί με τον Μουσερέφ και θα με βγάλουν από εδώ. Θα επιστρέψω σπίτι μου για να αρχίσω από την αρχή. Το πουλί που είναι στο περβάζι του παραθύρου αύριο θα με περιμένει άδικα, έτσι και η θεία μου η Σάρα. Το πουλί θα δώσει τα χαιρετίσματά μου και θα πει στη θεία μου: "Η Φουρεγιά είχε εκκρεμότητες να τακτοποιήσει και επέστρεψε σπίτι της." Στην πραγματικότητα, τα πουλιά γνωρίζουν ότι εγώ δεν είμαι απ'αυτούς που παραδίδονται εύκολα αλλά μονάχα τα δικά μου πουλιά το γνωρίζουν αυτό. Δεν τα παρατάω ποτέ και δεν βαριέμαι ποτέ. Πάντα ξεκινάω απ'την αρχή με μια καινούργια προσπάθεια. Πόσες φορές, δεν έσπασα επί τόπου τα τρυγόνια και τις κουκουβάγιες που έβγαλα απ'το φούρνο επειδή άνοιξε το χρώμα σ'ένα μέρος τους ή έκατσε στην άκρη των φτερών τους μια ίνα...Ωστε να αρχίσω από την αρχή και να τα κάνω καλύτερα και αρτιότερα.

Το 1951, μπαίνοντας στην εγχείρηση που θα αφαιρούσαν τον πνεύμόν μου, είχα την προσδοκία μιας τέτοιας αναγέννησης. Μπορούσα να είχα πεθάνει αλλά πήρα το ρίσκο του θανάτου. Έτσι αν ζούσα δεν θα ήμουν πια φυματική. Θα μπορούσα να μορφοποιώ τη λάσπη μου από το βράδυ μέχρι το πρωί μπροστά από τον ζεστό φούρνο, ο ιδρώτας θα στάζει πάνω στα έργα μου από το μέτωπο μου και θα κατασκεύαζα καινούργια χελιδόνια, καινούργια ψάρια, δάση, λουλούδια και δερβίσηδες. Θα ασχολιόμουν 30 ακόμα χρόνια με την κεραμική να ακριβώς 30 χρόνια! Γιατί, όμως, είχα κολλήσει στο 30; Δεν είναι 40, δεν είναι 50, δεν είναι 25, είναι σώνει και καλά 30 χρόνια. Ποιός ξέρει, ίσως να ερωτευθώ από την αρχή και θα κάνω ασταμάτητα έρευνα. Όπως τις μέρες της φυματίωσής μου δεν θα ήμουν φειδωλή και θα προσέφερα τον εαυτό μου στον αγαπημένο μου με πάθος αυτό ήταν το πιο σημαντικό και πιο ζωτικής σημασίας. Από το να πετάγομαι έτσι χωρίς φόβο στο θάνατο, θα αγαπούσα, θα μεγάλωνα, θα άνθιζα, θα ανέπτυσσα και θα μορφοποιούσα μέχρι να χορτάσω το παιδί που μου μοιάζει, αυτό το μικρό κορίτσι απ'το αίμα μου. Ήταν δικό μου αυτό, ήταν δική μου κόρη, η Σάρα. Ήταν το παιδί που έχασα στην Προύσσα και που μου επέστρεψαν μετά από 20 χρόνια. Αν ήθελα να το αναθρέψω, έπρεπε να είμαι υγιής.

"Ποιές είναι οι πιθανότητες σωτηρίας μου;" Είχα ρωτήσει τον Τιμπώ. Συνέχεια περπατούσε μέσα στο δωμάτιο πάνω κάτω. Είχε πάει μπροστά στο παράθυρο και μου μίλησε με γυρισμένη πλάτη.

"Λίγες."

"Κοίταξέ με στα μάτια Τιμπώ." Είχα πεί. Δεν σάλεψε.

“Γύρνα και κοίταξέ με.” Είπε. Δάκρυα έλαμπαν στις άκρες των ματιών του ή έτσι μου φάνηκε;

“Οι πιθανότητές μου είναι λίγες, αλλά μου λες και πάλι να πάρω αυτό το ρίσκο, σωστά; ”

“Όχι, δεν λέω κάτι τέτοιο. Μη βάζεις λόγια στο στόμα μου, Φουρεγιά. ”

“Να πάρω το ρίσκο αυτής της εγχείρησης; Δώσε μου μια απάντηση! ”

“Ήδη πήρες την απόφασή σου. ”

“Εγκρίνεις την απόφασή μου; ”

“Ναι, επειδή σε γνωρίζω καλά. Είσαι γεμάτη ζωή. Η ενέργεια αναβλύζει από μέσα σου. Με ασθενικούς πνεύμονες έκανες καθημερινά διαδρομή 2 ωρών πήγαινε και άλλες 2 έλα με πολύ βαριά υλικά στα χέρια σου. Αν το έκανε υγιής άνθρωπος θα αρρώστενε από την κούραση. Με αυτή τη χαρά για ζωή, εσύ θα είσαι ευτυχισμένη μόνο αν είσαι υγιής, αν ζείς με ενθουσιασμό δουλεύοντας, παράγοντας, κάνοντας έρωτα. Δεν μπορείς να ζείς αν φοβάσαι τον άνεμο και αποφεύγοντας τον ήλιο. ”

“Σε ευχαριστώ που με κατάλαβες.” Είχα πεί σιγανά.

“Έχω κι εγώ μια ερώτηση όμως. Αν σωθείς, δεν θα συνεχίσεις να κρύβεσαι πίσω από τη δικαιολογία της φυματίωσης και δεν θα είσαι φειδωλή με τα χείλη σου, έτσι δεν είναι; ”

“ Θρασύτατε! Θα βρώ μια άλλη διακαίολογία. ”

“ Γιατί; ”

“Τιμπώ, η ιατρική δεοντολογία είναι αντίθετη στο να δημιουργούν οι γιατροί συναισθηματικές σχέσεις με τους ασθενείς τους. ”

“Εσύ δεν είσαι πια ασθενής μου. Θα σου κάνει κάποιος άλλος την εγχείρηση.” Είπε ο Τιμπώ.

“ Από αυτήν την εγχείρηση μπορεί να σωθεί ένα στα εκατό άτομα. Αν είμαι εγώ αυτό το ένα άτομο, θα το σκεφτούμε, ”είπε. Τι ύπουλη ήταν η συμπεριφορά μου στο ταξίδι του θανάτου θα κρατάω στα χέρια μου τον μοναδικό μου φίλο. Ήθελα να δέσω στο προσκεφάλι μου με μια μικρή ελπίδα τον μοναδικό μου φίλο που θα κρατήσει το χέρι μου στο ταξίδι του θανάτου. Η μοναξιά ήταν τρομακτική.

Εγώ θα ήμουν το ένα από τα εκατό άτομα. Με περίμενε η ζωή. Είχα δουλειά, είχα ένα μωρό που θα έδινα την αγάπη μου ήμουν αποφασισμένη να ζήσω. Μπήκα σε μια εγχείρηση που κράτησε τέσσερεις ώρες και σαρανταπέντε λεπτά και κατά τη διάρκεια της εγχείρησης μου έβαζαν συνεχώς αίμα. Πήραν το μισό μου πνεύμονα που ήταν άρρωστος, δύστροπος, πεισματάρης και που αντιστεκόταν σε κάθε είδος θεραπείας. Έμεινα με έναν και μισό πνεύμονα.

“Κυρία Κιλίτς, να προσέχετε σαν τα μάτια σας ό,τι έμεινε. ” Είπε ο γιατρός μου. “Αν προσέχετε θα ζήσετε μέχρι τα εκατό σας χρόνια.”

Ήμουν σε ένα κατάλευκο δωμάτιο όπου από κάθε σημείο του σώματος μου ξεπετάγονταν σωληνάκια και καθετήρες. Στο προσκέφαλό μου έβλεπα με την άκρη των ματιών μου τα δοχεία του αίματος και ορούς που ταλαντεύονταν σαν αχλάδια.

“Φουρεγιά, τα κατάφερες... τα κατάφερες... ” Πρέπει να ήταν ο Τιμπώ που μιλούσε.

“Να πούμε τα νέα πια στην οικογένειά σου; ”

Προσπαθούσα να πώ “όχι ” με τα μάτια μου.

Πόσες μέρες άραγε κοιμόμουν; Πόσες μέρες ακόμα θα κοιμόμουν; Μετά από κάποιο διάστημα φούσκωσαν τα μαξιλάκια πίσω μου και με κάθησαν στο κρεβάτι.

“Υπάρχει κάποιος που θέλεις να δείς; ” Ρώτησε ο Τιμπώ που με επισκεπτόταν κάθε μέρα.

“Όχι.”

“Σκέφτηκα ότι θα θέλεις να δείς τον Λασαίν.”

“ Γιατί; ”

“ Επειδή... ”

“ Επειδή, τί; ”

“ Επειδή έχω δυνατό ένστικτο. ”

“ Τότε για ποιό λόγο με ρωτάς; ”

Ο Λασαίν ήρθε την επόμενη μέρα. Τα χέρια του ήταν γεμάτα με λουλούδια και βιβλία. Τα μάτια μου αναζήτησαν τα μακρυά λευκά μπουμπούκια και φοβήθηκα ότι δεν θα άκουγα ξανά την φωνή του πιστού μου φίλου.

“Φουρεγιά είσαι η πιο δυνατή γυναίκα που είδα στη ζωή μου.” Είπε ο Λασαίν. “ Είμαι τυχερός που σε γνώρισα, είσαι μοναδική. ”

Η πιο δυναμική γυναίκα! Έτσι διαμορφώθηκαν στο κεφάλι μου τα χαρακτηριστικά του ρόλου που υποδύομαι. Θα μου ταίριαζε να παίξω τη δυνατή γυναίκα. Θα ταίριαζε με τα μαύρα μου μαλλιά, με το διαπεραστικό μου βλέμμα και το ψηλό μου ανάστημα. Θα ταίριαζε στα χέρια μου που σχηματίζουν και χουφτώνουν τη λάσπη, θα ταίριαζε και στη φωνή μου που είχε βαρύνει από τα τσιγάρα που κάπνιζα από τα εικοσί μου ενώ ήταν δουλειά της Αλιγιέ να παίξει στην οικογένεια. Ίσως να ήταν λιγάκι της Φαχρουνισά αλλά δεν ήταν δουλειά της Αλιγιέ. Όταν αντιλήφθηκα ότι η μικρή μου θεία υποδύεται όχι τη δική της προσωπικότητα αλλά κάποια άλλη που θα ήθελε να γίνει, δεν είχα βγεί ακόμα απ'την παιδική ηλικία. Όταν η Αλιγιέ ήταν 14 -15 χρονών ήταν απαισιόδοξη, εσωστρεφής και λιγάκι μελαγχολική. Δεν έκρυβε καθόλου αυτά τα χαρακτηριστικά της πλάϊ μου, μόνο όταν

έμπαινε μέσα στο πλήθος πίεζε τον εαυτό της να φαίνεται χαρούμενη και διασκεδαστική. Μια φορά την ρώτησα, “Γιατί υποδύεσαι ένα ρόλο, δείχνεις να είσαι πολύ χαρούμενη, ειδικά όταν είσαι δίπλα στον θείο Σουάτ και στους φίλους του; ” Είχα πεί. “ Για να με αγαπήσουν.” Αποκρίθηκε.

Είχα αντιληφθεί κάτι ακόμα σχετικά με αυτήν. Για να μη καταπιέσει τον εαυτό της απέναντι στα μεγαλύτερα αδέρφια της, όταν ήταν δίπλα τους έπαιζε το ρόλο της χαζής, της αδύναμης και της ανήμπορης. Οι αδελφές της και ο αδερφός της ο Σουάτ την αγαπούσαν, ήθελε να την αγαπήσουν και να την λυπηθούν. Χωρίς να αποκλείει πολύ από την προσωπικότητά της έπαιζε ακριβώς αυτούς τους ρόλους. Τώρα, εγώ παίζω το ρόλο της δυνατής γυναίκας που μου ανατέθηκε και που μ’αρέσει πολύ. Άραγε θα μπορέσω να βρώ αυτή τη λεπτή ισορροπία που μπόρεσε να βρεί εκείνη; Είναι δυνατόν να είσαι δυνατός χωρίς να είσαι αντιπαθητικός;

Θα τα κατάφερα ακόμα κι αν ήταν δύσκολο. Εγώ ξεπέρασα την εγχείρηση που μπορεί να σωθεί ο ένας στους εκατό...

Θεία Σάρα, σας είπα τόσες φορές να μην περιμένετε άδικα μπροστά από το παράθυρο. Λοιπόν, τώρα φεύγω μαζί με την άλλη Σάρα. Το ξεπέρασα κι αυτό. Επιστρέφω σπίτι μου πάλι.

Δεν υπάρχει πια ο φούρνος στο σπίτι μου. Πούλησα το φούρνο μου κάποια χρόνια πριν επειδή δεν μου έμεινε τίποτα να πώ. Συνεχώς επαναλαμβάνω τον εαυτό μου δεν μπορούσα να βγάλω τίποτα καινούργιο. Είχα τελειώσει, είχα εξαντληθεί, αλλά έκανα λάθος. Υπήρχε στο πεπρωμένο να εξηγήσω πάλι με λάσπη το κενό που μεγάλωνε μέσα μου και γύρω μου κάνοντας ανθρωπάκια από τερακότα και βλέποντάς τα μετά κατάλαβα ότι δεν τελείωσαν αυτά που έχω να πώ. Εγώ δεν είχα τελειώσει. Έτσι, μετά τα ογδόντα μου χρόνια έμαθα ακόμα κάτι, όσο δεν πεθαίνεις δε τελειώνουν τα λόγια.... Για αυτόν το λόγο, λοιπόν, θειούλα μου δεν ήθελα να είμαι μαζί σας. Λες και έχω ακόμα κάτι να πώ...Το αισθάνομαι όπως όταν μπήκα να κάνω την εγχείρηση στο Παρίσι και τότε είχα λόγια και δουλειές να κάνω. Δεν ήμουν έτοιμη τελικά. Αμέσως μόλις βγήκα από το νοσοκομείο ήθελα να επιστρέψω κατευθείαν στην Κωνσταντινούπολη. Ο Λασαίν ακόμα μια φορά κέτεψε, “ Φουρεγιά μείνε εδώ. ” Είχε πεί. “ Είσαι μέσα στο λίνκο της Τέχνης του Παρισιού. Μην εγκαταλείψεις αυτή την πόλη όπου η Τέχνη αναβλύζει από κάθε γωνιά. Θα μαραζώσεις στην Κωνσταντινούπολη. ” Βλέποντας ότι δεν αλλάζει η απόφασή μου, είχε πεί,

“Θα αρχίσεις από το μηδέν. Ξέρω ότι αυτό είναι δύσκολο και δυσβάσταχτο αλλά θα τα καταφέρεις, ”.

“Θα αρχίσω από το μηδέν. ”Είχα πεί.

Στην Κωνσταντινούπολη γινόντουσαν επίσης όμορφα πράγματα. Από την ημέρα που άνοιξε η Γκαλερί Μάγια έγινε σημείο συνάντησης των καλλιτεχνών. Οι διάφοροι κλάδοι της Τέχνης δεν ήταν αποκομμένοι και χωρισμένοι ο ένας από τον άλλο όπως σήμερα. Ποιητές,

ζωγράφοι, ηθοποιοί όλοι ήταν μαζί και ευαισθητοποιημένοι στις δουλειές των άλλων. Οι Κωνσταντινουπολίτες που ήθελαν να κάνουν κεραμική με περίμεναν για το φούρνο μου ενώ εγώ περίμενα τη μέρα που θα αγκάλιαζα τη Σάρα.

Ρώτησα για τελευταία φορά τον γιατρό μου. “Μπορώ να ξεκινήσω το κάπνισμα;”

“Αν ήμουν στη θέση σας δεν θα το ξεκινούσα. ”

“Μπορώ να φιλήσω τη μικρή μου ανηψιά; ”

“Να τη φιλήσετε! Μπορείτε να της δώσετε ακόμα και φαγητό από το πιάτο σας. Κυρία Κιλίτς, δεν έχετε καμία σχέση με τη φυματίωση. ”

Γύρισα και άρχισε πάλι η κίνηση στην πολυκατοικία Ελ Ιράκ. Οι ενδιαφερόμενοι με την κεραμική σχεδόν κάθε μέρα ήταν γύρω στο φούρνο μου. Ήξερα ότι στον Κιλίτς Αλί δεν του άρεσαν αυτά. Αφού προκάλεσα το θάνατο και κατάφερα να μείνω σ’αυτόν τον κόσμο, δεν με νοιάζει πια κανείς. Δεν θα παρέδιδα τον εαυτό μου στις συμπτώσεις και τις καταστάσεις που προετοιμάζαν οι συνθήκες όπως έκανα πάντα και θα κρατούσα στα χέρια μου πολύ σφιχτά τα χαλινάρια της ζωής. Όσο ζούσα θα έκανα ότι ήθελε η ψυχή μου. Η ψυχή μου ήθελε να κάνω κεραμική, η ψυχή μου ήθελε να είμαι με τους καλλιτέχνες φίλους που συναντιόμασταν στη Μάγια, η ψυχή μου ήθελε να καπνίσω, μα πιο πολύ να κάνω τη μαμά στη Σάρα!

“Να κάνεις τη μαμά;” Είχε ρωτήσει ο θείος Σουάτ.

“Ναι. ”

“Αλλά εσύ Φουρεγιά είσαι θεία της. Μην κάνεις τη μαμά στην Πονπόν, κάνε τη θεία! ”

“Αυτή είναι μια διαφορετική κατάσταση. Δεν μπορείτε εσείς να την καταλάβετε. ”

Οι ώρες της μητρότητάς μου συνέπιπταν το απόγευμα. Ήταν οι στιγμές οι πιο φορτισμένες με συναισθήματα και αξίες. Πηγαίνοντας στη Μάγια περνούσα από τη Σάρα την τάιζα και την έκανα μπάνιο.

Τις πρώτες ώρες του πρωινού ασχολιόμουν με το υαλώδες χρώμα. Χρησιμοποιούσα αυτό το χρώμα αλλά δεν αναρωτιόμουν. Επειδή δεν αναρωτιόμουν, δεν ζοριζόμουν. Εκείνα τα χρόνια έφερνα τα υαλώματά μου από τη Γερμανία. Έφερνα πηλό από τον μάστορα Χασάν που ήταν στο Γκιόκ Σού. Αργότερα ο μάστορας Χασάν άρχισε να ανακατώνει το χρώμα για εμένα και να το τορνάρει. Είχα δοκιμάσει κι εγώ τον τόρνο με το σώμα μου που μόλις είχε βγεί από την εγχείρηση. Όταν έκανα μισή ώρα τόρνο, αναγκαζόμουν μετά να ξαπλώσω ανάσκελα για τέσσερις ώρες. Κουραζόμουν πολύ γρήγορα ενώ ο μάστορας Χασάν μέχρι να ανάψω ένα τσιγάρο και να τελειώσω έβγαζε το σχήμα που ήθελα. Είχαμε κάνει αμέσως τη μοιρασιά της δουλειάς. Εγώ ζωγράφιζα κι αυτός έφτιαχνε.

Μετά το μεσημέρι άρχιζαν να γεμίζουν το σπίτι όσοι ενδιαφέρονταν για την κεραμική. Έβλεπαν τα έργα μου, βοηθούσαν ή έψηναν τα δικά τους έργα στο φούρνο μου ενώ εγώ βρισκόμουν εκεί όχι για να διδάξω αλλά για να βοηθήσω.

Το βράδυ μετά τις 21:00 μ.μ οι φίλοι μου γέμιζαν το σπίτι. Οι ζωγράφοι φίλοι μου, ποιητές, συγγραφείς, αρχιτέκτονες, κριτές, γλύπτες και κεραμίστες. Στο τέλος μιας γεμάτης μέρας όταν ξάπλωνα στο κρεβάτι σκεφτόμουν την άλλη μέρα πώς το χώμα θα σμίξει με το υάλωμα κι αυτή την φορά.

Δεν είχε μείνει χώρος στη ζωή μου για τον Κιλίτς Αλί κι εκείνος το είχε αντιληφθεί.

“Αν κάτι μας χωρίσει θα είναι αυτή η λάσπη.” Έλεγε συχνά.

Στο σπίτι ετοιμαζόμουν για τη γιορτή ενός ζωγράφου φίλου μου που είχε κάνει μεγάλη επιτυχία στην τελευταία του έκθεση. Είχα καλέσει περίπου εβδομήντα άτομα. Τα έπιπλα μετακινούνταν πέρα δώθε για να κάνουμε χώρο για τους καλεσμένους. Ο Κιλίτς Αλί είχε έρθει νωρίς στο σπίτι και είχε πέσει στις ετοιμασίες.

“Τι γίνεται ματάκια μου; Γιατί μετακινείς τα πράγματα από τη θέση τους;” Ρώτησε τους εργάτες.

“Το απόγευμα η κυρία έχει γιορτή. ”

Με βρήκε στην κουζίνα όπου ετοιμάζα το φαγητό.

“Φουρεγιά έρχεσαι ένα λεπτό στο δωμάτιό μου;” Είπε.

“ Κιλίτς, τα χέρια μου είναι γεμάτα κρεμμύδι. Τι έγινε; ”

“ Πλύνε τα χέρια σου και έλα σε παρακαλώ. ” Η φωνή του ήταν κάπως δύστροπη. Έπλυνα τα χέρια μου και πήγα στο δωμάτιό του.

“ Το απόγευμα έχουμε γιορτή σ’ αυτό το σπίτι; ”

“ Ναι. ”

“ Και γιατί εγώ δεν το γνωρίζω; ”

“ Δεν κατάλαβα. ”

“ Μου ανέφερες κάτι για αυτήν τη γιορτή; Με ρώτησες για να προσκαλέσεις αυτούς τους ανθρώπους που μου είναι αντιπαθείς; ”

“ Όοχι. ”

“ Γιατί; ”

“ Εσύ έκανες ένα σωρό δείπνα σε αυτό το σπίτι ενώ εγώ ήμουν στο εξωτερικό ή στο Κιραζλί Γιαϊλά κάνοντας θεραπεία. Με ειδοποίησες τότε Κιλίτς; Όταν κάλεσες την οικογένεια Κοραλτάν και Μεντερές με ρώτησες; Επιπλέον, έβαλες την Αφιφέ να ετοιμάσει φαγητά και τραπέζια. ”

“ Όταν εσύ δεν ήσουν εδώ ποιός θα φρόντιζε τους καλεσμένους μου αν όχι η γυναίκα του αδερφού σου; ”

“ Το θέμα δεν είναι αυτό. Δεν ήταν πρόβλημα να καλέσεις στο σπίτι ανθρώπους που δεν συμπαθώ και να έχεις μαζί τους στενή σχέση, τώρα γιατί θυμώνεις μαζί μου; ”

“ Ποιοί είναι αυτοί; ”

“ Οι Ιχσάν Ντορούκ, οι Τουτουντσού Σελάμ, οι Σουκράν Οζέρ και οι άλλοι...Οι αριστοκράτες φίλοι σου. ”

“ Μην ξεχνάς ότι τους χρωστάω τη θέση του διευθυντή στο σανατόριο Κιραζλί Γιαϊλά, τους χρωστάω ότι είμαι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της τράπεζας. Ούτε μια φορά δεν κάθισες δίπλα τους. Προσπερνάω ότι δεν τους καλέσαμε σπίτι μας, ενώ πόσες φορές σε ικέτεψα να πάμε μαζί όταν μας κάλεσαν. ”

“Δεν χρωστάς σε κανένα τίποτα Κιλίτς. Δεν θα σου ανέθεταν αυτά τα καθήκοντα αν έβρισκαν κάποιον καλύτερο από εσένα. ”

“Δεν ήταν αυτό το θέμα μας. ”

“Εντάξει, ας επιστρέψουμε στο θέμα μας. Αν δεν θες, μην εμφανιστείς σήμερα το βράδυ μαζί στους καλεσμένους μου. ”

“ Πρέπει να κάνουμε μια συμφωνία Φουρεγιά. Είναι όρος μου να με ενημερώνεις όταν προσκαλείς κάποιον στο σπίτι. Άλλωστε δεν είναι προφανές ποιός μπανοβγαίνει στο σπίτι όλη τη μέρα. Τουλάχιστον να μου μείνουν τα βράδια. ”

“ Κιλίτς, εδώ είναι και δικό μου σπίτι. Δεν μπορώ να ζώ παίρνοντας συνέχεια άδεια σαν μικρό παιδί. ”

“ Αυτά είναι τα τελευταία σου λόγια; ”

“ Ναι. ”

“ Κατάλαβα. ” Είπε.

Την επόμενη μέρα ο Κιλίτς Αλί έφυγε παίρνοντας μαζί του μερικά προσωπικά αντικείμενα που έβαλε σε μερικές βαλίτσες. Από ολόκληρο το διαμέρισμα δεν είχε πάρει ούτε ένα τόσο δα πράγμα. Επί μέρες στο Λεισίν. Όταν σκεφτόμουν με τις ώρες, ήθελα πάντα να τελειώσω το γάμο μου. Από την στιγμή που συνάντησα την κεραμική ήμουν έτοιμη να τους μισήσω όλους και κάθε πράγμα που θα μπορούσε να μπει ανάμεσα σε εμένα και τον πηλό. Περίμενα πολύ καιρό αυτόν τον χωρισμό. Όταν έκλεινα την πόρτα πίσω από τον Κιλίτς Αλί, ήμουν γεμάτη μελαγχολία. Η καρδιά μου ήταν ραγισμένη, φώναξα στον Σεϊτάν που στεκόταν απέναντι μου. Κουνούσε την ουρά συνεχώς και δεν με άφησε καθόλου σε

ησυχία.” Πήγαινε μέσα! Γρήγορα! Να μη σε βλέπω στα μάτια μου . “ο σκύλος έφυγε με τη μουσούδα κάτω.

Στάθηκα στη μέση του μεγάλου σαλονιού ανοίγοντας διάπλατα τα χέρια μου και γυρνώντας γύρω γύρω κοίταξα το χώρο που κάλυπτα. Μέχρι εκεί που έφταναν τα χέρια μου ήταν ο χώρος μου. Μόνο ο δικός μου. Έχει τελειώσει και ο δεύτερός μου γάμος. Φώναξα με όλη μου τη δύναμη χωρίς να το πολυπιστεύω.

“ Ζήτω η ελευθερία! Ζήτω η ελευθερία! ”

Έμουν έτοιμη πια να κάνω τον τρίτο μου γάμο.Τον τελευταίο γάμο που θα διαρκέσει αιώνια με τη φωτιά και το γυαλί, με το χώμα και το γυαλί, εν ολίγοις, με την κεραμική.

Β' Μέρος: Μεταφραστική διαδικασία/μεταφραστικός σχολιασμός του μεταφράσματος

2.1. Περί μετάφρασης

Η ανάγκη για την μεταφραστική διαδικασία γεννήθηκε όταν μια κοινωνική ομάδα ήρθε σε επαφή με μια άλλη κοινωνική ομάδα με διαφορετική γλώσσα. Αυτό μπορεί να συνέβαινε λόγω των εμπορικών σχέσεων κατά βάση αλλά και κοινωνικών επαφών. Έτσι, η ανάγκη να μεταφερθεί το ένα μήνυμα από μια γλώσσα στην άλλη γέννησε και την προσπάθεια ανάλυσης της μετάφρασης. Η προσπάθεια ανάλυσης και προσέγγισης της μεταφραστικής διαδικασίας είναι μια επιστήμη που τα τελευταία 30 χρόνια εργάζεται ενδελεχώς και συνεχώς βγαίνουν στο φως θεωρίες περί της μετάφρασης. Στην συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία διάλεξα να ασχοληθώ με την θεωρία του Jean Delisle.

Η μετάφραση πέρα από επιστημονικός κλάδος αποτελεί ταυτόχρονα και τέχνη αλλά και τεχνική. Τέχνη ορίζεται καθώς είναι μια γλωσσική δημιουργία και αποτέλεσμα έμπνευσης με στόχο την ισοδυναμία των δύο γλωσσών. Πιο συγκεκριμένα, ο μεταφραστής καλείται να αποδώσει το κείμενο-πηγή στο κείμενο-στόχο με γλωσσική δεξιοτεχνία ώστε να μεταφέρει τόσο το νοηματικό μήνυμα όσο και το συναισθηματικό μήνυμα. Πολλοί μεταφραστές τα καταφέρνουν με μεγάλη μαεστρία χωρίς να παρεμβαίνουν με προσωπικές παρεμβάσεις καθώς δεν είναι και το ζητούμενο. Επιπροσθέτως, ο μεταφραστής θα πρέπει να ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες που θα διέπουν όλη την τεχνική της μετάφρασης που ακολουθεί και συνδέονται με κανόνες γραμματικής, σύνταξης αλλά και την επικοινωνιακή διάσταση της γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα ο μεταφραστής θα πρέπει να είναι ενημερωμένος για τις νέες μεταφραστικές τεχνικές, για την βιβλιογραφία αλλά και τους κανόνες που διέπουν τις εμπλεκόμενες γλώσσες της μετάφρασης ώστε να ακολουθηθεί στο βέλτιστο μεταφραστικό αποτέλεσμα. Ως μετάφραση μπορεί να οριστεί η διαδικασία κατά την οποία ο μεταφραστής μετατρέπει το αρχικό γραπτό κείμενο που βρίσκεται σε μια φυσική γλώσσα σε γραπτό κείμενο μιας άλλης φυσικής γλώσσας¹⁴. Έτσι, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι "(...) η μεταφραστική ικανότητα είναι και Τέχνη και τεχνική. Είναι και ταλέντο και θεωρητική κατάρτιση. Είναι θείο δώρο και μια αρκετά περίπλοκη διαδικασία με τις δικές της τεχνικές και μεθόδους. Ο μεταφραστής, εάν δεν γεννηθεί μεταφραστής, γίνεται, εκπαιδεύεται"¹⁵.

---

¹⁴ J. Munday, 2002, σελ. 24

¹⁵ Φ. Μπατσαλιά, Ε. Σελλά, 2010, σελ. 276

Ο ρόλος του μεταφραστή είναι πάρα πολύ σημαντικός καθώς δεν αρκεί να έχει πολύ καλή γνώση των γλωσσών που θα μεταφράσει αλλά θα πρέπει να αντιμετωπίζει το μετάφρασμα από επιστημονική σκοπιά. Κατά την διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας ο μεταφραστής θα πρέπει να λάβει υπόψιν του την κουλτούρα και τον πολιτισμό της μιας γλώσσας και της άλλης ώστε να επιλέξει την καταλληλότερη λέξη για να αποδώσει το συναίσθημα του συγγραφέα. Επιπλέον, ένα κείμενο δεν αποτελείται μονάχα από λέξεις και έννοιες αλλά και πολιτισμικούς κώδικες που ο μεταφραστής καλείται να αποδώσει στην γλώσσα απόδοσης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Γ.Κεντρωτής “Χρησιμοποιούμε λέξεις και προτάσεις με σκοπό να παράγουμε στο μυαλό του αναγνώστη του μεταφράσματος τις ίδιες αξίες με αυτές που παράγονται στο μυαλό του αναγνώστη του πρωτότυπου κειμένου”¹⁶. Επιπλέον, η Ε. Σελλά αναφέρει “η μετάφραση είναι, κατ’αρχήν, μια γλωσσική διαδικασία κατά την οποία ο μεταφραστής περνά από τη μια γλώσσα στην άλλη και, πιο συγκεκριμένα, μεταφέρει τόσο τη “σημασία” όσο και τη “μορφή” ενός μηνύματος, όσο και το δυνατόν “πιστότερα” από ένα Α σύστημα- μία Α δομή- σε ένα Β σύστημα- μία Β δομή”¹⁷.

Εν κατακλείδι, σε μια μεταφραστική διαδικασία θα πρέπει να συμβάλει τόσο η επιστημονική ματιά και προσέγγιση του μεταφραστή αλλά και οι λανθάνουσες εκείνες σημασίες που βρίσκονται πίσω από τις λέξεις του κειμένου που κυρίως αποδίδουν το συναίσθημα και τους πολιτισμικούς κώδικες. Όλα αυτά, όμως, συμβαίνουν σε ένα λογοτεχνικό κείμενο κατά βάση κι όχι σε ένα επιστημονικό άρθρο ή κείμενο που δεν διέπεται με συναίσθημα.

---

¹⁶ Γ. Κεντρωτής, 1996, σελ. 15

¹⁷ Φ. Μπατσαλιά, Ε. Σελλά, 2010, σελ. 34

2.2. Περί θεωριών της μετάφρασης

Σύμφωνα με τις Ε.Σελλά και Φ.Μπατσαλιά στο εγχειρίδιο *τους Γλωσσολογική προσέγγιση στη θεωρία και τη διδακτική της μετάφρασης* από τις εκδόσεις Παπαζήση, η διαδικασία της μετάφρασης ξεκίνησε από την εποχή του Κικέρωνα και συγκεκριμένα στο έργο του “*De optimo genere oratorum*” όπου, μεταφράζοντας Αισχίνη και Δημοσθένη, καθιστά εμφανή τη διάκριση μεταξύ “κατά λέξη” και “ελευθέρας” μετάφρασης, μεταξύ ύφους και περιεχομένου, δίνοντας το προβάδισμα στο ύφος λόγω του είδους των πρωτότυπων κειμένων¹⁸. Εν συνεχεία, ο Άγιος Ιερώνυμος τον 4^ο μ.Χ αιώνα ήταν οπαδός της κατά λέξη μετάφρασης, αφού μετέφρασε τη Βίβλο από το αραμαϊκό πρωτότυπο, καθώς υποστήριζε πως και οι λέξεις ακόμα έχουν ένα “μυστήριο και ιερό απαραβίαστο”. Ωστόσο, μεταφράζοντας ο ίδιος βρίσκεται στην πλευρά μάλλον της δυναμικής ισοδυναμίας (dynamic equivalence) παρά της μορφικής αντιστοιχίας (formal correspondence), για να χρησιμοποιήσουμε τους όρους ενός σύγχρονου μεταφραστή της Αγίας Γραφής και θεωρητικού της μετάφρασης, του E.Nida¹⁹. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το Μεσαίωνα να οδηγηθούμε σε ένα τέλμα ενώ το 12^ο αιώνα μ.Χ στο Τολέδο της Ισπανίας να ανατραπεί η προϋπάρχουσα κατάσταση. Επόμενο σημείο που έπαιξε σημαντικό ρόλο ήταν όταν ο Λούθηρος μετέφρασε την Αγία Γραφή στην Γερμανική και υπόστηριξε πως θα πρέπει η μετάφραση να μην είναι μια στείρα μεταφορά από την γλώσσα-πηγή προς την γλώσσα-στόχο αλλά να συμπεριλαμβάνει και τα κοινωνιοπολιτισμικά στοιχεία της γλώσσας μετάφρασης.

Κατά την περίοδο της Αναγέννησης, δημιουργείται το φαινόμενο όπου οι μεταφράσεις φτάνουν σε ακραίες καταστάσεις καθώς στόχος ήταν να έρθει το κείμενο-πηγή πιο κοντά στον αναγνώστη και να προσαρμοστεί στα ήθη και τα έθιμα της εποχής. Με αυτό τον τρόπο, όμως, γίνονταν σημαντικές παρεμβάσεις και αλλοιώσεις στα κείμενα όπου μεταφράζονταν κυρίως αρχαίοι Έλληνες και Λατίνοι κλασικοί. Το φαινόμενο αυτό ονομάστηκε “*belles infidèles*” και αυτός που φαίνεται να το επιλύει ήταν ο Schleiermacher το 1813. Πιο συγκεκριμένα, γράφει ότι ο στόχος του μεταφραστή είναι να φέρει κοντά το συγγραφέα του πρωτοτύπου με τον αναγνώστη της μετάφρασης και να φροντίσει ώστε ο αναγνώστης να κατανοήσει και να αισθανθεί το συγγραφέα όσο είναι δυνατόν επιτυχέστερα και πληρέστερα, χωρίς να καταπατηθούν τα όρια της γλώσσας του²⁰. Έτσι γίνεται λόγος για πολιτογράφηση (naturalization) εναντίον της διεθνοποίησης (foreignization) της μετάφρασης. Ο Schleiermacher είναι υπέρμαχος της μεθόδου της διεθνοποίησης καθώς κι ότι ο μεταφραστής θα πρέπει να επιλέξει μια μέθοδο να ακολουθήσει καθόλη τη διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας αλλιώς θα βρεθεί να ακολουθεί τη μέση οδό και θα οδηγηθεί στην αποτυχία. Αντιθέτως, η μέθοδος της πολιτογράφησης κατά την άποψη του

¹⁸ Φ.Μπατσαλιά, Ε.Σελλά, 2010, σελ. 34

¹⁹ Φ.Μπατσαλιά, Ε.Σελλά, 2010, σελ. 34

²⁰ Φ.Μπατσαλιά, Ε.Σελλά, 2010, σελ. 35

Schleiermacher μοιάζει περισσότερο με μια παράφραση του κειμένου παρά με μια μετάφραση του κειμένου-πηγή. Για καιρό, το ρεύμα της διεθνοποίησης και της πολιτογράφησης βρίσκεται στο προσκήνιο. Οπαδοί της διεθνοποίησης της μετάφρασης είναι οι Ortega y Gasset και Benjamin ενώ στην αντίπερα όχθη της πολιτογράφησης βρίσκεται ο Wilamovitz, ο οποίος μάλιστα αναρωτιέται αν μεταφράζει για μια μικρή ελίτ αναγνωστών που μπορεί να αντιληφθεί μια διεθνοποιημένη μετάφραση ή για το ευρύ κοινό που ενδεχομένως να μην μπορεί να αισθανθεί τον "εξωτισμό".

Στη συνέχεια, υπήρξαν πολλά μεταφραστικά ρεύματα και ιδέες για το πως θα πρέπει να είναι μια μεταφραστική διαδικασία. Σύμφωνα με τη Θεωρία της Weltansicht, η γλώσσα δεν περιορίζεται σε απλό επικοινωνιακό μέσον μεταξύ διαφόρων συνομιλητών: Ένας πολιτισμός οργανώνεται, κατά τρόπο ιδιαίτερο και αποκλειστικό, χάρη στη γλώσσα του. Η γλώσσα είναι η ιδιαίτερη και αποκλειστική μήτρα του αντίστοιχου πολιτισμού²¹. Επιγραμματικά θα αναφέρω πως οι Sapir και Whorf έδρασαν στην αμερικανική ήπειρο και ο πολωνός B.Malinovsky στην Αγγλία.

Κατά τη δεκαετία του '40 μπαίνουμε σε μια νέα περίοδο για την μετάφραση όπου εκδίδονται άρθρα σχετικά με την Μηχανική Μετάφραση και στρέφεται το βλέμμα στην έρευνα. Στην εν λόγω περίοδο, παρόλο που ήταν ιδιαίτερα δημιουργική, έγιναν πολλές έρευνες σχετικές με τη μηχανική μετάφραση αλλά και με την υπολογιστική γλωσσολογία και διάνοια αλλά δεν κατάφερε να παγιωθεί η χρήση της μηχανικής μετάφρασης καθώς χαρακτηρίστηκε ως ανίκανη να αντικαταστήσει τον άνθρωπο στο κομμάτι της εννοιολογικής ερμηνείας και γνώσης του εξωγλωσσικού κόσμου. Δεδομένου ότι η μετάφραση δεν είναι "τόσο γλωσσικό όσο και ψυχολογικό εγχείρημα"²². Ωστόσο από την άλλη πλευρά υπάρχουν υποστηρικτές της μηχανικής μετάφρασης που τονίζουν το βαθμό στον οποίο έχει βοηθήσει μέσω της αυτόματης επεξεργασίας κειμένων, της συχνότητας εμφανίσεως λέξεων, της ηλεκτρονικής λεξικογραφίας κ.α. Κυριότεροι εκπρόσωποι αυτής της περιόδου ήταν ο A.Federov, ο Y.Bar-Hiller και ο Wilss. Κυριότεροι στόχοι της προσπάθειας που άρχισε ήταν η εφαρμογή στατιστικών μοντέλων στην περιγραφή και ανάλυση των συστατικών στοιχείων του ανθρωπίνου λόγου, η αυτόματη ανάλυση των δομών των γλωσσών, φυσικών ή τεχνητών, και των αμοιβαίων σχέσεών τους, καθώς και, ως φυσικό επακόλουθο, η αυτόματη μετάφραση²³. Στη συνέχεια, στο Τεχνολογικό Ινστιτούτο της Μασσαχουσέτης (M.I.T) γίνονται οι πρώτες σοβαρές έρευνες στη Μηχανική Μετάφραση. Τα αποτελέσματα των ερευνών δεν βοήθησαν μόνο την Μηχανική Μετάφραση αλλά και την υπολογιστική γλωσσολογία αλλά και την τεχνητή διάνοια. Ωστόσο, το 1966 μια ειδική επιτροπή βγάζει πόρισμα πως η Μηχανική Μετάφραση είναι πιο αργή, πιο ανακριβής και κοστοβόρα σε σχέση με την μετάφραση που

---

²¹ Φ.Μπατσαλιά, Ε.Σελλά, 2010, σελ. 39

²² Φ. Μπατσαλιά, Ε. Σελλά, 2010, σελ. 42

²³ Φ.Μπατσαλιά, Ε.Σελλά, 2010, σελ. 41

έκανε ένας μεταφραστής. Αυτό συνέβαινε καθώς ο υπολογιστής δεν είχε φτάσει στα επίπεδα του ανθρώπινου εγκεφάλου και δεν μπορούσε να αποδώσει τα κοινωνιογλωσσικά και πολιτισμικά στοιχεία από το κείμενο-πηγή προς το κείμενο-στόχο. Έτσι, θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν στην μετάφραση και τα εξω-γλωσσικά στοιχεία. Τελικά, το συμπέρασμα ήταν ότι ο μεταφραστής μπορεί να χρησιμοποιήσει την Μηχανική Μετάφραση ως ένα σημαντικό εργαλείο στη δουλειά του κι εκείνος να προσθέσει τα εξω-γλωσσικά στοιχεία που πρέπει να αποδοθούν στο μετάφρασμα.

Τη δεκαετία του 1960 συνδέθηκε η μετάφραση με τη γενική και εφαρμοσμένη Γλωσσολογία. Ο Γάλλος γλωσσολόγος G.Mounin στο έργο του *Les problemes theoriques de la traduction* έθεσε από τη σκοπιά της επιστήμης της γλωσσολογίας τα προβλήματα της μετάφρασης. Στο έργο του αναφέρει πως οι συνθήκες επικοινωνίας διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη μεταφραστική διαδικασία ώστε να ερμηνευτεί με επιτυχία το μήνυμα από το κείμενο-πηγή στο κείμενο στόχο. Τονίζει ακόμα πως σε περίπτωση που δεν υπάρχουν ανάμεσα σε δύο γλώσσες αναλογίες στη σύνταξη η μετάφραση μπορεί-είναι εφικτή να επιτευχθεί εφόσον στους αντίστοιχους πολιτισμούς υπάρχουν παρόμοιες καταστάσεις με αυτές που αναφέρονται στο κείμενο-πηγή. Αργότερα, ο E.Nida (1964) και ο C.Taber (1969) παρουσιάζουν τη θεωρία τους που εκπροσωπείται ως επί το πλείστον στα έργα τους *Toward a science of translating* και *The theory and practice of translation*. Η εν λόγω θεωρία, έχοντας ως βάση την γλωσσολογική μετασχηματιστική γλωσσολογία του Chomsky αναφέρει ότι το σημαντικότερο σε μια μεταφραστική διαδικασία είναι ο αποδέκτης. Δηλαδή στόχος του μεταφραστή είναι η κατανόηση του κειμένου από τον αναγνώστη ή ακροατή. Για αυτό το λόγο κρίνουν πως η μορφή του κειμένου δεν είναι τόσο σημαντική όσο το περιεχόμενο. Ακόμη, σύμφωνα με τη θεωρία του Chomsky, η μεταφραστική προσέγγιση πρέπει να διακρίνεται από τη μορφική και δυναμική ισοδυναμία. Ως μορφική ισοδυναμία χαρακτηρίζεται η μεταφραστική προσπάθεια κατά την οποία ο μεταφραστής στοχεύει στην διατήρηση της μορφής του πρωτοτύπου. Ενώ με τη δυναμική ισοδυναμία ο μεταφραστής επικεντρώνεται στο περιεχόμενο του πρωτοτύπου και στον τρόπο με τον οποίο θα το αντιληφθούν οι αποδέκτες. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα έργα των Nida και Tader συνδέουν την θεωρία με την πράξη.

Το έργο των J.P Vinay και J.Dalbelnet (1958/1977) αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα έργα στη νεότερη Θεωρία της Μετάφρασης. Τα έργα τους στηρίζονται στα πορίσματα των Ch.Bally και F.de Saussure οι οποίοι αναλύουν τα μεταφραστικά φαινόμενα από τη σκοπιά της Συγκριτικής Υφολογίας αλλά και της Γλωσσολογίας. Ο όρος της συγκριτικής υφολογίας έγκειται στη σύγκριση δύο γλωσσών και την παρατήρηση των διαδικασιών που τη χαρακτηρίζουν.

Στη συνέχεια, κατά τη δεκαετία του '80 η θεωρία της μετάφρασης εξετάζεται σε σχέση με τη μεταφραστική πράξη. Ένας από τους εκπροσώπους της δεκαετίας αυτής είναι ο J. Ladmiral ο οποίος το 1979 στο έργο του *Traduire: theorems pour la traduction*, Paris, Payot, 1979 διακρίνει τρία είδη μεταφράσεων ως προς τις τεχνικές που θα χρησιμοποιηθούν τις

λογοτεχνικές, τις επιστημονικό-τεχνικές και τις φιλοσοφικές. Ο προβληματισμός που κυρίως έθετε ήταν η σχέση της μετάφρασης ως παιδαγωγικής μεθόδου για την εκμάθηση ξένων γλωσσών αναλύοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της αντίστροφης και ευθείας μετάφρασης. Στάθηκε ιδιαίτερος στο στοιχείο των συνυποδηλώσεων και πώς αυτό μπορεί να επηρεάζει τη μετάφραση τόσο από την πλευρά της υφολογίας ενός μεταφράσματος αλλά και από την πολιτισμική πραγματικότητα στην οποία εντάσσεται αυτό.²⁴

Εν συνεχεία, ο P.Newmark υποστήριζε πως ο μεταφραστής θα πρέπει να προβεί σε επιλογές είτε ενσυνείδητα είτε ασυνείδητα. Περισσότερο πραγματιστής ο ίδιος, πίστευε πως ο μεταφραστής θα πρέπει να εστιάσει στην επίλυση των μεταφραστικών προβλημάτων. Ένας μεταφραστής και γενικότερα η μεταφραστική διαδικασία λειτουργεί σε τέσσερα επίπεδα αυτά της επιστήμης, της επιδεξιότητας, της τέχνη και προσωπικής δημιουργίας. Η πρωτοτυπία για τα μέχρι σήμερα δεδομένα της μετάφρασης, ήταν η συμβολή του στην αποκατάσταση της λέξη προς λέξη μετάφρασης μέσω της διάκρισης επιπέδων.

Ο Newmark παροτρύνει τους μεταφραστές να ακολουθούν είτε τη λέξη προς λέξη είτε την πρόταση προς πρόταση μετάφραση καθώς έχει περισσότερες πιθανότητες να τους οδηγήσει σε ένα επιτυχημένο μεταφραστικό αποτέλεσμα.²⁵ Βέβαια προϋπόθεση είναι να βρίσκονται τα δύο κείμενα εντός των ίδιων μεταφραστικών συνθηκών, αλλά και το αναγνωστικό τους κοινό να έχει παρόμοια ή ίδια ενδιαφέροντα και γλωσσικά επίπεδα.

Ολοκληρώνοντας την σύντομη ιστορική αναδρομή, θα ήθελα να αναφέρω τους Γλωσσολόγους Jean Delisle και Tatilon οι οποίοι στάθηκαν κυρίως στη Διδακτική της Μετάφρασης. Η μετάφραση για τον Tatilon είναι "πληροφορία του περιεχομένου" όπου είναι ένα εργαλείο το οποίο μας βοηθά να εμπλουτίσουμε τις γνώσεις μας σε πολιτιστικό καθώς και σε γλωσσικό επίπεδο. Αυτό πραγματοποιείται διότι κατά τη μεταφραστική διαδικασία θα πρέπει να ερευνήσουμε και τελικά να κατέχουμε τα ιδιαίτερα γλωσσικά και πολιτισμικά στοιχεία της γλώσσας-στόχου αλλά και της γλώσσας-πηγής. Εν συνεχεία, ο J.Delisle έχει διευκολύνει κατά πολύ τη μεταφραστική διαδικασία μέσω της θεωρίας του.

Μετά από την μελέτη μου πάνω στις διάφορες και διαφορετικές θεωρίες και τα μεταφραστικά μοντέλα επέλεξα τη θεωρία του Jean Delisle για την περάτωση της μεταφραστικής διαδικασίας του κειμένου μου. Καθώς η μεταφραστική διαδικασία για τον ίδιο είναι σκοπός κι όχι η κοινωνία του μεταφράσματος αλλά ένας συνδυασμός κρίσης και συντονισμού ο οποίος δεν μένει στην μεταφορά της ιδέας ενός κειμένου. Αντιθέτως, ο μεταφραστής θα πρέπει να κατανοήσει τις ιδέες του μεταφράσματος αλλά και να

---

²⁴ Φ. Μπατσαλιά, Ε. Σελλά, 2010, σελ.53.

²⁵ Κουτσιβίτης Β., Διεθνείς τάσεις στη Θεωρία της Μετάφρασης, *Γλωσσολογία 9-10* (1990-1991) σελ.237.

επανεκδράσει τις ιδέες αυτές στην γλώσσα-στόχο. Ο μεταφραστής θα πρέπει να διέπεται από πολλά ταλέντα καθώς σκοπός είναι η εν-τύπωση μιας μεταφραστικής μεθόδου²⁶.

---

²⁶ Φ. Μπατσαλιά, Ε. Σελλά, 2010, σελ 74.

2.3. Η θεωρία του Jean Delisle

Επέλεξα να ασχοληθώ ενδελεχώς με την θεωρία του J.Delisle καθώς πιστεύω πως αντικατοπτρίζει περισσότερο το απόσπασμα με το οποίο ασχολήθηκα. Επιπλέον, ο ίδιος δίνει μεγάλη έμφαση και στο ύφος που θα πρέπει να μεταφέρει ένας μεταφραστής για να αποδώσει τα συναισθήματα του συγγραφέα από το πρωτότυπο κείμενο.

Ο Jean Delisle εμπνέεται από τη (δι)ερμηνευτική μεταφραστική θεωρία των Seleskovitch/Lederer και κυρίως ασχολείται με την Αγγλική και Γαλλική γλώσσα. Αξίωμα της μεθόδου του είναι: Η μετάφραση πραγματολογικών κειμένων συνιστά τέχνη επανέκφρασης βασιζόμενη στις τεχνικές σύνταξης ενός κειμένου και στην προϋποτιθέμενη γνώση των δύο γλωσσών²⁷. Η μεταφραστική διαδικασία για τον ίδιο δεν είναι μια απλή μεταφορά της γλώσσας σε μια άλλη, αντιθέτως είναι μια δυναμική διεργασία που απαιτεί διερευνητική ματιά, δεξιότητα στον χειρισμό του λόγου αλλά και ισχυρή αντίληψη των βαθύτερων εννοιών. Η μετάφραση είναι μια δυναμική σχέση μεταξύ των δύο γλωσσών και ο J.Delisle χώρισε τη διαδικασία αυτή σε τέσσερα επίπεδα: **στις συμβάσεις της γραφής, στις λεξιλογικές ερμηνείες, στην υφολογική διάσταση και στην οργανικότητα του κειμένου**. Πιο κάτω θα γίνει λεπτομερής αναφορά.

- 1) Οι συμβάσεις της γραφής, δηλαδή ό,τι αφορά τους κανόνες σύνταξης ενός κειμένου στις δυό γλώσσες, από την απλούστερη μέχρι την πολυπλοκότερη. Ο J.Delisle δεν κάνει ιδιαίτερη μνεία στο συγκεκριμένο στάδιο καθώς είναι ξεκάθαροι οι κανόνες σύνταξης μιας γλώσσας είτε είναι συντομογραφίες ανέμων είτε εσωτερικοί γραμματικοί κανόνες μια γλώσσας.
- 2) Στο στάδιο της λεξιλογικής ερμηνείας γίνεται λόγος για το κόστος της ερμηνευτικής ανάλυσης που καταβάλλει ο μεταφραστής. Κάποια εκφωνήματα δεν χρειάζονται ιδιαίτερη προσπάθεια να μεταφερθούν καθώς περνούν με ευκολία προς την γλώσσα-στόχο ενώ άλλα χρειάζονται μεγαλύτερη φροντίδα. Έτσι εδώ γίνεται διάκριση σε τρία επίπεδα.
  - A) Το μηδενικό επίπεδο ή η “μεταγραφή” των μονοσήμαντων στοιχείων του κειμένου όπως είναι τα κύρια ονόματα, οι αριθμοί και η πλειονότητα των επιστημονικών όρων που ο μεταφραστής πρέπει να μεταφέρει αυτούσια στο κείμενο-στόχο χωρίς να χρειαστεί να προστρέξει στο περικείμενο.
  - B) Το πρώτο επίπεδο ή η “επαναδραστηριοποίηση” των “κατατεθειμένων” στα γλωσσικά συστήματα μορφών. Ο μεταφραστής προβαίνει σε μια πρώτου επιπέδου ερμηνεία και απομονώνει την συγκεκριμένη σημασία της λέξης ή του συντάγματος και ευελπιστεί πως θα αποδώσει στην γλώσσα-στόχο ένα στοιχείο το οποίο χρησιμοποιείται αυθόρμητα και συνηθέστερα από τους χρήστες της γλώσσας. Το εν

---

²⁷ Φ.Μπατσαλιά, Ε.Σελλά, 2010, σελ. 69

λόγω στοιχείο θα πρέπει να αποδίδει το ίδιο νόημα εντός των ίδιων συνηθικών επικοινωνίας και στις δυό γλώσσες. Οι ισοδύναμες αυτές γλωσσικές μορφές είναι κατά τρόπο “κατατεθειμένες” ισοδυναμίες, επισήμως αναγνωρισμένες και από τα δύο γλωσσικά συστήματα και αρκετές απο αυτές συναντούνται στα δίγλωσσα λεξικά.

Γ) Το δεύτερο επίπεδο ή η συγκεκριμενική “ανάπλαση”. Σε μερικές περιπτώσεις, ο μεταφραστής δεν μπορεί να επωφεληθεί από τις “κατατεθειμένες/ αναγνωρισμένες ισοδυναμίες” καθώς προβαίνουν σε ασυνήθιστους λεξιλογικούς συνδυασμούς είτε προσδίδει σε κάποια λεξιλογικά σημεία σημασίες μη κοινώς αποδεκτές και μη καταγεγραμμένες στα λεξικά. Έτσι, ο μεταφραστής δεν θα πρέπει να επηρεαστεί από το αρχικό γλωσσικό σημείο και να το μεταφέρει χωρίς παραπάνω διερεύνηση αλλά να πάρει απόσταση από το κείμενο και να διερευνήσει τη σημασία του. Για να αποσαφηνιστεί το σημείο θα πρέπει ο μεταφραστής να ανατρέξει στο συγκεκριμένο απόσπασμα και στο γλωσσικό περιβάλλον ώστε να αναλυθεί ενδελεχώς. Αφού κατανοηθεί πλήρως το σημείο θα πρέπει ο μεταφραστής να ανακαλύψει ένα λειτουργικό ισοδύναμο αναπλάθοντας τις δεδομένες συνθήκες επικοινωνίας και διερευνώντας τις δυνατότητες στη γλώσσα-στόχο.

3) Η υφολογική διάσταση του κειμένου. Σύμφωνα με τον J.Delisle παίζει σημαντικό ρόλο η επιλογή του ύφους στα πραγματολογικά κείμενα σύμφωνα με το αντικείμενο που πραγματεύεται και την λειτουργία του μηνύματος αλλά και το μέσο μεταβίβασης. Πιο συγκεκριμένα, η υφολογική διάσταση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις επιταγές της επικοινωνιακής διαδικασίας.

4) Η οργανικότητα του κειμένου. Λεπτομερέστερα, είναι ο σκελετός που ακολουθείται σε όλο το κείμενο και αντιστοιχεί στις ιδέες του κειμένου όπως αυτές συσχετίζονται μεταξύ τους και συνιστούν την εξελισσιμότητα του κειμένου. Για αυτό το λόγο, δεν θα πρέπει να μεταφράζονται λέξη προς λέξη γιατί χάνεται η ζωντάνια και η συνεκτικότητα του κειμένου. Κάθε κείμενο έχει μια εσωτερική δυναμική κι έτσι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται καθώς θα πρέπει να προβαίνει ο μεταφραστής στις απαραίτητες δομικές μετατροπές-προσαρμογές από το κείμενο-πηγή στο κείμενο-στόχο και να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη διασύνδεση και στη λογική σειρά του κειμένου.

Το στάδιο που ακολουθεί είναι η επαναδιατύπωση ή επανέκφραση. Το στάδιο αυτό διακρίνεται: α) στη φάση αυτή ο μεταφραστής προσπαθεί χρησιμοποιώντας τον αναλογικό τρόπο σκέψης να δημιουργήσει καταστάσεις και συνθήκες με τη φαντασία του με σκοπό να μπορέσει να αποδώσει το νόημα του κειμένου-πηγή στο κείμενο-στόχο β) σε αυτή τη φάση ο μεταφραστής δίνει μορφή σε συγκεκριμένα γλωσσικά σημεία. Περνάει από την θεωρία στην πράξη και την απόδοση του κειμένου στην γλώσσα-στόχο.

Το τρίτο και τελευταίο στάδιο είναι αυτό της επαλήθευσης ή του ελέγχου το οποίο αποτελείται από α) το στάδιο ελέγχου και ανάλυσης του κειμένου που έχουμε δημιουργήσει με σκοπό να εξετάσουμε κατά πόσο τα νοήματα που αποδόθηκαν συνάδουν

με εκείνα που μετέδιδε το κείμενο-πηγή. Εξετάζεται λοιπόν, αν έγινε σωστή ερμηνεία στο στάδιο κατανόησης του κειμένου και β) στην τελική επιλογή γλωσσικών σημείων, η οποία γίνεται βασιζόμενη στα συμπεράσματα όπου καταλήξαμε κατά την προηγούμενη φάση²⁸.

Συμπερασματικά, σύμφωνα με την θεωρία του J.Delisle ο μεταφραστής θα κληθεί να μεταφράσει-μεταφέρει ένα κείμενο στην ολότητά του δηλαδή θα κληθεί να μεταφέρει τα νοήματα τόσο λεξιλογικά όσο και υφολογικά. Φυσικά, δεν μπορεί αυτόνομα να επιλέξει ενάντια στους γραμματικούς και υφολογικούς κανόνες της γλώσσας-στόχου. Ο μεταφραστής θα πρέπει να μπορεί να αποσυνθέσει το κείμενο από την γλώσσα-πηγή και αργότερα αφού το κατανοήσει πλήρως να το επανασυνθέσει και να το επανεκφράσει κι εκεί ακριβώς βρίσκεται η τέχνη και δεξιοτεχνία του μεταφραστή.

---

²⁸ Φ. Μπατσαλιά, 2001, σελ. 41

2.4. Εφαρμογή της θεωρίας του Jean Delisle στο μετάφρασμα

Αρχικά, θα ήθελα να αναφέρω τον τρόπο με τον οποίο δούλεψα την παρούσα πτυχιακή εργασία καθώς και πως θα παρουσιάσω τα πορίσματά μου. Μετά την ανάθεση του λογοτεχνικού αποσπάσματος που είχα να μεταφράσω κι αφού το διάβασα πολλές φορές πριν προβώ σε κανενός είδους μετάφραση είχα την ματιά του αναγνώστη. Αργότερα, υπογράμμισα κύρια σημεία ή σημεία που μου τράβηξαν το ενδιαφέρον και ανέτρεξα στο λεξικό ή στην τουρκική γραμματική. Εν συνεχεία και σύμφωνα με την θεωρία του Jean Delisle θα πρέπει ο μεταφραστής να κατέχει πολύ καλά τους γραμματικούς κανόνες της γλώσσας-πηγής ώστε να προβεί στην μετάφραση και να αποδώσει όχι μόνο το νόημα αλλά και τις βαθύτερες πολιτισμικές έννοιες.

Πιο κάτω θα κάνω αναφορά σε διάφορους γραμματικούς αλλά και συντακτικούς κανόνες της τουρκικής γλώσσας και παράλληλα θα προσπαθήσω να τους εντάξω στα 4 στάδια της μετάφρασης.

Υποκείμενο – αντικείμενο – ρήμα

Ben Fransızca bilmiyorum. (σελ.21)

Δεν ξέρω γαλλικά.

Afife, kayınpederini severdi. (σελ.22)

Η Αφιφέ αγαπούσε τον πεθερό της

Η συνήθης γραμματική σύνταξη της τουρκικής γλώσσας είναι αυτή του υποκειμένου, αντικειμένου και ρήματος. Στα άνωθι παραδείγματα δεν αντιμετώπισα κάποιο πρόβλημα στην μετάφρασή τους καθώς το πρόσωπο το οποίο πρωταγωνιστούσε ήταν ξεκάθαρο και δεν αντιμετώπισα κάποια δυσκολία.

o kaldırsın cenazeyi. (σελ. 13)

Να τελέσει αυτή την κηδεία. (σελ.40)

Σε αυτή την περίπτωση με δυσκόλεψε το πρόσωπο καθώς στην τουρκική γλώσσα οι δεικτικές αντωνυμίες είναι ίδιες για όλα τα πρόσωπα (άνδρας, γυναίκα) κι έτσι έπρεπε να προστρέξω στο περικείμενο και να ανακαλύψω το γένος του υποκειμένου. Διαβάζοντας,

λοιπόν, και κατανοώντας το νόημα του κειμένου συνειδητοποίησα ότι γίνεται λόγος για την Φουρεγιά και σε αυτήν αναφερόταν η γυναίκα του κυρίου Σεβκί.

Μηδενικό επίπεδο

Στο μηδενικό επίπεδο των μονοσήμαντων στοιχείων του κειμένου, το οποίο αποτελεί το πρώτο επίπεδο του δευτέρου σταδίου χειρισμού του λόγου κατά τον J.Delisle, συναντάμε προτάσεις τις οποίες μπορούμε με μεγαλύτερη ευκολία να τις μεταφράσουμε καθώς αποτελούνται από ισοδυναμίες καταχωρημένες σε λεξικά ή από ονόματα, αριθμούς και όρους που δεν έχουν υψηλό ερμηνευτικό κόστος.

Çok büyük bir imza attın Füreya. (σελ.9)

Έκανες πολύ μεγάλη επιτυχία Φουρεγιά. (σελ.33)

Στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν πολύ εύκολο να αποσαφηνιστεί το υποκείμενο αλλά και η ερμηνεία του καθώς είναι ένα κύριο όνομα και μάλιστα αυτό της ηρωίδας του κειμένου.

Bir hafta sonra, ŞevkiBey, Füreya'yi, bir sürprizi olduğunu söyleyerek taksiyle otelinde nasıl ve Rive Gauche'a götürdü. (σελ.11)

Μια εβδομάδα αργότερα, ο κύριος Σεβκί λέγοντας ότι έχει μια έκπληξη στη Φουρεγιά την πήρε με ταξί από το ξενοδοχείο της και την πήγε στο Ριβ Γκος. (σελ. 36)

Σε αυτή την περίπτωση, χρειάστηκε να επεξεργαστώ παραπάνω τι σήμαινε Rive Gauche. Αρχικά πίστευα ότι ήταν μια ονομασία Τούρκου καλλιτέχνη αλλά η μετάφραση σύμφωνα με αυτή την ιδέα δεν θα απέφερε καρπούς. Για αυτό το λόγο, έψαξα το όνομα αυτό και η αναζήτη, μου έδειξε ότι είναι η αριστερή πλευρά του Σηκουάνα στο Παρίσι όπου σύχναζαν οι καλλιτέχνες της εποχής. Μετά από αυτή την παραδοχή η μετάφραση έβγαζε νόημα.

Verem zor bir hastalıktır. (σελ.8)

Η φυματίωση είναι μια δύσκολη ασθένεια. (σελ.34)

Ο ιατρικός όρος φυματίωση (verem) δεν μου άφησε περιθώρια ανάρρωσης καθώς ανατρέχοντας στο λεξικό υπήρχε μόνο αυτός ο όρος τον οποίο και δεν αμφισβήτησα.

Μεταφορές/ παρομοιώσεις

Στο πρώτο επίπεδο ο μεταφραστής απομονώνει τη συγκεκριμενική διακριτική σημασία της λέξης ή του συντάγματος και υπολογίζει ότι μπορεί να βρει στη γλώσσα-στόχο ένα στοιχείο το οποίο χρησιμοποιείται από τους χρήστες της γλώσσας-στόχου, στην δική μας περίπτωση

από τους χρήστες της ελληνικής γλώσσας, με αυθόρμητο τρόπο για να δηλώσουν την ίδια πραγματικότητα σε αντίστοιχη επικοινωνιακή κατάσταση.

Sıfırdan başlayacaksınız. (σελ.29)

“Θα αρχίσω από το μηδέν. (σελ.56)

Η φράση ‘αρχίσω από το μηδέν’ και στις δύο γλώσσες σημαίνει ακριβώς το ίδιο δηλαδή θα αρχίσω από την αρχή. Άφησα ακριβώς την ίδια μετάφραση (κατά λέξη μετάφραση) καθώς έκρινα ότι το συναίσθημα της ηρωίδας ήταν τέτοιο ώστε ήθελε να υπερτονίσει το σημείο έναρξής της, το μηδέν.

“Bizi ayırırsa, bu çamur ayıracak,” diyordu sık sık. (σελ.31)

“Αν κάτι μας χωρίσει θα είναι αυτή η λάσπη.” έλεγε κάθε τόσο. (σελ.57)

Από την άλλη πλευρά, η έκφραση *sık sık* μεταφράζεται στα ελληνικά ως “συχνά πυκνά” αλλά στο τέλος της πρότασης την οποία είχα στα ελληνικά έκρινα ότι έπρεπε να την μεταφράσω ως κάθε τόσο καθώς δεν δίνεται έμφαση στην χρονική διάρκεια αλλά την αιτία που θα χωρίσει την ηρωίδα από τον άνδρα της.

2^ο επίπεδο – σύνθεση νοημάτων

Στο δεύτερο επίπεδο η δυσκολία αυξάνεται για τον μεταφραστή καθώς είναι το σημείο που θα προστρέξει στα συμφραζόμενα και το συγκείμενο ώστε να αποδώσει μια λέξη συνήθως ή μια φράση της οποίας η σύνθεση φαινομενικά είναι άτοπη. Αυτό συμβαίνει καθώς ο συνδυασμός λέξεων ή και φράσεων από την μια γλώσσα στην άλλη μπορεί να διαφέρει και με την πρώτη ανάγνωση να μοιάζει με θολό νόημα. Αυτό συμβαίνει διότι ο συγγραφέας δημιουργεί συνδυασμούς με τις λέξεις οι οποίοι είναι ασυνήθιστοι και μη καταγεγραμμένοι σε κάποιο ερμηνευτικό λεξικό.

Füreya'nın nutku tutulmuştu. (σελ.11)

Η Φουρεγιά τ'άχασε. (σελ.37)

Η λέξη *nutuk* σημαίνει ομιλία, λόγος, αγόρευση ενώ το ρήμα *tutulmak* σημαίνει πιάνομαι. Ο συνδυασμός των δύο αυτών λέξεων αποδίδεται ως ξαφνιάζομαι, τα χάνω.

3^ο επίπεδο- Υφολογική διάσταση

Η υφολογική διάσταση του κειμένου αποτελεί το τρίτο στάδιο χειρισμού του λόγου. Το ύφος του εκάστοτε κειμένου εξαρτάται, μεταξύ άλλων από το είδος του κειμένου. Στο εν λόγω κείμενο "Fügeya" ερχόμαστε αντιμέτωποι με ένα λογοτεχνικό έργο και η συγγραφέας δεν περιορίζεται στην απλή και γραμμική περιγραφή των γεγονότων αλλά παρουσιάζει την ψυχοσύνθεση της ηρωίδας. Χρησιμοποιεί μονόλογο αλλά και διαλόγους που αποτελούν τα βασικά μέσα για να πετύχει την αναπαράσταση των γεγονότων για να προσδώσει ζωντάνια στην αφήγηση αλλά και μεγάλα κομμάτια αφήγησης.

Επιπροσθέτως, συναντάμε διάφορα σχήματα λόγου, όπως μεταφορές, εικόνες, παρομοιώσεις, τα οποία δηλώνουν ότι η συγγραφέας του κειμένου χρησιμοποιεί λογοτεχνικό ύφος και όχι απλό και καθημερινό λόγο. Για αυτό το λόγο, το κείμενο στη γλώσσα-στόχο θα πρέπει να συνάδει με το αντίστοιχο λογοτεχνικό ύφος του κειμένου-πηγής. Ο μεταφραστής ο οποίος θα κληθεί να μεταφράσει ένα τέτοιο κείμενο θα πρέπει να διαιστανθεί τις λεπτές λογοτεχνικές αποχρώσεις ώστε να παραδώσει ένα εξίσου ζωντανό κείμενο.

"Çok büyük bir imza attın Füreya," dedi Şevki Bey, "Fransa'da eleştirmenlerden böylesine övgüler alabilmiş olmak her Türk'e nasip olmuyor."

"Έκανες πολύ μεγάλη επιτυχία Φουρεγιά. " Είπε ο κύριος Σεβκί. "Δεν είναι το πεπρωμένο κάθε Τούρκου να μπορεί να απολαμβάνει τέτοιους επαίνους από τους κριτικούς στην Γαλλία."

"Onlara başka bir ülkenin sanatından izler görmek ilginç geldi," dedi Füreya.

"Τους ενδιέφερε να δούν σημάδια από την Τέχνη μιας άλλης χώρας." Είπε η Φουρεγιά.

"Çevren sana hayran insanlarla dolu. Sende pek az insanda olan özel bir...bir...nasıl desem,bir karizma var. Dikkat ettim, etrafındaki bütün erkekleri büyülemişsin."

" Το περιβάλλον σου είναι γεμάτο με ανθρώπους που σε θαυμάζουν. Έχεις κάτι ξεχωριστό που έχουν πολύ λίγοι άνθρωποι, πώς να το πώ... ένα...ένα χάρισμα. Πρόσεξα ότι μάγεψες όλους τους άνδρες που είναι γύρω σου. "

"Onlar benim dostlarım Şevki."

"Αυτοί είναι φίλοι μου, Σεβκί. "

"Dostlarının çoğu sana aşık!"

"Οι περισσότεροι φίλοι σου είναι ερωτευμένοι μαζί σου ! "

“Kiskandınız mı?”

“Ζηλεύετε ;”

“Endişelendim. Benden çok daha genç ve yakışıklı olan bu adamların, bana ayırdığın vakitten çalmalarından korkuyorum. Mesela şu eleştirmen,neydi adı?”

“Ανησύχησα. Φοβάμαι στι θα κλέψουν από το χρόνο που διαθέτεις σε εμένα. Για παράδειγμα, εκείνος ο κριτικός, ποιό ήταν το όνομά του; ”

“Jacques mı?”

“ Ο Τζάκ ; ”

“Adı Jacques mı, o uzun boylu adamın. Tüm sergi boyunca gözünü senden ayırmadı ve peşini bırakmadı.”

“Τζάκ ήταν το όνομα εκείνου του ψηλού άνδρα; Καθ’όλη τη διάρκεια της έκθεσης δεν πήρε τα μάτια του απο πάνω σου και σε πήρε στο κατόπι. ”

“Bu sergiyi onun yardımları olmadan gerçekleştiremezdim.”

“Αυτή την έκθεση δε θα μπορούσα να την είχα πραγματοποιήσει χωρίς τη βοήθειά του. ”

“Pabucun dama atılıyor,öyle mi?” (σελ.8)

“Δεν περνάει πια η μπογιά μου, έτσι δεν είναι; ” (σελ.33)

Από την αρχή ακόμα του κεφαλαίου ο διάλογος κατέχει πρωταγωνιστικό ρόλο καθώς η ηρωίδα συχνά συνομιλεί με τον κύριο Σεβκί. Οι διάλογοι μας αφήνουν να αντιληφθούμε αμεσότερα το επίπεδο της επικοινωνίας τους αλλά και το λόγο που χρησιμοποιούσαν οι ίδιοι.

“Uyutacak zamanı ne güzel seçmiş,”diye düşündü Füreye,“Tam ben çocuğu görmeye gelirken .”

“Τι ακατάλληλη ώρα επέλεξε να το κοιμήσει. ” Σκέφτηκε η Φουρεγιά. “Ακριβώς την ώρα που θα ερχόμουν να δώ το παιδί. ”

“Ne kadar uyur?”

“Πόσην ώρα κοιμάται; ”

“Belli olmuyor.Bir iki saat.”

“Δεν είναι συγκεκριμένο. Μια δυό ώρες. ”

“Aman tanrım.O kadar bekleyemem.”

“Ωχ Θεέ μου. Δε μπορώ να περιμένω τόσο. ”

“Gelin,uyurken görün,”dedi Afife.Afife'nin peşinden yürüdü Füreyā. ”

“Ελάτε, δείτε το ενώ κοιμάται. ” Είπε η Αφιφέ. Η Φουρεγιά πήγε πίσω απο την Αφιφέ.

“Sizin odanızda mı yatıyor bebek?”

“Το μωρό κοιμάται στο δικό σας δωμάτιο; ”

“Evet.Bazen gece ağlıyor.Ev halkını uyandırır istemiyorum,hemen yanıma alıyorum.”

(σελ.16)

“Ναι γιατί μερικές φορές κλαίει τα βράδια. Δεν θέλω να ξυπνήσει το σπίτι και το παίρνω αμέσως κοντά μου. ” (σελ.44)

Αντίστοιχα, στον άνωθι διάλογο διακρίνουμε την ανυπομονησία της Φουρεγιά να αγκαλιάσει το μωρό για πρώτη φορά. Οι γρήγορες εναλλαγές ερωταποκρίσεων κάνουν το διάλογο ζωντανό και αφήνουν τον αναγνώστη να νιώσει το συναίσθημα της Φουρεγιά.

Büyülenmiş gibi fırına yürüdü ve elini uzatıp kapağına dokundu. (σελ.11)

Βάδισε προς τον φούρνο σαν μαγεμένη, άπλωσε το χέρι της και ακούμπησε το καπάκι του. (σελ.37)

Εδώ διακρίνουμε μια παρομοίωση **büyülenmiş gibi** η οποία αποδίδεται στην γλώσσα-στόχο ως σαν μαγεμένη.

Τέλος, ο Delisle ορίζει ως τελευταίο στάδιο την οργανικότητα του κειμένου η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική για να έχουμε ένα επιτυχές μεταφραστικό αποτέλεσμα. Η οργανικότητα σε ένα κείμενο είναι πολύ σημαντική γιατί "αφορά όχι τις πληροφορίες, όχι τις ιδέες του κειμένου αυτές καθαυτές, αλλά τη διευθέτηση τους, τις μεταξύ τους σχέσεις και την εξελεκτική τους πορεία.". Η οργανικότητα ενός κειμένου σχετίζεται με τη λογική διασύνδεση των ιδεών και συγκεκριμένα τη χρήση γλωσσικών στοιχείων που προσδίδουν συνοχή και συνεκτικότητα στο κείμενο.

Στην τουρκική γλώσσα η σύνδεση των προτάσεων γίνεται με τη χρήση συνδέσμων αλλά και με τη χρήση ονοματικών και επιρρηματικών μετοχών." Ως σύνδεσμοι μπορούν να

χρησιμοποιηθούν εκφράσεις και λέξεις ρηματικής προέλευσης."²⁹ Οι σύνδεσμοι χωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

1. Παρατακτικοί σύνδεσμοι
2. Σύνδεσμοι προτίμησης- σύγκρισης
3. Σύνδεσμοι έμφασης
4. Αντιθετικοί σύνδεσμοι
5. Αιτιολογικοί συμπερασματικοί σύνδεσμοι
6. Επεξηγηματικοί- δηλωτικοί σύνδεσμοι
7. Σύνδεσμοι ένδειξης- παραδείγματος
8. Υποθετικοί σύνδεσμοι

"Οι μετοχές είναι ρηματικοί τύποι που σχηματίζονται είτε μονολεκτικά, δηλαδή με τη συγκόλληση κάποιου επιθήματος στο θέμα του ρήματος, είτε περιφραστικά με την παράθεση επιθήματος αλλά και την συνοδεία κάποιας πρόθεσης."³⁰ . Οι μετοχές διακρίνονται σε δύο κατηγορίες τις ονοματικές και τις επιρρηματικές και αντιστοιχούν στα ελληνικά με τις δευτερεύουσες προτάσεις.

---

²⁹ Β. Δαφνοπατίδης, Χρ. Σανλίογλου, Τουρκική Γραμματική στα Ελληνικά, εκδ. Perugia ,2011, σελ. 267.

³⁰ Β. Δαφνοπατίδης, Χρ. Σανλίογλου, Τουρκική Γραμματική στα Ελληνικά, Perugia ,2011, σελ. 221.

2.5 Η συμβολή του Jean Delisle στη θεωρία, πράξη και διδακτική της μετάφρασης

Καθώς ο εμπορικός κόσμος αυξανόταν σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης και η επαφή των γλωσσών γινόταν αναπόφευκτη γεννήθηκε η ανάγκη για την μεταφραστική διαδικασία αλλά και την διερμηνεία μεταξύ γλωσσών. Οι θεωρίες σχετικά με την διδακτική της μετάφρασης διαμορφώθηκαν ώστε να γίνει η ίδια η εκπαιδευτική διαδικασία της μετάφρασης πιο απλουστευμένη ώστε ο μεταφραστής να έχει τα καταλληλότερα εργαλεία για μια επιτυχημένη μετάφραση σε κάθε είδος κειμένου.

Η συμβολή του Jean Delisle στη θεωρία και πράξη της μετάφρασης υπήρξε καθοριστική διότι μελέτησε, εντόπισε, και παρουσίασε τις νοητικές διεργασίες που πραγματοποιούνται πριν αλλά και κατά τη διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας. Νοητικές διεργασίες διενεργούνται σε όλες τις μεταφραστικές διαδικασίες είτε διενεργούνται εκούσια είτε ακούσια από τον ίδιο τον μεταφραστή. Η συμβολή του έγκειται στην επιδίωξη του να καταγράψει μια μεταφραστική μέθοδο η οποία θα διευκολύνει τους φοιτητές κατά τη διαδικασία της μετάφρασης. Με την οργάνωση μαθημάτων εισαγωγής στη μετάφραση στοχεύει σε πρώτο στάδιο στην κατάκτηση των αρχών που διέπουν τη μετάφραση και στη συνέχεια την εφαρμογή αυτών των αρχών. Για τον Jean Delisle η μετάφραση ήταν η ερμηνεία του περιεχομένου κι όχι μια απλή μεταφορά.

Το έργο του εντάσσεται στα πλαίσια της διερμηνευτικής θεωρίας όπου προσπαθεί να απομονώσει τις περίπλοκες διαδικασίες που κάνει ο ανθρώπινος νους και να καταλήξει στις τρεις φάσεις της κατανόησης, της επαναδιατύπωσης και της επαλήθευσης. Αυτό συμβαίνει καθώς μέλημα του ιδίου δεν ήταν η απλή μεταφορά ενός νοήματος αλλά η συνειδητοποίηση του μηνύματος από τη γλώσσα-πηγή, η επανέκφραση του αλλά τελικά η επιστροφή στο μετάφρασμα ώστε να γίνει έλεγχος αν τελικά το τελικό μήνυμα αντικατοπτρίζει το συναίσθημα και το νόημα. Η διαδικασία αυτή βασίζεται στην επανακωδικοποίηση τόσο των γλωσσικών σημείων αλλά και στην λεξικοποίηση των εννοιών εντός των πλαισίων της εξωγλωσσικής πραγματικότητας.

Η θεωρία του Jean Delisle έφερε νέα πνοή στην διδακτική της μετάφρασης καθώς έδωσε ιδιαίτερη ιδιαίτερη έμφαση στην λεπτομερή ανάλυση του προς μετάφραση κειμένου με σκοπό την εξαγωγή μια ακριβούς-όσο είναι εφικτό- μετάφρασης και επαναδιατύπωσης στη γλώσσα-στόχο.

2.6 Συμπεράσμα μεταφραστικής διαδικασίας

Στην περίπτωση της παρούσας πτυχιακής δεν θα μπορούσα να μην έχω επιλέξει τη συγκεκριμένη μεθοδολογία γιατί προτού αρχίσω την διαδικασία της μετάφρασης είχα κατά νου να μεταφράσω λέξη-λέξη ή φράση-φράση το απόσπασμα που μου ανατέθηκε. Διαβάζοντας αλλά και αναλύοντας το κείμενο και κατανοώντας την μεταφραστική διαδικασία, τα 4 επίπεδα για τα οποία κάνει λόγο ο Jean Delisle με βοήθησαν να φτάσω στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Οι δυσκολίες τις οποίες αντιμετώπισα κατά την διάρκεια της μετάφρασης στάθηκαν ως έναυσμα ώστε να μελετήσω καλύτερα την θεωρία και τελικά να αναγνωρίζω τα σημεία της θεωρίας στο κείμενό μου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο γλωσσολόγος Jean Delisle έχει παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στη Διδακτική της Μετάφρασης ιδιαιτέρως με το έργο του *L'analyse du discours comme méthode de traduction: initiation à la traduction française de textes pragmatiques anglais: théorie et pratique*. Ο ίδιος μένει μόνο στην μεταφραστική διαδικασία αλλά προσπαθεί να αναλύσει τις διανοητικές διεργασίες που ακολουθεί ο ίδιος ο μεταφραστής. Αυτό βοηθά στον τρόπο με τον οποίο, τελικά, θα βοηθήσει τον ίδιο τον μεταφραστή για να φτάσει σε μια επιτυχή μετάφραση. Συγκεκριμένα, καταγράφει ποιες είναι οι δυσκολίες που συναντά ο μεταφραστής όταν αποπειράται να μεταφράσει ένα κείμενο και τις ιεραρχεί αναλύοντάς τες στα 4 στάδια χειρισμού του λόγου³¹.

---

³¹ Φ. Μπατσαλιά, Ε. Σελλά, 2010, σελ 70-73.

Επίλογος

Εν κατακλείδι, η εν λόγω πτυχιακή εργασία ήταν μια διαδικασία για εμένα τόσο για να ανακαλύψω την μεταφραστική διαδικασία όσο και να ψάξω περαιτέρω για την Τέχνη του λόγου. Κοιτώντας πίσω μου συνειδητοποιώ ότι δεν ήταν απλά μια μεταφορά του λόγου από μια γλώσσα σε μια άλλη αλλά ένα ολόκληρο ταξίδι το οποίο είχε πολλές και διαφορετικές εκφάνσεις. Συχνά αναρωτιόμουν για ποιόν λόγο μια πτυχιακή εργασία αναφέρετε αλλιώς πόνημα κι όχι απλά μελέτη πάνω σε ένα θέμα. Τώρα είμαι στην Οευχάριστη θέση να καταλάβω ότι οι ώρες που αξιοποίησα διαβάζοντας και ανακαλύπτοντας συνεχώς νέα πράγματα έχτισαν ένα κομμάτι του χαρακτήρα μου.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω εκ βαθέως την Καθηγήτρια κυρία Ελένη Σελλά για την άριστη συνεργασία αλλά και τις δυσκολίες που έθεσε καθώς αυτές με έκαναν να ψάξω περισσότερο την Γλωσσολογία αλλά και την θέση που πρέπει να κατέχει ένας μεταφραστής. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω εξίσου την Επίκουρο Καθηγήτρια κυρία Μάρω Μαυροπούλου τόσο για το υπέροχο κείμενο που μου ανέθεσε και το οποίο στάθηκε έναυσμα να ψάξω λίγο περισσότερο την Τέχνη της εποχής του Κεμάλ Ατατούρκ αλλά και τα μεταφραστικά σχόλια που μου έκανε καθώς αυτά με έκαναν να συνειδητοποιήσω την ομορφιά που ανακαλύπτει ο μεταφραστής.

Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφικές αναφορές

- 1) Φ. Μπατσαλιά , Ε.Σελλά-Μάζη, 2010, *Γλωσσολογική Προσέγγιση στη Θεωρία και τη Διδακτική της Μετάφρασης*, Παπαζήσης, Αθήνα.
- 2) Jeremy Munday, 2002, *Μεταφραστικές σπουδές- θεωρίες και εφαρμογές*, Μεταίχμιο, Αθήνα.
- 3) Γ. Κεντρωτής, 1996, *Θεωρία και πράξη της μετάφρασης*, Δίαυλος, Αθήνα.
- 4) Φ. Μπατσάλια, 2001, *Περί μεταφράσεως, σύγχρονες προσεγγίσεις*, Κατάρτι.
- 5) George Mounin, 2002, *Τα θεωρητικά προβλήματα της μετάφρασης*, (Ιωάννα Παπασπυρίδου, μεταφρ.) Τραυλός.

- 1) Jean Delisle, Hannelore Lee - Jahnke, Monique Cormier, 2008, *Ορολογία της μετάφρασης* (Γιώργος Φλώρος, μεταφρ.), Μεσόγειος.
- 2) Banđuođlu Tahsin, *Türkçenin Grameri*, 2007, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara .
- 3) Β. Δαφνοπατίδης, Χ. Σανλίογλου, 2011, *Τουρκική Γραμματική στα Ελληνικά*, Perugia, Αθήνα.
- 4) *Τουρκο-Ελληνικό Λεξικό*, 1993, Κέντρο Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμού, Αθήνα.
- 5) *Türkçe Sözlük*, 2005, TDK, Ankara.

Αρθρογραφία

- 1) Μπατσαλιά Φ., 2001-2003, Παράμετροι της Μεταφραστικής Διαδικασίας και Συγκριτική Γλωσσολογία, Παρουσία, ΙΕ-ΙΣΤ', Αθήνα, σ.σ. 279-291.
- 2) Κουτσιβίτης Βασίλης, (1990-1991) *Διεθνείς τάσεις στη Θεωρία της Μετάφρασης*, Γλωσσολογία 9-10 σ.σ. 229-239

3) Σαριδάκης Ι.Ε., 2010, *Σώματα Κειμένων και Μετάφραση, Θεωρία και Εφαρμογές*, Παπαζήσης, Αθήνα.

Διαδικτυακή βιβλιογραφία

- 1) www.el.wikipedia.com (Ελληνική Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια)
- 2) www.tr.wikipedia.com (Τουρκική Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια)
- 3) www.academia.edu (Ελληνική ιστοσελίδα με επιστημονικά άρθρα)
- 4) www.greek-language.gr (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας)
- 5) <http://el.glosbe.com/tr> (Μονόγλωσσο Τουρκικό Λεξικό)
- 6) <http://www.tdk.gov.tr> (Μονόγλωσσο Τουρκικό Λεξικό)
- 7) <http://www.turkedebiyati.org> (Τουρκική ιστοσελίδα με πληροφορίες για την Τουρκική γλώσσα και λογοτεχνία)
- 9) <http://catalogue.successimiro.com/catalogues/ceramics.html>

A close-up portrait of Ayşe Kulin, a woman with dark, curly hair, looking slightly to the right. The background is a soft, warm tone.

Ayşe Kulin

Fürceya

Remzi Kitabevi